T.C.

18. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN SÜNBÜLZADE VEHBİ (LUTFİYYE),BOSNALI SABİT, ENDERUNLU VASIF VE NEDİM'İN DİVAN VE MESNEVİLERİNDE ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

Hazırlayan: Devrim KALAYCI SEVİNÇ

Danışman: Prof. Dr. Süreyya A. BEYZADEOĞLU

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Edebiyatı Bilim Dalı için öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.

Edirne

Trakya Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

2007

ÖNSÖZ

Türk edebiyatının ilk yazılı belgeleri olan Göktürk Kitabeleri'nden günümüze kadar gelen bütün edebi eserlerde, dil ürünlerimizin temel unsurlarından olan atasözleri ve deyimlerin zenginliği ile karşılaşmaktayız.

Türk milletinin geçmişinde atasözleri "sab,sav,atalar sözü,mesel,darb-ı mesel,durub-ı emsal" biçiminde dillendirilen,bazı Türk şivelerinde de "takmak, takpak, nakıl, makal, comak, söspek" biçiminde karşılaştığımız bu zenginlik,milli kültürümüzün temel taşlarındandır. Saymakla bitmeyen atasözleri ve deyimlerimiz, Türkler'in ayak bastığı her coğrafyada pek çok araştırmacı ve derlemecinin çalışmalarına hem malzeme oluşturmuş, hem de kaynaklık etmiştir.

Edebiyat tarihimizde altı yüzyıllık bir süreyi içine alan divan edebiyatı döneminde verilen eserlerde, şairlerimizin atasözlerine ve deyimlere ne şekilde ve ne sıklıkta yer verdikleri, atalarımızın bu ışıkla bizi, ne kadar aydınlattığı bizce merak konusudur.Bu meraktan yola çıkarak ve Şinasi'nin "Durub-ı emsal ki hikmetü'l- avamdır, lisanından sadır olduğu bir milletin mahiyet-i efkarına delalet eder." sözündeki özden ilham alarak 18. yüzyıl divan edebiyatı şairlerinden Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim, Enderunlu Vasıf 'ın divanlarında ve Sünbülzade Vehbi'nin mesnevisinde atasözü ve deyim içeren beyitleri tespit ettik.

Tezimizin adı "18. Yüzyıl Şairlerinden Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim, Enderunlu Vasıf ve Sünbülzade Vehbi'nin Divan ve Mesnevilerinde Atasözleri ve Deyimler" olmakla birlikte çalışmamızda Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim ve Enderunlu Vasıf'ın divanlarını; Sünbülzade Vehbi'nin ise "Lutfiyye" adlı mesnevisini inceledik.

Çalışmamız, Giriş'ten sonra iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, edebiyatın ve edebi eserin tanımı, atasözü ve deyimin tarifi, atasözü ve deyimlerin bir arada kullanılması,18.yüzyıl Divan şiirinde atasözleri ve deyimler ile bunların araştırılmasının nedeni,18.yüzyıl Divan şiirine genel bir bakış ile bu dönem hakkında bilgi verdik.

Birinci bölümde Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim, Enderunlu Vasıf'ın divanları ve Sünbülzade Vehbi'nin mesnevisi hakkında bilgi vererek eserlerinin özelliklerini belirttik.
Atasözleri ve deyimlerin kullanılışı açısından şairlere göre dağılımını göstererek, şairler arasında bu dil ürünlerini en çok kullanan şairden en az kullanan şaire göre bir sıralama yaparak tespitlerde bulunduk. Divan ve mesnevilerde en çok kullanılan atasözlerinin hangileri olduğunu belirledik ve bu atasözlerinin anlamları üzerinde durduk. Günümüzde kullanılmayan, atasözü olarak değerlendirilebilecek dil ürünlerini tespit ettiğimiz şekilleriyle 18.yüzyıl dil özelliklerini bozmadan liste halinde belirledik. Divan ve mesnevilerde en çok kullanılan deyimler arasından ilk on deyimi belirledik ve bu on deyimin anlamları üzerinde durduk.

İkinci bölümde tarama metodunu kullanarak incelediğimiz divan ve mesnevilerden elde ettiğimiz atasözlerini ve atasözlerinin geçtiği beyitleri, ardından bu divan ve mesnevilerde

kullanılan deyimleri ve deyimlerin yer aldığı beyitleri alfabe sırasına göre düzenledik. Bu düzenleme sırasında tespit edilen atasözlerini ve deyimleri Ömer Asım Aksoy tarafından hazırlanan "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (I-II)" ve Prof. Dr. Süreyya A. Beyzadeoğlu-Yrd. Doç. Dr. Müberra Gürgendereli tarafından hazırlanan "Armağan" adlı eserlerdeki atasözleri ve deyimlerle karşılaştırdık. Bu eserlerde bulunmayan deyim ya da atasözü gibi kullanılabilen söz gruplarını da divan ve mesnevilerde geçtiği şekliyle belirttik. Kaynakça bölümünü ekleyerek çalışmamızı tamamladık.

Çalışmamız esnasında sonsuz teşvikini ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocamız Sayın Prof. Dr. Süreyya A. Beyzadeoğlu'na çok teşekkür ederek, kalemi şairimiz Nabi'ye arz ediyoruz:

"Sözde darb-ı mesel iradına söz yok amma
Söz odur āleme senden kala bir darb-ı mesel"

Devrim Kalaycı SEVİNÇ

Edirne 2007

Tezin Adı:18.yüzyıl Şairlerinden Sünbülzade Vehbi (Lutfiyye), Bosnalı Alaeddin Sabit, Enderunlu Vasıf ve Nedim'in Divan ve Mesnevilerinde Atasözleri ve Deyimler
Hazırlayan: Devrim Kalaycı Sevinç

ÖZET

Edebiyatımızda atasözleri ve deyimlerin yer aldığı pek çok edebi eser bulunmaktadır. Divan edebiyatında bu söz ürünlerinin eserlerde nasıl ve hangi sıklıkta kullanıldığı düşüncesiyle, 18.yüzyıl divanları incelenmiştir.

18.yüzyıl şairlerinden Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim, Enderunlu Vasıf, Sünbülzade Vehbi'nin divan ve mesnevileri taranarak, Ömer Asım Aksoy'un "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (I-II)" ve Süreyya A. Beyzadeoğlu - Müberra Gürgendereli'nin hazırladığı "Armağan" " adlı eserlerdeki atasözleri ve deyimlerle karşılaştırılmış, adı geçen iki eserde bulunmayan, atasözü olarak değerlendirilebilecek dil ürünlerini de divanlarda geçtiği şekliyle belirtilmiştir.

Tarama sonucunda 105 atasözü, 587 deyim tespit edilerek, şairlerin beyitleri alınmış, şairlere göre dağılımları yapılarak, 18.yüzyılda Divan edebiyatı şairleri arasında Bosnalı Alaeddin Sabit'in bu dil ürünlerini en çok kullanan şair olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmayla, altı yüzyıl süren Divan edebiyatı sürecinde atasözleri ve deyimler açısından bir aydınlatma ve konu üzerinde tartışma yaratma imkanı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler:
1.Atasözü
2.Deyim
3.Divan
4.Divan Edebiyatı (Klasik Osmanlı Edebiyatı)
5.Beyt

Tezin Adı: 18.yüzyıl Şairlerinden Sünbülzade Vehbi (Lutfiyye) Bosnalı Alaeddin Sabit, Enderunlu Vasıf ve Nedim'in Divan ve Mesnevilerinde Atasözleri ve Deyimler
Hazırlayan: Devrim Kalaycı Sevinç

ABTRACT

There are al ot of masterpieces including proverbs and idioms in our literature.By thinking of how and how often these expressions had been used in the Classical Otoman Poetrys, the masterpieces of 18.cc. Divan Literature has been searched.

The Classical Otoman Poetry of Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim, Enderunlu Vasıf, Sünbülzade Vehbi who are from 18.cc. poets, were examined deeply and they have also compared with the "Dictionary of Provebs and İdioms (I-II)" prepared by Ömer Asım Aksoy and "Gift" prepared by Süreyya A.Beyzadeoğlu and Müberra Gügendereli Furthermore, the use of these proverbs and idioms was carefully looked through in those literary work which are mentioned at the top.

At the end of this examination, 105 proverbs, 587 idioms were fixed, poets couplets were taken and delivered according to the poets; among the Classical Otoman Literature poets in 18.cc., it was fixed that Bosnalı Sabit is the poet which was mostly used these language products.

With this work, in the process of Classical Otoman Literature which is lasted six centuries, creating illumination about proverbs and idioms and the possibility of discussion on this subject has been constructed.

Key Words:
1.Proverb
2.İdioms
3.Divan
4.Divan Literature (Classical Otoman Literature)
5.Couplet

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

1. GENEL BİLGİLER

İnsanoğlu, yaratıldığından bu yana, çevre ve yaşadığı ortamın etkisiyle birçok olayların ve davranışların karşısında duygulanmış, düşünmüş, ulaşamadıklarının özlemini çekmiş; sırası geldikçe duygu ve düşüncelerini söz ya da yazı halinde dile getirmiştir.

Her söz, her yazı, insanlar için değerli olmamıştır. Günümüze gelen söz ve yazılar, zaman süzgecinden geçmiş, ancak güzel anlatımlı olanlar günümüze kadar gelebilmiştir. Böylece önce sözlü, sonra yazılı edebiyat, buna bağlı olarak da edebi eserler ortaya çıkmıştır.

Bütün güzel sanatlar gibi edebiyat da insanı, toplumu ve tabiatı anlatır.Edebi eserde milletin hayatını buluruz.Bir milletin edebiyatı,milli ruhu ve milli hayatı göstermek için en samimi ayna gibidir.[1]

1.1. Edebiyat ve Edebi eserler:

Edebiyat sözü Arapça "edeb" sözcüğünden türetilmiştir[2]. Edebiyat; olay, düşünce, duygu ve hayallerin, dil aracılığıyla biçimlendirilmesi sanatıdır.

İnsanın ve toplumların kendilerini ifade edebilmelerinin en etkin yollarından biri olan edebiyat, toplum yaşantısından doğan bütün olay, duygu ve düşünceleri kapsayan bir sanat dalıdır.

Dil, anlatım, biçim ve muhteva yönlerinden etkileyici, iyi ve güzel nitelikleri bulunan sözlü-yazılı eserlere "edebi eser" denir. Edebi eserde yapı dille kurulur. Bunun için edebi eserin malzemesi dildir. Müzikte ses, resimde boya, kalem ve benzeri malzemeler kullanılarak sanat eseri doğmuştur. Edebi eser, insan ve doğa malzemeleri kullanılarak dille gerçekleştirilen sanat etkinliğidir.

M. Kemal Atatürk "edebiyat"la ilgili görüşlerini şu şekilde özetlemiştir: " Söz ve anlamı, yani insan dimağında yer eden, her türlü bilgilerin ve insan karakterinin en büyük duygularını, bunları dinleyenleri veya okuyanları, çok ilgili kılacak surette söylemek ve yazmak sanatı. Bunun içindir ki, edebiyat, ister nesir halinde olsun, ister nazım şeklinde olsun, tıpkı resim gibi, heykeltıraşlık gibi özellikle musiki gibi, güzel sanatlardan sayılagelmektedir.

[1]M.Fuad Köprülü (1986):Türk Edebiyat Tarihi, 3.Baskı,İstanbul:Ötüken Neşriyat AŞ.,s.1.
[2]Atilla Özkırımlı (1984):Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, 2.Cilt, İstanbul:Cem Yayınevi,s.412

Bu bakımdan, edebiyatın her insan toplumu ve bu toplumun hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan, her teşekkül için, en esaslı eğitim vasıtalarından biri olduğu kolaylıkla anlaşılır." [3]

1.2. Atasözü:

Kalıplaşmış, kısa ve özlü yargılar biçiminde olan atasözleri, bir bakıma toplumların yaşama biçimlerinden çıkarılmış davranış kuralları oldukları gibi, o toplumun inanışlarını, töre ve geleneklerini, dünyaya bakış biçimini de yansıtırlar.

Atasözü bir fikri savunmada, bir olayı, bir davranışı yorumlamada, yermede kullanılan etken bir dil aracıdır; ya tam ya da öznesi, yüklemi veya tümleci eksik bir önermedir. İçindeki düşünceyi dolaylı yoldan benzetme ile söyler. [4]

Türk milletinin geçmişinde atasözleri "sab, sav, atalar sözü, mesel, darb-ı mesel, durub-ı emsal" biçiminde dillendirilirdi. Bazı Türk şivelerinde de "takmak, takpak, nakıl, makal, comak, söspek" biçiminde olduğunu görürüz.

Bizim, gelenekle yerleşmiş bir atalar sözü anlayışımız vardır. Bu anlayışa göre atasözleri, ulusal varlıklardır. Tanrı ve peygamber sözleri gibi ruha işleyen bir etki taşırlar. İnandırıcı ve kutsaldırlar. Nitekim eski bir atasözü şöyle der:"Atalar sözü Kur'an'a girmez, yanınca yelişür."(Birlikte koşup gider; ondan geri kalmaz).[5]

1.3. Deyim:

Türkçede deyim terimi dil devriminden önce "tabir" sözcüğü ile karşılanmakta idi. Ahmed Vefik Paşa, Şemseddin Sami, Muallim Naci gibi Tanzimat dilcilerinin sözlüklerinde "ibare ile beyan, ıstılah…" sözleriyle tanımlanmış olan bu kelime "düş yorumu" anlamına gelen bir kavram niteliği de taşımakta, ayrıca cinas, istiare, teşbih gibi kavramları içeren bir kelime özelliği kazanmakta idi.Arapça sözlüklerde "tabir ve mesel"; TDK'nın Türkçe sözlüğünde ise "öz bakımından az çok ayrı bir anlam taşıyan klişeleşmiş söz; tabir" diye tanımlanmıştır.[6]

Deyimler ulusal damga taşıyan dil varlıklarıdır. Ulusun söz yaratma gücünden doğarlar. Her deyim bir buluştur. Bir küçük söz gruplarına koca bir alem sığdırılmıştır. En güzel benzetmeler, en ince hayaller, mecazlar küçük bir deyimin yapı taşları arasında parlar.

[3] Köprülü, 1986:12
[4] E.Kemal Eyüboğlu (1973):On üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler I, İstanbul, Doğan Kardeş Matbaacılık AŞ, s.XX.
[5] Ömer Asım Aksoy (1988):Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I, İstanbul: İnkılap Kitabevi,s.15.
[6] Eyüboğlu, 1973: V

Deyim, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır; atasözleri ise ders ve öğüt veren, yol gösteren sözlerdir. Ancak atasözleri arasına da alınsa, deyimler arasına da alınsa yanlış sayılmayacak sözler vardır:"Çam sakızı çoban armağanı." Sözü "zengin olmayan kimsenin armağanı, pahalı bir şey olamaz" diye yorumlanırsa atasözü sayılmış olur."Sunduğum şey değersiz ama gücüm ancak buna yetiyor" diye yorumlanırsa deyim sayılmış olur.[7]

1.4. Atasözleri ve Deyimlerin Bir Arada Kullanılması:

Her ikisinin de eğitici, öğretici, yol gösterici özelliklere sahip olmaları, derlenen eserlerde, bir arada zikredilmelerini sağlamış, çok kez hangisinin atasözü, hangisinin deyim olduğu ayırt edilmemiş, daha doğrusu böyle bir ayırım düşünülmemiştir.

Divan edebiyatında tabir yahut ıstılah diye adlandırılan deyimler, atalarımızın inançlarını, günlük hayatlarını, duygu ve düşüncelerini yansıtan kalıplaşmış sözlerdir.Halka mal olan bu sözlerin çoğu, yüzyıllar içerisinde çeşitli değişikliklere uğramış, bir kısmı bölge ağızlarında kalmış, bazıları kullanılmaz olmuş, bazıları da dildeki yenileşmeler sonucu yeni şekilleri ile söylenir olmuştur.[8]

Bu bağlamda Türk edebiyatındaki eserler incelendiğinde atasözleri ve deyimler zenginliği ile karşılaşılmaktadır. Edebiyatımızın zaman zaman değişikliklere uğradığı ve yenileşme dönemleri yaşadığı, herkesçe bilinmektedir. Edebiyatın temel taşlarından olan atasözleri ve deyimler, bu değişiklik ve yeniliklerin hepsine katılıp karışmışlardır, buna rağmen özlerindeki kusursuzluk nedeniyle güzellik ve sadeliklerini korumuşlardır. En eski dil ürünlerinde olduğu gibi en yenilerinde de atasözleri ve deyimler, en güzel edebi mahsullerdendir.

İlk İslami eserlerden Divan u Lugati't Türk'te sav örneklerine rastlamaktayız. Divan ü Lugati't Türk, İslamiyet'ten sonraki dönemin başlarında kaleme alınmıştır. Ancak atasözleri ve deyimler uzun zaman içerisinde meydana gelmektedir.Bu gerçekten hareketle eserdeki örneklerin çoğunun İslamiyet öncesi devre ait olduğu söylenebilir.Bu eserde Kaşgarlı Mahmut üç yüze yakın atalar sözü (sav) tespit etmiştir.[9]

Gerek manzum, gerek mensur eserlerde atasözleri ve deyimler, ilerleyen dönemlerde de sıkça kullanılmıştır.13.yüzyılda ilk eserlerini vermeye başlayan Divan edebiyatı şairleri de atasözleri ve deyimleri kullanmak suretiyle fikirlerini kanıtlamışlar, şiirlerini süslemişleridir.

15.yüzyıl şairlerinden itibaren Divan edebiyatının her türüne irad-ı mesel cereyanı sokulmuştur. [10] Bu yüzyıldan sonra gelen şairler de bu yolda ilerlemişlerdir.

[7] Aksoy, İstanbul:16
[8] Süreyya Beyzadeoğlu (1999): "Atasözlerinin Deyimlerin Divan Şiirimize Yansıması ve Bilinmeyen Bir Osmanlı Yadigarı: Armağan", Türk Edebiyatı, Sayı:310, s.30.
[9] Dehri Dilçin. (2000):Edebiyatımızda Atasözleri, Ankara: TDK Yayınları, s.XVII.
[10]Dehri Dilçin. (2000):Edebiyatımızda Atasözleri

1.5. 18.yüzyıl Divan Şiirinde Atasözü ve Deyimler:

18.yüzyıl divanlarından Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı [11], Nedim Divanı[12], Enderunlu Vasıf Divanı [13] ve Sünbülzade Vehbi'nin Lutfiyye[14] adlı mesnevisini inceledik. O dönemde kullanılan atasözlerini ve deyimleri belirledik; kaç tane atasözü ve deyim kullanıldığını, şairlerin hangi sıklıkta ve nasıl kullandıklarını belirlemeye çalıştık.

Bu sayede 18.yüzyılda kaleme alınan önemli şairlerin divan ve mesnevilerinde yer alan atasözleri ve deyimlerden o döneme kadar ulaşanlarda değişikliğe uğrayanlar varsa değişiklikleri göstermek, unutulanlar varsa yeniden gün ışığına çıkarmak amacındaydık

1.6. 18.yüzyıl Divan Şiirinde Atasözü ve Deyimlerin Araştırılmasının Nedeni:

18.yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun, artık yıldızı sönmeye yüz tutmuş ve iki yüz yıl süren yıkım devrine girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu, bir taraftan iç isyanlarla uğraşırken diğer taraftan dış güçlerle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Devlet adamları ve aydınlar, devleti bu durumdan kurtarmak için bir dizi reform hareketleri gerçekleştirmeye çalışırlar.Bu devirde birçok yenileşme hamleleri görülür.18.yüzyıl başında Lale Devri ve sonunda III.Selim Devri batıya benzeme çabalarıyla dolu zamanlardır.Bu durum dil ve edebiyat ürünlerine de yansımıştır.

"Edebi eser bir bütündür, müellifin davranış tarzının ifadesidir. Ayrıntılar, bütünün emrindedir ve sanatçının şahsiyeti ile yakından ilgilidir, onun kainat, hayat, cemiyet, tabiat ve insan karşısında almış olduğu özel tavırdan hareket etmek gerekir.[15] "

Bu hareketle, 18. yüzyıl Divan şiirinde atasözü ve deyimleri tespit etmenin yanında ele aldığımız şairlerin divan ve mesnevileri hakkında bilgi verilmiş, şairlere göre atasözü ve deyimlerin dağılımı yapılmış, bu durumun nedenleri üzerine görüşlerimiz belirtilmiştir.

En çok kullanılan atasözleri ve deyimlerle ilgili olarak kişisel görüşlerimiz de ifade edilmiştir.

2.ON SEKİZİNCİ YÜZYIL DİVAN ŞİİRİNE GENEL BİR BAKIŞ

Osmanlı İmparatorluğu,18.yüzyıla, Karlofça Antlaşması'nın ağır hükümleri altına girmişti. Bu antlaşmayla, İmparatorluk tarihinde ilk defa toprak kayıpları belgelenmiştir. Rusya, Avusturya ve İran'la yapılan savaşlarda yenilişlere rağmen yine de haşmetli görünen devlet, içten içe erimektedir. Başıbozuk isyanlar, şehir ayaklanmaları, vezir ve padişah öldürmeleri çoğalmaktadır.

[11] Turgut Karacan (1991):Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
[12] Muhsin Macit (2000):Nedim'in Hayatı, Eserleri ve Sanatı, 1. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
[13] Rahşan Gürel (1997): Enderunlu Vasıf Divanı, İstanbul: Kitabevi
[14] Süreyya A. Beyzadeoğlu (2004): Lutfiyye, İstanbul: M.E.B. Yayınları,s.41.)
[15] Mehmet Kaplan. (1985): Şiir Tahlilleri I, İstanbul: Dergah Yayınları, s.8.

İşte bu isyanlar ve yenilgiler karşısında devlet adamlarımız ve aydınlarımız arasında Avrupa'nın bizden üstün olduğu duygusu yoğunlaşmaya başlar. Artık devlet zayıftır ve yaşabilmek için Avrupa'ya ayak uydurmak zorundadır." Uyanık ve yurtsever padişahlarla vezirler gerilikten, yoksulluktan, düzensizlikten kurtulmak telaşı içinde, iyisini fenasını ayırt edecek vakit bulmaksızın bir dizi reformlar peşine düşerler. Böylece 18. ve 19. yüzyıllar, aynı zamanda ıslahat ve inkılap çabaları içinde geçer.[16]"

İlk değişmeler orduda görülür. Çünkü, batıdakiler gibi yeni silahlarla donanmış güçlü bir Türk ordusu olmadıkça yaşamamız imkansızdır. Bu yüzden Yeniçeri Ocağını kaldırmak zorunlu bir amaç haline gelmiştir.

Ordu dışında birçok yenileşme hareketleri görülür.18.yüzyıl başı Lale Devri diye adlandırılmıştır. Lale devrinde batı ile kültür temasları başlar. Paris'e gönderilen ilk Osmanlı elçisi Çelebi Mehmet'in yazdığı Sefaretname, Avrupa kültür ve medeniyetine imrenişlerin bir belgesidir. Çelebi Mehmet'in oğlu Said Mehmet de İbrahim Müteferrika ile İstanbul'da ilk matbaayı kurmuş, en çok coğrafya ve sözlük kitapları basmışlardır.

Lale devri bir safa ve eğlence çağı olduğu kadar da İstanbul'un en parlak zamanlarıdır. Kağıthane'de, Haliç'te, Topkapı, Beşiktaş ve Üsküdar'da en güzel köşkler, saraylar yapılmıştır.

Bu devirde İstanbul ile Anadolu arasındaki bazı kültür yakınlaşmaları görülür."Saz şairleri, İstanbul Tavukpazarı'na yerleşir, konak ve köşklerde saz ve sohbet meclislerine çağırılırlar. Buna karşılık bazı yüksek tabaka aydınlarının halk şiirine rağbet ettikleri görülmektedir. Halka yaklaşma havasının bir altın meyvesi de Nedim'in koşma tarzında, hece vezniyle yazdığı türküdür.[17]"

Lale devrinde, gezinti ve eğlence yerleri, kır ve deniz safaları, bayram şenlikleri çoğalmış ve kadınlı erkekli halk, buralarda görülmeye başlanmıştır. Bu yeni hayat divan şiirine Nedim, Vasıf vs.nin elleriyle aksetmiştir.

Biz de çalışmamızda 18. yüzyılın başında ve sonunda, Divan şiirinin son parlak şahsiyetleri olan Nedim, Bosnalı Alaeddin Sabit, Enderunlu Vasıf ve Sünbülzade Vehbi'nin divan ve mesnevilerinin incelenmesini uygun gördük.

[16] Ahmet Kabaklı (1983): Türk Edebiyatı, Cilt: II, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s.713.
[17] Ahmet Kabaklı (1983)

BİRİNCİ BÖLÜM

1.BOSNALI ALAEDDİN SABİT, NEDİM, ENDERUNLU VASIF VE SÜNBÜLZADE VEHBİ'NİN DİVAN VE MESNEVİLERİ HAKKINDA BİLGİLER

1.1.Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı:

Sabit 'in eserleri arasında kuşkusuz en önemlisi Divanı'dır. Kaynaklardan Divanı'nı henüz hayatta iken tertip ettiğini öğreniyoruz. Divanı'nın incelenmesinden anlaşılacağı gibi, eser klasik divan tertibindedir.Başta 1 Mi'raciye, 2 na'tla birlikte,devrin büyükleri için 36 kaside mevcuttur.Bunlara "Abdü'l-kadir el-Geylani", "Hazret-i Mevlevi" ve "Şikari-i Kadı" başlıklı kasidelerini de eklersek 39 olur.Divan 6 gazel-i müzeyyel, 3 tahmis, 44 tarih, 355 gazel, 2 terci'-i bend, 45 kıt'a, 24 rübai, 182 müfred ve 5 lugaz'ı ihtiva etmektedir[16].

1.2.Nedim Divanı:

Nedim'e asıl şöhretini kazandıran eseri divanıdır. Nedim Divanı'nın yurtiçi ve yurtdışındaki kütüphanelerde kırk beş kadar nüshası vardır.

Nedim Divanı, üçü eski harfle olmak üzere altı kez basılmıştır. Nedim Divanı kullanılan nazım şekilleri bakımından klasik divan tertibine uymaktadır.Divanda 44 kaside, 88 kıt'a, 3 mesnevi, 1 terkib-i bend, 1 terci'-i bend, 2 mütekerrir müseddes, 1 tardiyye, 5 tahmis, 1 muhammes, 33 şarkı veya murabba, 2 koşma, 46 musammat, 166 gazel, 2 müstezad, 11 rübai ve 23 müfred ve matla' vardır [17].

1.3.Enderunlu Vasıf Divanı:

Vasıf, divanını sağlığında tertip edip bastırma teşebbüsünde bulunmamış ve miktarını bilemediğimiz bir kısmını da yakmıştır. Ölümünden 17 sene sonra 1857'de İstanbul'da ve Bulak'da, 1868'de tekrar İstanbul'da olmak üzere on bir yılda 3 kere basılmıştır.

[16]Turgut Karacan(1991):Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı, Sivas,Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları,s.45.

[17] Muhsin Macit (2000):Nedim'in Hayatı, Eserleri ve Sanatı, 1. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Vasıf divanı, 5968 beyitlik bir divan olup iki divan hacmine sahiptir.Divan klasik divan tertibinde oluşturulmuştur.Divanda 28 kaside, 141 gazel, 227 musammat, 78 tarih kıt'aları, 18 beyit, 1 lugaz-ı mesnevi vardır [18].

1.4.Sünbülzade Vehbi "Lutfiyye":

Bu eser Nabi'nin Hayriyye'si gibi nasihat tarzında, aruzun,"Fe'ilatün /Fe'ilatün / Feilün "kalıbıyla yazılmış 1181 beyitlik bir mesnevidir.

Vehbi, Lutfullah doğduğu zaman elli yaş civarındadır[19]. Bu yaşta bir erkek çocuğa sahip olmanın mutluluğuyla sevgisini onda yoğunlaştırarak, eğitim öğretiminde azami titizliği gösterir. Lutfullah, artık 24 yaşına gelmiştir. Huyundan, davranışından, ahlakından memnundur; öğüde ihtiyacı yoktur [20]. Baba nasihatının bir ömür boyu süreceğini düşünen Vehbi, oğluna bir de nasihat kitabı yazmaya karar verir ve Lutfiyye'yi hasta yatağında bir haftada yazar.

Eserde 91 başlık altında, sosyal hayatın hemen hemen her konusuna temas edilmiştir. Toplum içerisinde nasıl davranılması gerektiği, ahlak kurallarının neleri emrettiği anlatılmış, çeşitli meslekler ve meslek sahiplerinin eksik yönlerine işaret edilerek meslek seçiminde tavsiyelerde bulunulmuştur. Ayrıca ilmin değeri, hoca hakkı üzerinde durulmuş, ilimler hakkında bilgi verilmiş,tefsir,hadis,fıkıh, ve tıp ilimlerinin tercihen iyi öğrenilmesi vurgulanmıştır [21] .Bunun yanında, filozofların görüşleri, akla uygun gibi görünse de nakle (ayet ve hadis) aykırı olduğu için Lutfullah'ın felsefeye meyletmemesi, geometriye fazla değer vermemesi, kimya ilminden kimsenin zengin olmadığını bilerek buna da yönelmemesini öğütlemiştir.

[18] Rahşan Gürel (1997): Enderunlu Vasıf Divanı,İstanbul: Kitabevi
[19] İbrahim Alaeddin, Tedrisat Mecmuası, İstanbul 1341,C.13, no:66,s.210
[20] Süreyya A. Beyzadeoğlu,(2007):Lutfiyye,İstanbul ,M.E.B. Yayınları,s.41.
[21] Necdet Sakaoğlu,"Osmanlı Eğitim Tarihi",İstanbul 1991,s.136.

2.ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİN ŞAİRLERE GÖRE DAĞILIMI

Şair	*Deyim*	Deyimlerin Bulunduğu Beyit sayısı	*Atasözü*	Atasözlerinin Bulunduğu Beyit sayısı	Taranan Beyit Sayısı
Sabit Divanı	354	450	44	48	4911
Enderunlu Vasıf Divanı	217	336	28	28	5968
Nedim Divanı	100	138	2	2	3876
SünbülzadeV. Lutfiyye	58	63	37	48	1181

İncelediğimiz divan ve mesnevilerde şu sonucu çıkarabiliriz:18.yüzyıl şairlerinden Sabit'in, divanında en fazla atasözü ve deyim kullanan şair olduğu görülmektedir.

DİVAN VE MESNEVİLERDE EN ÇOK KULLANILAN ATASÖZLERİ

Yaptığımız incelemede 106 atasözü içinde dört kez kullanılan "Yemeyenin malını yerler.","Hoca hakkı, Tanrı hakkı " ve üç kez kullanılan "Ateş ile pamuğun oyunu olmaz." atasözlerinin daha fazla kullanıldığını tespit ettik.

"Yemeyenin malını yerler." atasözü, Ömer Asım Aksoy'un Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nün II. cildinde yer almaktadır. Bu atasözünün devamı şu şekildedir: "Yemeyenin malını yerler ;demine hu çekerler, üstüne bir bardak su içerler."

Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nün II.cildinde bu atasözünün anlamı: "Pintinin yemeğe kıyamayarak biriktirdiği malı, sağlığında, gücünün yetmediği kişiler,öldükten sonra da mirasçılar bol bol yerler."[22] şeklinde açıklanmaktadır.Kısaca pintilik etmekle yalnızca kendimize zarar veririz.

Diğer atasözümüz "Hace hakkı, Tanrı hakkı " Ömer Asım Aksoy'un Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nde yer almamaktadır. Prof. Dr. Süreyya A. Beyzadeoğlu ve Yrd. Doç. Dr. Müberra Gürgendereli'nin hazırladığı "Armağan "adlı eserde geçmektedir. Bu atasözünde "hace" sözcüğü "hoca" anlamında kullanılmıştır."Hoca" ise " öğretmen, akıl öğreten, öğüt veren kimse"[23] şeklinde açıklanmaktadır. Atasözünün anlamını şu şekilde ifade edebiliriz: "Eğitim ve öğretmen Tanrı katında çok önemli ve kutsaldır."

[22] Ömer Asım Aksoy (1988) Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, İstanbul:İnkılap Kitabevi,:2562
[23] Hüseyin Kuşçu (1999): Türkçe Sözlük ve İmla Kılavuzu,İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.157

Son atasözümüz "Ateş ile pamuğun oyunu olmaz."dır. Bu atasözümüz " Ömer Asım Aksoy'un Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nün II. cildinde, "Ateşle barut bir yerde durmaz."şeklinde geçmektedir. Anlamı ise şu şekilde verilmiştir: "İkisinin bir arada bulunması çok tehlikeli olan şeyler birbirinden uzak tutulmalıdır."[24] Prof. Dr. Süreyya A. Beyzadeoğlu ve Yrd. Doç. Dr. Müberra Gürgendereli'nin hazırladığı "Armağan "adlı eserde de yer almaktadır.

Çalışmada atasözü yerine geçebilecek söyleyişlere de yer verilmiştir:

Aslanla kedi bir olmaz.

Āşināya aşinā bîgāneye bîgānedir.

Atın süsü, yelesidir.

Buz üstünde imaret olmaz.

Deliye bile kendi aklı güzeldir.

Deliye kalem verilmez.

Dün kabak oldu boyun uzatır.

Hayır sahibi, arkasında eser bırakandır.

Hırsız mehtābı sevmez.

İnsanı cömertliği hatırlatır.

Kış gitmeden bahar gelmez.

Mısrî at menzil tanımaz.

Nefsine uyanın sonu hüsrandır.

Ok yarası kapansa da izi kalır.

Terbiyeyle mermer yumuşamaz.

Yemeğe tat veren tuzdur.

Yerin üstü varsa altı da var.

[24] Aksoy, 1988: 392

DİVAN VE MESNEVİLERDE EN ÇOK KULLANILAN DEYİMLER

Çalışmamızda 18.yüzyıl şairlerinden Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim, Enderunlu Vasıf, Sünbülzade Vehbi'nin divan ve mesnevilerinde yapılan inceleme sonucu en çok kullanılan deyimleri ve hangi sayıda kullanıldığı şu şekilde belirlendi:

1. Bir iki: 33
2. Söz yok: 21
3. Yüz sürmek: 16
4. Can ver-: 15
5. El-aman çağır-:15
6. Gönül al-: 12
7. Gönül ver-:10
8. Kurban olayım: 9
9. Kan ağla-: 9
10. Gözünü aç-: 8

33 kez kullanılan "bir iki" deyiminin sıkça kullanılmasının sebebi: "bir iki" deyimi anlam bakımından kesinlik ve netlik bildirmiyor. Çünkü ne bir sayısı ne de iki sayısı geçerlidir. Beyitlerde deyim; "bir iki gün, bir iki yaz, bir iki peymāne, bir iki ṣaġar, bir iki şīşe bāde, bir iki cām…"gibi sözcük gruplarıyla kullanılmıştır. Buradan anlaşılıyor ki aşık (şair) sevgiliden ayrı kaldığı günleri, ayları, yılları bilmiyor çünkü aklı fikri sevgilidedir ya da içtiği şarabın ve bitirdiği şişelerin sayısını bilmiyor.

"Söz yok" deyimi beyitlerde, sevgilinin güzelliği karşısında söylenebilecek söz kalmamıştır, anlamında kullanılmıştır. Çünkü sevgili kusursuzdur, mükemmeldir. Tasavvufta sevgili Allah'tır ve Allah kusursuzdur.Allah'ın tecelli ettiği yerde sevgilinin yüzüdür.Bütün iyi ve güzel olan vasıflar, özellikler Allah'a dolayısıyla sevgiliye aittir.Bu açıdan "söz yok deyiminin en çok kullanılan deyimler arasında yer alması da doğal bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

16 kez kullanılan "yüz sür-" deyiminin sıkça kullanılmasının sebeplerine gelince: "yüz" Tasavvufta Allah'ın tecelli ettiği yer anlamına gelmektedir.Yüz; mushaf, ayet, Ka'be, kıble ve mabed'dir.Ayrıca sevgilinin yüzü güneştir,aydır,nurdur, mumdur ve aşıkları kul, köle eder.Bu derece değerli olan "yüz" ancak ondan daha değerli olan sevgilinin eşiğine (toprağına) sürülür.Aşık yüzünü, sevgilinin toprağına sürebilmek için türlü cefalar çekmeye razıdır.

"Can ver-" deyimi, bize Hz.İsa'nın[25] diriltme mucizesini anımsatıyor. Divan şiirinde sevgili can bağışlayıcıdır. Sevgili bir bakışıyla aşığa hayat verebilir."Can" sözcüğü ile ilgili birçok deyim ve söz grubu vardır.Bunun nedeni ise insan hayatında "can"dan daha önemli bir unsur yoktur.

"El-aman çağır-" deyimiyle, sevgiliden, Allah'tan ve padişahtan - ki padişah, yeryüzünde Allah'ın gölgesi olarak kabul edilir- yardım etmeleri istenmektedir. Aşık, ağyarların sevgilinin yakınında bulunması ve sevgilinin kendisine yüz vermemesinden dolayı sıkıntılı ve zor bir durumdadır. Bu yüzden sürekli el-aman demektedir. Bizler (kullar) devamlı ve sürekli olarak Allah'tan yardım istemekteyiz, el-aman dilemekteyiz. Bu yüzden "el-aman çağır-" deyimi beyitlerde sıkça kullanılmıştır.

Sevgili isterse aşığın gönlünü alır: Gönül aşığın aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin yaşandığı yerdir. Aşık gönlüyle konuşur, dertleşir. Sevgili gönül denen sarayda misafirdir.Gönül bazen kadeh,sırça,cam,ve sagardır.Çünkü aşığın içi şarap rengi kanla doludur ve çabuk kırılır.

Gönül, geceler boyu acı çektiği için hasta, bimar ve yaralıdır. Bu hastanın ilacı, tabibi sevgilidir. Hastaları arayıp sormak adet olduğu, ilaç getirmek gerektiği halde sevgili asla buna yanaşmaz.

Tasavvufta gönül bir ayna olarak ele alınır, bu aynada Tanrının tecellisi zuhur eder. Tasavvufta gönle çok önem verir. İnsan bütün alemin özü olduğu için insanın hakikatı da gönüldür.[26]

Aşık, sevgiliye gönül vermiştir. Onun aşkıyla yanıp tutuşmaktadır. Burada Divan şiirindeki pervane-mum (şem^{c}) aşkı aklımıza gelir.Çünkü pervane,mum'a aşık kabul edilir ve ona gönülden bağlıdır.Pervane,mum ışığının çevresinde döner ve kendisini mumun alevinde yakıp yok eder [27].Bu yönüyle aşık kendini pervaneye benzetir.

Bu kadar önemli olan "gönül" ile ilgili olarak incelediğimiz deyimlerde " gönül al- ve gönül ver-" deyimlerinin en çok kullanılan ilk on deyim arasında yer alması şaşırtıcı olmadı. Gönül kavramına bu kadar önem veren edebiyatımız elbette ki gönül ile ilgili deyimler açısından zengin olacaktır.

"Kurban olayım" deyimi, Hz. İbrahim'in[28] oğlu Hz. İsmail'i Allah adına kurban etme olayını hatırlatıyor: Hz.İbrahim, çocuğu olmadığı için Allah'a yalvarıp kendisine bir evlat vermesi halinde, evladını O'nun adına kurban edeceğini söyler. Zamanı gelince oğlunu süsleyip kurban etmeye götürür. O sırada bir melek bir koç getirerek, onu oğlunun yerine kurban etmesini söyler.

[25] Bkz. İskender Pala (1989): Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Cilt: I-II, Ankara: Akçağ Yayınları[20] Pala, 1989:18
[26] Pala, 1989:340
[27] Pala, 1989:440
[28] Pala, 1989:274

İslam dinindeki kurban farizası o günün anısıdır. Beyitlerde “kurban olayım” deyimi sevgili için kullanılmıştır. Çünkü aşık için en değerli varlık sevgilidir. Aşık, onun için kurban olmaya hazırdır. Bu kadar önemli olan “kurban” sözcüğünün beyitlerde sıkça kullanılmasına şaşmamak gerekir.

Aşık aşkından dolayı kan ağlamaktadır: Divan şiirinde sevgilinin birçok güzellik unsuru kan ile ilgilidir. Gözler, gamze ve kirpikler kan dökücülük özelliğine sahiptir. Dudak ve yanak kan renginde olduğu için aşığa kanı hatırlatan birer katildir. Aşığın ağlayan gözlerine kan oturur ve artık kan yaşlar dökmeye başlar.Bu düşünceler doğrultusunda kan ağla- deyiminin sıkça kullanılmasını olağan karşılamak gerekiyor.

“Gözünü aç-“ deyimi beyitlerde sıkça kullanılan deyimler arasındadır. Aşık, sevgilinin çevresindeki yabancılara, ağyarlara, rakiplere karşı gözünü açık tutmak zorundadır.Çünkü sevgili, onlara yüz verebilir,onlarla yakınlaşabilir.Bu durum aşığı çok üzer hatta üzüntüsünden ölebilir.O, sevgiliyi görebilmek için türlü cefalar,eziyetler çeker.Onun bir gülüşüyle dünyalar onun olur.

Bu değerlendirmelerin ışığında 18.yüzyıl şairlerinden seçtiğimiz Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim, Enderunlu Vāsıf, Sünbülzāde Vehbi’nin divan ve mesnevilerinde en çok kullanılan deyimleri ve kullanılış nedenlerini açıklamaya çalıştık.

İKİNCİ BÖLÜM

1. İNCELEDİĞİMİZ ESERLERDE ATASÖZÜ İÇEREN BEYİTLER VE KARŞILIĞI OLAN ATASÖZLERİ

1) Aç gözünü, uyandır canını (Armağan)

Kethüda ‘aklına olma muhtac

Açmasınlar gözünü sen gözün aç

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 40.beyit)

2) Açın karnı doyar gözü doymaz (Ö:A.A)

El açar olmasa daẖi muhṭāc

Ḳarnı ṭoḳ olsa yine gözleri aç

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 664. beyit)

3) Adın çıkmış dokuza, inmez sekize (Ö.A.A.)

Nüh felek nām-ı beligüñle mübāhāt eyler

İşte s̱ābit ṭoḳuza çıḳdı senüñ de aduñ

(Sabit Divanı -213. Gazel-5.beyit)

4) Ağzıyla kuş tutsa yine bilinmez. (Armağan)

Biliriz aġzı ile ḳuş kapamaz

Ademi yıksa da añlar kopamaz

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 158.beyit)

5) Ak akçe kara gün içindir. (Ö.A.A.-Armağan)

ʿAceb mi aġlar isem ẖaṭṭuña eceldür bu

Aḳ aḳça ḳara gün içün dinür meşeldür bu

(Sabit Divanı -277. Gazel-1.beyit)

6) Akmasa da damlar. (Ö.A.A.-Armağan)

O bir altun olukdur pir-i erbāb-ı ẖarābāta

Yine aḳmazsa ṭamlar nāv-dān-ı ẖum-ı feyż-ās̱ār

(Sabit Divanı -93. Gazel-4.beyit)

7) Al kaşağıyı gir ahıra, yarası olan gocunur. (Ö.A.A.-Armağan)

Birāder eski mes̱el yaġırı olan ḳocınur

Bu zaẖm ile ḥareketden de iḥtirāz iderüz

(Sabit Divanı -150. Gazel-2.beyit)

8) Allah'a asi olmak istersen vasi ol. (Armağan)

Ne taṣaddī-i veṣāyet eyle

Ne vekālet ne kefālet eyle

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 697.beyit)

Ḳoma derūnuna māl-i yetîmi vāsi-veş

Mis̱āl-i manḳal-ı enkişt olma pür-ateş

(Sabit Divanı -160. Gazel-1.beyit)

9) Aslanla kedi bir olmaz. (- /-)

Ola hem-pervāz-ı ᶜanḳā nice mümkindir zübāb

Hırrenün şîr-i jiyān ile olur mu nisbeti

(Enderunlu Vasıf Divanı-20.Kaside-57.beyit)

10) Āşināya aşinā bîgāneye bîgānedir. (- /-)

Bilmem ammā Ḥażret-i Pertev gibi Vāṣıf daẖı

Āşināya āşinā bîgāneye bîgānedür

(Enderunlu Vasıf Divanı-41. Gazel-8.beyit)

11) Ateş ile pamuğun oyunu olmaz (Armağan)

El-ḥaẕer sūz-ı derūnumda amān yaḳlaşma

Āteşüñ penbe ile olmaz oyunu zīrā

(Enderunlu Vasıf Divanı /-17. Kaside-i şitaiyye-29.beyit)

Āteş ü penbeyi cemʿ itmege bulmadı ʿilāc

O ẖarāret idi kim böyle pot atdı ẖallāc

(Sabit Divanı -13.beyt)

Daʿvā-yı imtizācına berf ile cemrenüñ

Ateşle penbe ḳıṣṣası faṣlü᾽l- ḫiṭāb olır

(Sabit Divanı -XIII. Kaside-4.beyit)

12) Atın süsü, yelesidir. (- /-)

Esbāb-ı ḥüsndür güzele zülf-i siyeh-tār

Esbāna gelir revnaḳ-ı dîger yelelerle

(Enderunlu Vasıf Divanı-115. Gazel-6.beyit)

13) Āyīneye bakar kendini görür (Armağan)

Baḳmasun mirʿāt olıp dîdārına kendün görür

Māye-i naḫvet olır āfet-i ḫod-bine ruḫ

(Sabit Divanı -57. Gazel-3.beyit)

14) Az olsun, öz olsun (Ö.A.A.-Armağan)

Ġazelde şarṭ-ı suḫen iḫtiṣārdur S̱ābit

Maḳal-i ehl-i hünerdür bu az olur öz olur

(Sabit Divanı -119. Gazel-6.beyit)

15) Bir çiçekle yaz olmaz. (Ö.A.A)

Zīnet-i sebz olarak kaldı hemān bir çemşīr

Bir çicekle yaz olur mı bu meseldür farzā

(Enderunlu Vasıf Divanı -17. Kaside -7.beyit)

16) Buz üstüne imaret olmaz. (- /-)

Ḳayar maʿzūl-ı cāhuñ pāyi laġzişgāh-ı naḫvetde

Buz üstinde ʿimāret yoḫ diyince pāyidār olmaz

(Sabit Divanı -133. Gazel-3.beyit)

17) Bübülün çektiği dili belāsıdır. (Ö.A.A)

Dilümle uġradım ḳayde ben bu ᶜālemde

Ne bübül uġradı ne ṭūṭī-i şeker-güftār

(Nedim Divanı -VIII. Kaside- 20.beyit)

18) Can çıkmayınca (çıkmadan,çıkmadıkça, çıkar) huy çıkmaz. (Ö.A.A)

Ṭutar elbet yine eski ṣuyını

Çıḳsa da cānı değişmez ḫuyını

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 843.beyit)

19) Çirkefe taş atma üstüne sıçrar (Ö.A.A.)

Ṭaş aṭma vech-i hezl ile rūy-ı necāsete

Adın ṭoḳındurup yüzine bir mülaḳḳabun

(Sabit Divanı - 225.Gazel- 4.beyit)

20) Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir. (Ö.A.A)

Çoḳ yaşayan mı bilir işi yoksa çok gezen

Tā gezmedükçe olamadum ben bozuk-düzen

(Enderunlu Vasıf Divan- 217. Tahmis-14.beyit)

21) Damdan düşen, damdan düşenin halini bilir (Ö.A.A./Armağan)

Afitāba ṣor begüm üftādelük māhiyyetün

Ḥāl-i mecrūhı ne bilsün düşmeyenler dāmdān

(Sabit Divanı -256.Gazel-2.beyit)

22) Davulun sesi uzaktan hoş gelir. (Ö.A.A)

O ise maṣrafı ᶜıyd ile melūl

Dūrdan ḫoşca gelür ṣavt-ı ṭubūl

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 794.beyit)

23) Deliden al uslu haberi (Ö.A.A)

Aṣlı yoḳ sözleri mecnūn söyler

Ṣorma her bir deliden uṣlu ḫaber

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 436.beyit)

24) Delinin sözü kaleme gelmez (Armağan)

ᶜArż-ı ḥālüñ n'eyle taḥrīr eylesün göñül saña

Bu mes̱eldür kim ḳalem divāneye bīganedür

(Enderunlu Vasıf Divanı - 41. Gazel-3.beyit)

25) Deliye bile kendi aklı güzeldir. (- /-)

Miḥnet-i aşḳı ider ẕevḳ-ı cihāna tercîḥ

Begenür ᶜaílını kendi gibi dîvāne göñül

(Enderunlu Vasıf Divanı-78. Gazel-6.beyit)

26) Deliye kalem verilmez. (- /-)

Arż-ı ḥālün n'eyle tāḥrîr eylesin göñül saña

Bu meseldir ki ḳalem dîvāneye bîgānedir

(Enderunlu Vasıf Divanı-41.Gazel-3.beyit)

27) Derdini saklayan derman bulamaz. (Ö.A.A/Armağan)

Renciş-i ḫāṭıra ʿarz eyle şifā niyyetine

Derdini söylemeyen ḫasteye tīmār olmaz

(Sabit Divanı -V.Kaside-15.beyit)

28) Dilin cirmi küçüktür amma cürmü büyüktür. (Armağan)

Görünür gerçi zeban cirmi saġīr

Līk söyletsen olur cürmü kebīr

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye -1614.beyit)

29) Dost ağlatır, düşman güldürür. (Armağan)

Düşmeni dost olur ṣanma ṣaḳın

Arż-ı iḫlasına aldanma ṣaḳın

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye -922.beyit)

Pek ḫaṭadur eyü fehm eyle ki sen

Görine dost yüzinden düşmen

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 923.beyit)

30) Dostunu düşmanını tanı (Armağan)

Eyleyüp diḳḳat ile zihnini tīz

Dostdan düşmānı eyle temiz

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 1699.beyit)

31) Dün kabak oldu boyun uzatır (- / -)

İkisi sāki ile bir kabaklı olmışlar

ʿAceb kaçan kabaḳ oldı bu sebzelikde kedū

(Sabit Divanı -275. Gazel-5.beyit)

32) Dünya malı dünyada kalır. (Ö.A.A)

Ādemüñ mālı ḳalur dünyāda

Ḥaḳḳ-ı ᶜabde ne virür ᶜuḳbāda

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 764.beyit)

33) Elden gelen diriğ olmaz. (Armağan)

Ḳatre-i himmetin etmez tevsīk

Eder elden gelen ihsanı dirīġ

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 1883.beyit)

34) El eliyle yılan tutulur. (Ö.A.A)

Merd-i āḳil görür elbette ziyān

El eliyle ṭutulur yaᶜni yılan

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 1084. beyit)

35) Evdeki pazarlık çarşıya uymaz (Armağan)

Gice būs-ı dehāna naḳd-i cāna el tutuşmuşduk

Peşīmān oldı uymaz evdeki güftār bāzāra

(Sabit Divanı -291.Gazel-3.beyit)

36) Gafil baş terkidedir (Armağan)

Ẓülf-i fitrākini ṣarḳıtdı o şūẖ-ı ayyāş

Ġāfil olma göñül terkidedir ġāfil baş

(Sabit Divanı -168.Gazel-1.beyit)

37) Genç beğe hizmet etmek güçtür (Armağan)

Cevān-ı tabʿuma s̱ābit suẖan begendüremem

Efendi genc bege ẖıd̠met eylemek güc imiş

(Sabit Divanı -164.Gazel-5.beyit)

38) Gönüllü köpeği bağlasan durmaz (Armağan)

Begenmiyor yirümi tengnā-yı ġamda rakīb

Begüm gönülli it olmaz ben oldıgum yirde

(Sabit Divanı -314.Gazel-4.beyit)

39) Görünen köy kılavuz istemez (Ö.A.A.)

Buyur delālet-i ʿışḳ ile kūy-ı cānāna

Egerçi kim görünen köye istemez delīl

(Sabit Divanı - III. Kaside-66.beyit)

40) Göz görür gönül ister (Ö.A.A.)

Gözüm görüp seni göñlüm begendi sulṭānum

Ḳumāş-ı ḥüsne özendüm efendi sulṭānum

(Sabit Divanı -247. Gazel-1.beyit)

41) Göz terāzi ; akıl mīzān (Armağan/ Ö.A.A)

Nice da^c^vā idüp yokdur dimem mis̱li mülūk icre

Mes̱eldür bu ki dirler göz terāzūdur ^c^aḳıl mizān

(Enderunlu Vasıf Divanı -35. Tarih-7.beyit)

42) Gün doğmadan neler doğar (Ö.A.A./Armağan)

Dildārı bu şeb ġāʿile-i cāma düşürdük

El-leyletü ḥublā demi aḫşāma düşürdük

(Sabit Divanı -220.Gazel-1.beyit)

43) Hace hakkı Tanrı hakkı. (Armağan)

Ḫācane eyle be-ġāyet ta^c^zīm

Ḥaḳḳ-ı üstād ^c^aceb emr-i ^c^aẓīm

Ḥarf-ı pūr-nükte-i ‘men ^c^allemenī ’

Añladur ḳıldıġını bende seni

Ḳayd-ı miḥnetden olur āzāde

Dā^c^ima ḳulluḳ iden üstāde

Ṭālibe ḫayr-ı du^c^ā-yı ūstād

Dū-cihānda sebeb-i neyl-i murād

Ḫāceye her kim idense āzār

Görmedük oldıġını ber-ḫurdār

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 66-67-68-69-70.b.)

44) Hayır sahibi, arkasında eser bırakandır. (- /-)

N’ola vaḳf eylesem delv-i dili çāh-ı zeneḫdāna

İder aṣḥāb-ı ḫayr ālemde sa’y āsāra oldukça

(Enderunlu Vasıf Divanı-105. Gazel-8.beyit)

45) Hekim hekim olunca, çok adam öldürür (Armağan)

Kalmadı şimdi tabīb-i hāzıḳ

Öldürür halkı gidiler yazıḳ

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 84.beyit)

46) Hırsız mehtābı sevmez. (- /-)

Siyeh-kārān ᶜaceb mi itmese rū şen güherden ḥaẓẓ

İder mi düzd-i şeb-rev rūşenāyî-i ḳamerden haẓẓ

(Enderunlu Vasıf Divanı -66. Gazel-1.beyit)

47) Hile ile onulsa sıçan onardı. (Armağan)

Onmaz ammā bilirüz ḥile ṣatan

Pak-i ser-māyesine kiẕbi ḳatan

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 885.beyit)

48) Hocanın vurduğu yerde gül biter (Ö.A.A)

Şebnem-miṣāl aġlama ey gül-nihāl-i ter

H̱āce ḳadınuñ urduġu yerlerde gül biter

(Enderunlu Vasıf Divanı- 216.Tahmis-19.beyit)

49) Huy canın altındadır (Armağan)

H̱oy cān altındadur dirler lebüñ taḥtındaki

Ḥabbetüs-sevdādur ārāmı ẖoy-ı ʿāşıḳuñ

(Sabit Divanı -216.Gazel-6.beyit)

50) Irzsızdan ırzını satın almalıdır (Armağan)

Mey-ẖānelere şaḥre şarāb aḳçesi görsün

ʿIrżın ṣatun alsun yine söz mārpula düşdi

(Sabit Divanı -339.Gazel-4.beyit)

51) İbadet de mahfi, kabahat da mahfi (Armağan)

Zaḫm-ı şemşīr ile tenhāda raḳibi öldür

Eskiden ḍarb-ı meseldür ki ʿibādet maḫfi

(Sabit Divanı -327.Gazel-5.beyit)

Yāri ḫalvet bulıcaḳ derd-i dilüñ ʿarż eyle

ʿĀşıḳa mesʿele maʿlūm ḳabāhat maḫfī

(Sabit Divanı -322.Gazel-3.beyit)

52) İçine sıçan düşse başı yarılır. (Armağan)

Ṣoñra dükkānına dūşse fāre

Yarılup başı ola ṣad-pāre

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 890.beyit)

53) İnanma dostuna, saman doldurur postuna . (Ö.A.A)

Kimseye itme ʻadāvet iẓhār

Şāyed ol dostuñ olur āḫir-kār

Hālüñ añlatma daḫi dostuña sen

Giderek belki olursın düşmen

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye -926-927.beyit)

54) İnsanı cömertliği hatırlatır. (- /-)

Ḳalsa aceb mi şöhreti dillerde Ḥātem'ün

Merd-i saḫîyi aḳıbet iḥsānı andırur

(Enderunlu Vasıf Divanı -48. Gazel-6.beyit)

55) İnsanın gözünü bir avuç toprak doyurur. (Armağan)

Çeşm-i ḥırsı doyurur ḫāk ancaḳ

Mevt ider çirkin anuñ pāk ancaḳ

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 624.beyit)

56) İnsanın kötüsü (fenası) olmaz meğer ki züğürt ola. (Ö.A.A)

Māl ise ādemi itmez iġnā

Evvelā gelmiyecek ḳalbe ġına

Çeşm-i ḥırsı doyurur ḫāk ancaḳ

Mest ider çirkin anuñ pāk ancaḳ

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 623-624.beyit)

57) İnsan nisyandan hāli değildir. (Armağan)

Olur insānda nisyān ü ḫaṭā

ʻAyb zannitme anı sen aṣlā

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 954.beyit)

58) İşin yoksa şahit o, paran çoksa kefil ol. (Ö.A.A.- Armağan)

Umūrına ḳarışan āheriñ vekîl gibi

Netîcesinde ġarāmet çeker kefîl gibi

(Sabit Divanı -338.Gazel-1.beyit)

59) İşten artmaz, dişten artar. (Ö.A.A)

Dişden artar dimeden aṣl-ı merām

Eylemekdür fuḳarāyı itᶜam

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 599.beyit)

60) Karga kekliği taklit edeyim derken yürüyüşünü şaşırmış (Ö.A.A/Armağan)

Taḳlīdi ġayruñ ol reviş-i bī-muʿādile

Tems̱īlde ḳażiyye-i kebk ü ġurāb olır

(Sabit Divanı -XIII.Kaside-33.beyit)

61) Kār zararın ortağıdır (Ö.A.A./Armağan)

Metaʿı maʿrifetüñ gitdi görmedüm nefʿin

Ümīd-i sūd ider iken niçe ziyān geldi

(Sabit Divanı -XXXIV.Kaside-37.beyit)

62) Kendi düşen ağlamaz . (Ö.A.A)

Derd-i ᶜaşḳa düşdügüm Vāṣıf görüp ḳayd itme sen

Böyledür resm-i maḥabbet ağlamaz kendi düşen

(Enderunlu Vasıf Divanı - 66.Murabba-5.beyit)

63) Kendimizi bileli bir güzel sevmedik, adımız mahbup olsun (Armağan)

Kendimüz bildük bilelden sevmedük bir ḫūb dost

Adımuz ammā lisān-ı ḫalḳda maḥbūb-dost

(Sabit Divanı -37.Gazel-1.beyit)

64) Kepenek altında er yatar. (Ö.A.A)

Ḫāk içinde dūr ü gevher bulınur

Ḳepenekde didiler er bulınur

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 525.beyit)

65) Keskin sirke kabına zarar (Ö.A.A./Armağan)

Bāde-i ʿışḳ sebū-yı dilime virdi ḫalel

Kendi ẓarfına żarar eyledi ol keskin ḫall

(Sabit Divanı -228.Gazel-1)

66) Kırmızı götlü mum ile davet etmediler ya. (Armağan)

Her gice o meh parladup al bāde-i Ḳumla

Daᶜvet ider ᶜuşşāḳı dibi ḳırmızı mumla

(Enderunlu Vasıf Divanı -107. Gazel-1.beyit)

67) Kış gitmeden bahar gelmez. (- /-)

Ṣoğuḳ baḳma ışınmaḳ muḥtemeldür ḫaṭṭı geldikde

Mürūr itmezden evvel müddet-i sermā bahār olmaz

(Enderunlu Vasıf Divanı -49. Gazel-3.beyit)

68) Kimse kimsenin kısmetini (rızkını) yemez. (Ö.A.A)

Seh hemān ḳısmetine ol ḳāni^c

Olamaz rızḳıña kimse māni^c

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 752.beyit)

69) Köre elvandan (renkten) bahsolunmaz . (Ö.A.A)

Ya ne rütbe güç bunı nādāna tefhīm eylemek

Kūr-ı māder-zāda var mı vaṣf-ı elvānuñ yeni

(Enderunlu Vasıf Divanı-14. Kaside-100.beyit)

70) Ḳulun ettiği günah, afvına sebeptir (Armağan)

Dōlāb-ı iltifāt-ı medār-ı Muhammedī

ʿĀsī ṣuyında ümmete dāʿir degül midür

(Sabit Divanı -85.Gazel-2.beyit)

71) Kuşu kuş ile avlarlar. (Ö.A.A)

Ḳuşı ḳuş ile ṣanur kim ide ṣayd

Ṣoñra bir dāma düşer ol lā-ḳayd

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye / 1130.beyit)

72) Meşveret sünnet-i şerifdir. (Armağan)

Līk pek ^caḳla da maġrūr olma

Meşveret eylemeden dūr olma

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye / 942.beyit)

73) Meyveli ağacı taşlarlar (Ö.A.A)

O baġun her dıraḫtı meyve-dār-ı izz ū devlettür

Aṭarlar ṭaşı elbette dıraḫt-ı meyve-dār üzre

(Nedim Divanı / Kıt. XX)

74) Mısrî at menzil tanımaz. (- /-)

Bārgîr-i ġam olur mı hiç sebük-rūḥān-ı ^caşıḳ

Esb-i Mıṣrî ṣaḥn-ı menzil-ḫāneye bîgānedür

(Enderunlu Vasıf Divanı - 41.Gazel-12.beyit)

75) Miri malı balık kılçığıdır, yutulmaz. (Ö.A.A.)

Ṣaḳlama ḫānene beytü'l-māli

Eyle ṣanduḳāñı andan ḫālī

Girmesün kīseñe māl-i mīrī

Olma mesᶜul-i su'āl-i mīrī

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye / 753-754.beyit)

76) Nefsine uyanın sonu hüsrandır. (- /-)

Gözin aç göz göre aldanma Vāṣıf reng-i fānîye

Yarın uḳbāda bugün nefsine uyanlar aġlarmış

(Enderunlu Vasıf Divanı - 59.Gazel-8.beyit)

77) Ne yılana sokul, ne tiryak ara (Armağan)

Ya defᶜ-i efᶜi-i hicrāna mey ᶜilāc olmaz

Ne zaḫm-ḫārde-i mār ol ne iste ṭiryāḳı

(Sabit Divanı -326.Gazel-4.beyit)

78) O bir düşeş idi her zaman düşmez (Armağan)

Bir āfet-i düvāzdeh sāle olup dūçār

On iki yılda bir düşeş atdı bu baḫt-ı zār

(Sabit Divanı -88.Gazel-1.beyit)

79) Ok yarası kapansa da izi kalır. (- /-)

Lā-büd ḳalur muḫāṣamanun dilde uḳdesi

Zaḫm-ı sinān oñulsa da bāḳî nişānesi

(Enderunlu Vasıf Divanı -140.Gazel-4.beyit)

80) Öğüt veren çoktur amma ekmek veren yoktur (Armağan)

Cānum ṣıḳıldı mehlike-i ḳabr-i żīḳten

Dün āsiyābdan ögüd aldum dakikden

(Sabit Divanı -264.Gazel-1.beyit)

81) Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol (Ö.A.A./Armağan)

Umūrına ḳarışan āherüñ vekīl gibi

Netīcesünde ġarāmet çeker kefīl gibi

(Sabit Divanı -338.Gazel-1.beyit)

82) Sağ olana her gün bayram (Armağan)

ʿİddür ṣulḥ olalum tīġ-i nigāhuñla didüm

Didi ey dil-şude ṣaġ olana her gün bayrām

(Sabit Divanı -XLI-Kaside-23.beyit)

83) Sazına bülbül konar. (Armağan)

Şevḳ ile velvelelī āvāza

Bülbülüñ ḳondıġı çoḳdur sāza

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye / 261.beyit)

84) Sel gider kum kalır. (Armağan- Ö.A.A)

Sel gider ḳum kalır āḫır buña ʿālem dirler

Eyleme ʿāşıḳ-ı üftādeñi aġyāna fedā

(Enderunlu Vasıf Divanı- 17. Kaside-i Şitaiyye-33.beyit)

Bir seyl ṣuyı gibi geçüp faṣl-ı cūybār

Ḳaldı yirinde tūde-i ḫāşāk ü bār hayf

(Sabit Divanı -194.Gazel-2.beyit)

85) Serçeye çubuk beredir. (Ö.A.A./Armağan)

Hezār-ı ḫasteye gülbün ṭoḳınsa senderedür

O tāze gül ne bilür serçeye çubuḳ beredür.

(Sabit Divanı -75.Gazel-1.beyit)

86) Son pişmanlık ele girmez. (Armağan)

ᶜAybdur āḳıla maġbūn olmaḳ

Soñ peşīmānlıġa maḳrūn olmaḳ

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 898.beyit)

87) Su, bulanmayınca durulmaz. (Ö.A.A)

Bulanmayınca durulmaz ṣu ẕevḳa baḳ ᶜāşıḳ

Felekde cemre-i evvel daḫı havāya düşer

(Enderunlu Vasıf Divanı -28. Gazel-5.beyit)

88) Su uyur, düşman uyumaz. (Ö.A.A.)

Ḫāb-ı ḫargūşına olma maġrūr

Su uyur düşmen uyumaz meşhūr

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 924.beyit)

89) Şeyh uçmaz, müridi uçurur (Armağan)

Müridi söyledi şeyḫüñ riyā-fürūş idügin

Uzun ḳulaḳdan işitdüm dırāz-ġūş idügin

(Sabit Divanı -261.Gazel-1.beyit)

90) Tedbirde kusur etme de takdirde ne çıkarsa bahtına. (Armağan)

Līk maᶜlūm degüldür taḳdīr

İtme tedbīrde aṣlā taḳṣīr

Olasın mazḫar-ı tevfīḳ-i Ḫuda

Eyleye ḫayra muvaffaḳ Mevlā

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 957-958.beyit)

91) Tencere yuvarlandı kapağını bulmuş (Ö.A.A.-Armağan)

Didüm ki çömlegi bulmış ḳapağın S̱ābit

Görince cāmı hum-ı rūh-perver üstinde

(Sabit Divanı -298.Gazel-6.beyit)

92) Terbiyeyle mermer yumuşamaz. (- /-)

Ḳābiliyyet dād-ı Hak'dur ṭab'a yoksa zūr ile

Terbiyet mümkin mi nerm itmek ṭıbā c -ı mermeri''

(Enderunlu Vasıf Divanı -14.Kaside-101.beyit)

93) Tilkinin gezip geleceği (yer) kürkçü dükkanıdır. (Ö.A.A)

Yoġıken dilki gibi hīle-güẕār

Yine postı ṣoyulur āḫir-i kār

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 905.beyit)

94) Tuz ekmek hakkını bilmeyen kār olur. (Ö.A.A)

Ṭurur elbet gözine nān ū nemek

Kör olur şübhe mi var öyle köpek

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 1048.beyit)

95) Ustanın hüneri başına beladır (Armağan)

Āḳıbet derde sataşturdı serin sanʿat ile

Kendi başına belādur hüneri üstādın

(Sabit Divanı -156.Gazel-4.beyit)

96) Utanırsan yüzüne bir kıl elek tut (Armağan)

Avize ḳılup bürḳaʿuñ ey reşk-i melek aṣ

Der-çenber idüp ẖālesini māḥa elek aṣ

(Sabit Divanı -172.Gazel-1.beyit)

97) Yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmaz. (Armağan- Ö.A.A)

Kimsenüñ tarlasına yaġmaz olursa yaġmur

Saña da neşv ü nemā virmez o ey naḫl-i cefā

(Enderunlu Vasıf Divanı-17. Kaside-32.beyit)

98) Yahudi züğürtledikçe eski defterleri karıştırır. (Armağan)

Şimdi kaydetmezler ammā vaḳt olur etdiklerüñ

Yoklanur ḫaṭṭuñ gelince eski defterler gibi

(Enderunlu Vasıf Divanı/ 125. Gazel/6. beyit)

99) Yalancının evi yanmış kimse inanmamış (Ö.A.A)

Āteşe yansa da beyt-i keẕẕāb

İnanup kimse götürmez aña āb

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye -393.beyit)

Dehen-i kāẕib olur zehrfeşān

Birdür imlāda yalan ile yılan

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 392.beyit)

100) Yarası olan kocunur (Ö.A.A./Armağan)

Ney-i şikeste-i pür-dāġa itdürüp şīven

Ḳocınduġı yirine başdı parmaġı ney-zen

(Sabit Divanı - 38.Beyt)

Birāder eski mes̱el yaġırı olan ḳocınur

Bu zaḫm ile ḥareketden de iḥtirāz ederüz

(Sabit Divanı -150.Gazel-2. beyit)

101) Yemeğe tat veren tuzdur. (- /-)

Hicrān-ı cā-be-cā ṭuzudır ḫān-ı ülfetün

Leẕẕet viren efendi nemekdür yemeklere

(Enderunlu Vasıf Divanı - 119.Gazel-7.beyit)

102) Yemeyenin malını yerler. (Ö.A.A)

Hiç düşünmez ki geberse o eşek
Yiyeler ᶜavreti yef ᶜalleyerek
Ehl-i ḫisset hele pek nekbet olur
Ḫalḳ içinde ḳatı bī-ḳıymet olur
Müntic-i ḫayr olamaz āmāli
Dostı yoḳ düşmene saḳlar māli
Ḳarışup ġayrısınuñ ḳısmetine
Ṣanki ṣaḳlar ḳızına ᶜavretine

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye - 625-626-627-628. beyit)

103) Yemin etsem başım ağrımaz (Ö.A.A./Armağan)

Miyān-ı neşᶜe-i cāma ḫumār-ı ġam girmez
Yemīn idersem eger hiç başum ağrımaz

(Sabit Divanı -136.Gazel-1.beyit)

104) Yerin üstü varsa altı da var (- / -)

Nedür bu mertebe germiyyet ey güneş zinhār
Ġurūbı añ yirüñ üsti varsa altı da var

(Sabit Divanı -113. Beyt)

105) Yetim boynu büküktür. (- /-)

Billāh baíar acırım şöyle ṭıfla kim
Hem-çün yetîm boynını bükmüş babası yoí

(Enderunlu Vasıf Divanı -71. Gazel-4.beyit)

2. İNCELEDİĞİMİZ ESERLERDE DEYİM İÇEREN BEYİTLER VE KARŞILIĞI OLAN DEYİMLER

1) ʿAbūsüʾl-vech (Armağan)

Ağlamış çehreli sofî-i ʿabūsülʾ-vechüñ
Rūyuna cennete de girse başāşet gelmez

(Sabit Divanı -132. Gazel-4.beyit)

2) Açma kutunun kapağını (- / -)

Ṭāket getürmeyüp bu taḳāżāya ḥavṣalam
Cānum efendi açma ḳuṭınıñ ḳapağını

(Sabit Divanı-1.Terciʿ-i bend -V.hane-4.beyit)

3) Adı bat- (Ö.A.A.)

Çün ebrū-yı emvācı ider firkāte īmā
Adı batacaḳ mevcli ẖārā ne belādur

(Sabit Divanı -87. Gazel-6.beyit)

4) Ağır bas- (Ö.A.A.)

H̱āb-ı ṣafāda sāye-i perr-i mekes düşüp
Ağır baṣar o māye-i nāzı hezār ḥayf

(Sabit Divanı -195. Gazel-3.beyit)

5) Ağız ağıza ver- (Ö.A.A.)

Virüp gülşende ağız ağıza gül-ġonca leblerle
Muṣahib oldı sulṭān-ı güle bülbül edeblere

(Sabit Divanı -299. Gazel-1.beyit)

Çubuḳ o yār ile ağız ağıza ṣoḥbet ider
İmāmesin çevirürdüm elüme girse eger

(Sabit Divanı - 20.Beyt)

6) Ağız haffāfı (Armağan)

Nicesi naḳd-i ḥiyel ṣarrāfı

Nicesi olmış ağız ẖaffāfı

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye- 866. beyit)

7) Ağzı (bir karış) açık kal- (Ö.A.A)

Ṭopuklaruñ göricek mest olup ṣafāsından

Papuç gibi açılup kaldı aġzı ḫaffafın

(Nedim Divanı - LXI.Gazel-3.beyit)

8) Ağzı kokulu (Armağan)

Müdām ṣoḥbetinüñ ḫāst-kār ü ṭalibidür

Şürāḫı meykeşüñ ağzı ḳoḳar muṣāḥibidür

(Sabit Divanı -111. Gazel-1.beyit)

Aġzı kokar muṣāḥibi mi bezm-i bādede

Her ġonca-fen cevāna olır hem-zebān sebū

(Sabit Divanı -276. Gazel-5.beyit)

9) Ağzına bak- (Ö.A.A)

İşidenler de ṣafālar bulalar

Baḳalar aġzına ḫayrān olalar

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye / 287.beyit)

10) Ağzına bir parmak bal çal- (Armağan-Ö.A.A)

Aṣlı yokdur bilirüm va^cde-i būs-ı dehenüñ

Nāfile bal çalup aġzıma yalandırdı beni

(Enderunlu Vasıf Divanı - 137. Gaz.- 2.beyit)

Gelür mi ᶜaḳla bir şeb ṣoḥbet-i ḫalvāda ḳalmışduḳ

Ṣavıp aġyārı başdan āġzına bir bal da çalmışduk

(Enderunlu Vasıf Divanı - 41. Murabba-2.beyit)

11) Ağzına kurşun akıt- (Armağan)

Bir ṣouḳ şebnem yiyüp dem-beste olmışlar ki ebr

Aġzına ḳurşun aḳıtmış ṣanasın bülbüllerüñ

(Sabit Divanı -219. Gazel-2.beyit)

12) Ağzından lokmasını ver- (Armağan)

Reh-i iṣārı ögren sāʿatuñ rik-i revānundan
Fem-i hem-kāseye ḳor loḳmayı kendü dehānundan

(Sabit Divanı -265. Gazel-1.beyit)

13) Ağzını açma- (Ö.A.A)

Ṣırrını kimseye fāş eyleyemez

Aç yatur aġzın açup söyleyemez

(Sünbülzade Vehbi -Lutfiyye - 680.beyit)

14) Ağzını ara- (Ö.A.A)

Dehenüñ dün gice kim öpdi uyurken bilemem

ʿĀşıḳuñ aġzın ara āḫara ṣor ṣorma baña

(Enderunlu Vasıf Divanı - 3.Gazel – 6.beyit)

Derdi sevdā-yı mürekkebden imüş miḫberenüñ
Vāfir aġzın aradum Ṣābit idüp istimzāc

(Sabit Divanı -48. Gazel-5.beyit)

Eṣer-i būy-ı vefādan dehenüñ pāk gibi

Aradum aġzuñı defaʿāt ile misvāk gibi

(Sabit Divanı -336. Gazel-1.beyit)

Meşāmm-ı cāna gelür mi diyü şemīm-i vefā
Çemende ġoncanuñ aġzın arar nesîm-i ṣabā

(Sabit Divanı -60.Beyit)

15) Aġzını deve mi tepti (Armağan)

Çekdügin söylerdi birbir Leyli-i ṣaḥrā-reve
Depseyidi Ḳays-ı nā-kāmuñ eger aġzun deve

(Sabit Divanı -XLVIII. Gazel-i müzeyyel-1.beyit)

Söylemezler ḫaber-i ḳāfile-i cānānı

Deve mi depdi ʿaceb aġzını neccāblaruñ

(Sabit Divanı -209. Gazel-4.beyit)

16) Ağzının ölçüsü al- (- / -)

İnkisār-ı dil içün rind ne endîşe çeker
Leked-i raḫş-ı ġamuñ zaḫmına çün şîşe çeker
Aġzınuñ ölçisün aldum Kölemen Şeyḫinden
O da her şeb ḳoca peymāne ile şîşe çeker

(Sabit Divanı -5.Kıtʿa)

17) Ağzı sulan- (Ö.A.A)

Çarḫuñ yüzü kandīl-i nücūm ile donandı

Cām-ı feleküñ bezmimize aġzı ṣulandı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 24. Murabba-2.beyit)

Şeftālū-yı bāġ-ı ruḫınuñ yok mı zekatı
Dil-ḫastelerüñ pādişehüm aġzı ṣulandı

(Sabit Divanı -107. Beyit)

18) Ağzıyla kuş tutsa … (Ö.A.A.)

Bilürüz aġzı ile ḳuş ḳapamaz

Ādemī yıḳsa da anlar yapamaz.

(Sabit Divanı 239. beyit)

19) Akıl kes- (Ö.A.A)

Darb-ı şemşīre ṭayanmaz pūlād

ᶜAḳlı kesmezler ider bunda ᶜinād

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye -189.beyit)

20) Akideyi boz- (Armağan)

Kim dirdi laʿl-i nābını aġyāra emdürür

Bozdı benüm aḳîdemi ol bi-vefā-yı ʿid

(Sabit Divanı -VI. Kaside-17.beyit)

21) Akla sığma- (Ö.A.A)

Aḳla ṣıġmaz ḳatı çok böyle fünūn

Anlara dinse sezā işte cünūn

(Sünbülzade Vehbi-Lutfiyye -148.beyit)

22) Aklı başına gel- (Ö.A.A)

Geldi ᶜaḳlum başuma yalvarma ġayrı nāfile

İstesen de sen beni ben küsdüm artıḳ istemem

(Enderunlu Vasıf Divanı - 80. Murabba-2.beyit)

23) Aklı başından git- (Ö.A.A)

Gūş edince suḫan-ı müjde-res-i mezbūru

Ṭahīr'ün ᶜaḳlı başından gide yazdı o zamān

(Enderunlu Vasıf Divanı -16. Kaside-14.beyit)

24) Aklı git- (Ö.A.A.)

Mirʿātda ḥüsnüñ görüp ol māh dimez mi

ʿAklum gidiyor ḳaldıruñ āyīneye düşdüm

(Sabit Divanı -249. Gazel-5.beyit)

ʿAḳlı gitmüş olıp ol gül-ruḫumuñ ḥayrānı

İdelüm çihre-i aġyāra gülāb-efşānî

(Sabit Divanı -57.Beyit)

25) Aklı kal- (Ö.A.A)

N'ola ḥayrān olırsam rūz u şeb āyīne-veş Vāṣıf

Ḥayāl ü ᶜaḳl u fikrüm ṣūret-i dilberde ḳalmışdur

(Enderunlu Vasıf Divanı -36. Gazel-5.beyit)

26) Aklına yelken (Armağan)

Olsa ġarḳ-ı yem-i hicrāna yine şen gibidür

Ẓannum aġyar biraz ᶜaḳlına yelken gibidür

(Enderunlu Vasıf Divanı -43. Gazel-1.beyit)

27) Aklını al- (Ö.A.A)

Aldı bir sevdā-ger –i dil-i cūy aḳlum kim henūz

Şaḥ-bender naṣbolunmuş nāz şeḥristānına

(Nedim Divanı - XVII.Kaside-50.beyit)

Bir nigāhla ᶜaḳlum alduñ

Göñlümü al ile çalduñ

(Enderunlu Vasıf Divanı - 70. Murabba -1.beyit)

Ṣaḳınup bir nīm nigāhuñ

ᶜAşḳuñ alırsañ ᶜaḳlun

(Enderunlu Vasıf Divanı -137.Murabba- 4.beyit)

Ṣundı omeh destüme bir dolu cām

ᶜAḳlum alup eyledi mest-i müdām

(Enderunlu Vasıf Divanı - 223.Tesmin -3.beyit)

28) Aklını başından al- (Ö.A.A)

Aldı başımdan ᶜaḳlımı reftār-ı dil-keşüñ

Ser-tā-be-pāy ey ḳad-i dil-cū edā mısun

(Enderunlu Vasıf Divanı - 94. Gazel-4.beyit)

29) Akrep gibi sok- (Armağan)

Mis̱āl-i ᶜakreb o sāᶜat soḳar görüp aġyār

Benümle bir yire gitse yarım daḳiḳa o şūḫ

(Enderunlu Vasıf Divanı -15. Gazel-4.beyit)

30) Aldı fitili (Armağan-Ö.A.A.)

ʿIşḳ ile aldı fitîli dün gice pervāneler

ʿArż idünce āteşin ruḫsār ile didār şemʿ

(Sabit Divanı -187. Gazel-4.beyit)

Seccāde-i perestişe pā ḳorsa ol ṣa ol ṣanem

Ḳandil olır fitîli hemān bir sücūd ile

(Sabit Divanı -313. Gazel-2.beyit)

31) Alıp sat- (Armağan)

Neş'emüz yoḳ deyü aġyārı bezümden ṣatdık

Neyse maḫ fi ḳalıp o mehle biz alduḳ ṣatduḳ

(Enderunlu Vasıf Divanı - 72. Gazel-2.beyit)

32) Ali Paşa narhı (Armağan)

Üstine düşmeyelüm bir iki günden soñra

Bulır onuñ da ḳumāşı ʿAlî Paşa narḫıñ

(Sabit Divanı -3.Kıta)

33) Allah bilir (Ö.A.A)

Anlaruñ ḥālini Allāh bilür

Sırların ᶜarif-i āgāh bilür

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye-215.beyit)

Böyle çoḳ ḳoca ḳavuḳlu cühelā

Başına ṣardı taᶜẓīmle belā

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye-527.beyit)

Allah bilir ki itmüş idüm ḫāk-i pāyine

Bir iki defᶜa arẓ-ı merām itme niyyetin

(Nedim Divanı - Şükran, I.Kıta-10.beyit)

34) Allah kerim (- / -)

Dügmesin açmaġa ḳalsun hele Fettāḥ kerîm

Ḳuşağı ḳaydı ehemm anı muḳaddem görelüm

(Sabit Divanı -250. Gazel-4.beyit)

35) Alnı açık, yüzü ak (Ö.A.A.)

Envār-baḫş-ı feyż-i ilāhī ile ola

Rūyı sefīd ü alnı açıḳ çün cibāh-ı gül

(Sabit Divanı -234. Gazel-9.beyit)

36) Altta kalma- (Armağan)

Şu imtinān nedür üste ṭopraḳ atmaḳ ile

Şehîd-i ʿışḳ anuñ altunda ḳalmaz ey büt-i nāz

(Sabit Divanı -135. Gazel-2.beyit)

37) Aman verme- (Ö.A.A.)

Ey şāhre senündür götüri ṣalb ü siyāset

Aġyāra amān virme götür bir yire çek as

(Sabit Divanı -172. Gazel-3.beyit)

38) Anı bilen bilir. (Armağan)

Vārestedür baʿūże-i ġamdan bilen bilür

Luṭfı cibinligünde ne nūşîne-ḫāb olır

(Sabit Divanı -XIII.Kaside-26.beyit)

39) Ant iç- (Ö.A.A)

Şöyle dursun ülfet-i dīrīnemüz bir yaña at

N'olsun and içmek yoġ idi çünki ᶜahdine s̱ebāt

(Enderunlu Vasıf Divanı - 80.Murabba- 4.beyit)

40) Ant ver- (Ö.A.A)

İkiniz de olmamış mālik ona aldum ḫaber

Çerh-i pīrin and verdüm dīnine īmānına

(Nedim Divanı - XVII.Kaside-16.beyit)

41) Ara bul- (Ö.A.A.)

Meşşāṭa-ı cemāl ikisi arasın bulıp
Biri birine ṭurra ile şāne düşmesün

(Sabit Divanı -267. Gazel-2.beyit)

42) Arada kal- (Ö.A.A)

Ben ise derd ile kaldum arada zār ü zebūn

Ne ṣabr ṭāḳata ḳudret ne ḫud girīze mecāl

(Nedim Divanı – VII.Kaside-13.beyit)

43) Araları şeker renk al- (Ö.A.A.-Armağan)

Tevbe itdüñ meye menfūruñ olıp cāk-ı şarāb

Oldı bādeyle miyān-ı leb-i laʿlüñ şeker-āb

(Sabit Divanı -28. Gazel-2.beyit)

44) Aralarından su sızma- (Ö.A.A.-Armağan)

Ṣu sızmaz zaḫm-ı cān ü ḫançer-i cānān miyānunda
Oturmış sineye ol ṭīġ-ı āteş-tāb leb-ber-leb

(Sabit Divanı -21. Gazel-4.beyit)

45) Araya gir- (Ö.A.A)

Vāṣıf ne girsün araya

Göñlüm senündür sen benüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 212. Şarkı -5.beyit)

46) Ara yere balgam bırak- (Armağan)

Ṣoġutdı ṣayfı şitā ile eyleyüp mā-beyn

Girüp ara yine balġam bıraḳdı berf-i keṣîf

(Sabit Divanı -IX. Kaside-12.beyit)

47) Ardına düş- (Ö.A.A)

Pek öyle ṭıfl-ı dilüñ Vāsıf ardına düşme

Varur ᶜinādına bir şuḫ-ı bī-vefāya düşer

(Enderunlu Vasıf Divanı - 28. Gazel-7.beyit)

Düşsün aġyār o ġazāl ardına bir dem görelüm

Ṣaydı ne gün ḳovar kelb-i muʿallem görelüm

(Sabit Divanı -250. Gazel-1.beyit)

Aġyār seng-i ṭaʿn atarak̦ ardına düşer

Bir ʿāşıḳuñ hemān gözi ḫūn-āba düşmesün

(Sabit Divanı -266. Gazel-2.beyit)

48) Ardı sıra git- (Ö.A.A)

O fısıltıyı işitidüm düşüp ardı sıra gitdüm

Yañılup bir işdür itdüm şu ḳadar ḳabaḥatim var

(Enderunlu Vasıf Divanı - 24. Gazel-5.beyit)

Ẕeylinde degül ḫātem-i mektūb-ı maḥabbet

Ardına düşer dîde-i Yaʿkūb-ı maḥabbet

(Sabit Divanı -33. Gazel-1.beyit)

49) Arkası üstüne yat- (Ö.A.A.)

Arḳası üzre yatup rāhet iderdi ʿāşıḳ
Olsa aġyāre cehennem deresünde merḳād

(Sabit Divanı -65. Gazel-4.beyit)

50) Aslı faslı yok (Armağan) / Aslı astarı olma- (Ö.A.A)

Elemün ᶜan-aṣıl ᶜālemde emeldür aṣlı

Vāṣıfā ẕevḳına baḳ yoḳ ġamuñ aṣlı faṣlı

(Enderunlu Vasıf Divanı -221. Müseddes -7.beyit)

Elemün ᶜan-aṣıl ᶜālemde emeldür aṣlı

Vāṣıfā ẕevḳına baḳ yoḳ ġamuñ aṣlı faṣlı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 221. Müseddes-7.beyit)

51) At başı beraber (Ö.A.A.-Armağan)
Aldıġile ḫaber-i zülfi çemenden ḳopdı
Müşg-i Rūmi ile at başı berāber sünbül

(Sabit Divanı -VIII. Kaside-39)

52) Ateş al- (Ö.A.A)

Gerdenünde İngiliz bārūt-veş ẖāl-i siyāh

Āteş aldım tābiş-i ruẖsārdan bī-iştibāh

(Enderunlu Vasıf Divanı -107. Murabba-2.beyit)

53) Ateş almaya mı geldin? (Ö.A.A.-Armağan)

Gūyā ki ateş almaġa gelmişdi S̱ābitā

Aldı şerāre-i dili gitdi hevāsına

(Sabit Divanı -307. Gazel-5.beyit)

54) Ateşe ver- (Ö.A.A)

Cān evine virdi bir āteş ki hecr-i yār eger

Diñlese bir şeb nevā-yı nālemi bülbül yanar

(Enderunlu Vasıf Divanı - 39.Murabba-5.beyit)

55) Atıp tut- (Ö.A.A)

Atıp tutduġumuz sāyeñdedür vaḳt-i sürūruñda

N'ola tāḳıyyemiz şevḳ ile atsaḳ ṭāḳ-ı Cevzā'ya

(Enderunlu Vasıf Divanı - 38.Tarih-56.beyit)

Bāzice idüp dest-ḫoş-ı hicrānı

Meydān-ı maḥabbetde ne atduk tutduk

(Sabit Divanı -14. Rubai)

56) At oynat- (Ö.A.A)

Teng iken fāris-i manāya zemîn-i Sābit

Edhem-i kilki o vādîde daẖı oynatdıí

(Enderunlu Vasıf Divanı -72. Gazel-8.beyit)

57) Av uyuzdur. (Armağan)

Eskiden ḍarb-ı mes̱eldür av uyuzdur dirler

Yelmeden ḳalmadı bir ḳılca bedenden tāḳet

(Sabit Divanı -XXXVI.Kaside-23.beyit)

58) Ayağı düz bas- (Armağan)

Kerem-verā ayaġum düz başarsa seyr eyle

Ne cilveler ḳoparur ẖink-i ṭabʿ-ı cevlān-ger

(Sabit Divanı -XVI. Kaside-40.beyit)

Himmetüñle ayaġum düz başa bilseydüm eger

Gösterürdüm felege cilve-i bī-pervāyı

(Sabit Divanı -XXII. Kaside-29)

59) Ayaġına balta vur- (Armağan)

Ol servi serdī-i hevā gezdürmez oldı cā-be-cā

Bir balta urdı bu şitā şimdi çınāruñ pāyına

(Sabit Divanı 504. Gazel-6.beyit)

Zaẖm urup pāyine çıkmadı ayaḳ seyrine yār

ʿĀşıḳuñ ayaġına balta uruldı tekrār

(Sabit Divanı -109. Gazel-1.beyit)

60) Ayağına kara su in- (Ö.A.A.-Armağan)

Degül dürdī-mīnā bezm-i ʿişretde ḳıyāmundan

Ayaġına ḳara şu indi ey sāḳī-i ẖoş-reftār

(Sabit Divanı -93. Gazel-2.beyit)

61) Ayağını çek- (Ö.A.A.)

Ayaġın çekdi bezme ġayri ol gül-ġonca-fem gelmez

Elümden gelse bir dāmānun öpsem gel disem gelmez

(Sabit Divanı -146. Gazel-1.beyit)

62) Ayağını kes- (Ö.A.A)

Kes bir ḳadem aḳdem ayaġın elle raḳībi

ʿUşşāḳ ola vāreste bu bezmüñ keselinde

(Enderunlu Vasıf Divanı - 92.Gazel-3.beyit)

Kimsenüñ var mı yasaġı

Bezmden kesdüñ ayaġı

(Enderunlu Vasıf Divanı -123.Şarkı-3.beyit)

Ṣabitā ḳatʿ-ı ümmîd it heves-i vuṣlatdan

Kesdi ayaġını meclisden o şūḫ-ı mekkār

(Sabit Divanı -109. Gazel-5.beyit)

Çemende ayaġını kesse nʿola serv-i revān

Ki baġbān-ı şitā ḳaṭʿını ider tektīf

(Sabit Divanı -IX. Kaside-9)

63) Ayağının tozuyla (Ö.A.A)

Başıp şahbā ġamı pāmāli şevḳ itmiş size müjde

Ayaġı ṭozu ile şimdicek pīr-i muġān geldi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 129.Gazel-5.beyit)

64) Ayağı yere bas- (Armağan)

Cām-veş maġrūr-ı dest-i iltifāt-ı yār olıp

Şevḳden yir mi baṣar Ṣābit ayaġı lālenüñ

(Sabit Divanı -212. Gazel-7.beyit)

65) Ayağıyla (kısmetini) tep- (Ö.A.A)

Maṭlab odur ki İde teveccüh bi-lā-ṭaleb

Ey dil o kāmı pāy-ı ṭaleble tep istemem

(Enderunlu Vasıf Divanı - 79. Gazel-5.beyit)

66) Ayak al- (Ö.A.A.)

Sürçenüñ mest diyü ayaġın almak ister

Görmedüm ben bu ayaḳ nāʿibi gibi şirīr

(Sabit Divanı -90. Gazel-6.beyit)

67) Ayak bas- (Ö.A.A)

Ayrılma bu bābdan ayaḳ bas

Ancaḳ bu cihānda saña maḫlaṣ

(Nedim Divanı – I.Musammat)

Ayāk baṣdıḳda bezme elde bāde

Dil-i Vāṣıf'dan oldı selb-i irāde

(Enderunlu Vasıf Divanı - 86.Murabba-5.beyit)

Biricik dāʿire-i bezme ayaḳ baṣmaz mı

Gösterür seyre baḳan āfete seyrānı ḳadeh

(Sabit Divanı -55. Gazel-4.beyit)

Göñül vehmi ḳaldur sākiyā raṭl-ı girān-āsā

Ayaḳ baṣmaz bu bezme saḫne-i bed-ḫoy-ı ġam gelmez

(Sabit Divanı -146. Gazel 3.beyit)

68) Ayak dire- (Armağan)

Muḫtesib darb ile ʿişret-kededen ḳaldıramaz

Ṭayasun pāy-ı ḫum-ı bādeye tabanı ḳadeḥ

(Sabit Divanı -55. Gazel-3.beyit)

69) Ayak seyri (Armağan)

Zaḫm urup pāyine çıkmadı ayaḳ seyrine yār

ʿĀşıḳuñ ayağına balta uruldı tekrār

(Sabit Divanı -109. Gazel-1.beyit)

70) Ayaklı tarih (Armağan)

Ḳadeh elde dilde ḥikāyāt-ı Key

Ayaḳlı tevārîḫdür pîr-i mey

(Sabit Divanı -81.beyt)

71) Ay başı (Ö.A.A)

Çilleden çıḳsa n'ola zühhād-ı mecnūn- menḳabet

Ay başında ḥiddet- efzādur cünūnuñ ekṣeri

(Enderunlu Vasıf Divanı - 14.Kaside-57.beyit)

Ay başına doġru baña bir būse verir yār

Ebrū ile etdigi işāret budur işte

(Enderunlu Vasıf Divanı - 120.Gazel-3.beyit)

72) Ayıbını başına kak- (Armağan)

Vażʿ-ı nā-hemvārun îrād ile virdi infiʿāl

Tīġlar başuna ḳaḳdı ʿaybını şeşper gibi

(Sabit Divanı -XLIII. Kaside-36)

73) Az çok (Ö.A.A)

Var ise az çoḳ ḳırıḳlıḳ şunda Cām-ı tevbeden

Yoḳsa feyż-ı ʿīd maʿmūr itdi ehl-i dilleri

(Enderunlu Vasıf Divanı - 14.Kaside-41.beyit)

Olsam n'ola ol meh-veşüñ esrārına maḥrem

Az çoḳ ne ise ülfetimüz vardı muḳadem

(Enderunlu Vasıf Divanı - 79.Murabba-3.beyit)

Gelüp geçdikçe az çoḳ neyise de bī-piyāz geçme

Cefā kā'ilim tek benden ey meh-pāre vazgeçme

(Enderunlu Vasıf Divanı - 154.Murabba-1.beyit)

74) Az söyler, uz söyler (Ö.A.A)

Sözü az söyle aġır söyle Nedīma ki süḫān

Zer gibi ṣayılı gevher gibi sencīde gerek

(Nedim Divanı – LV.Gazel-6.beyit)

75) Az verip çok yalvar- (Ö.A.A)

Az verip çok yalvarıldı

Ẓannım anuñçün darıldı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 3.Murabba-3.beyit)

76) Bağrına bas- (Ö.A.A.)

ʿAceb mi baġrına baṣdukça nāzān olsa ḫüddāmı

Bunuñ her ökçe ṭaşı muʿteberdür pāleheng-āsā

(Sabit Divanı -XLII. Kaside-27.beyit)

77) Bağrına taş bas- (Ö.A.A)

Söz mü bu kim yanmadan uṣanayum

Baġrıma ṭaşlar başıban yatayum

(Enderunlu Vasıf Divanı - 223. Temsin-10.beyit)

78) Bağrını del- (Ö.A.A)

Cānuma ḳaṣd itdi ḫūbī gözlerüñ düşmen gibi

Bağrımı deldi sitemle sözlerüñ sūzen gibi

(Enderunlu Vasıf Divanı -129.Murabba-3.beyit)

Dürr-i yetîm iseñ de deler baġruñı felek

Geç silk-i ehl-i maʿrifete insilākden

(Sabit Divanı -260. Gazel-5.beyit)

79) Bağrı yanık (Ö.A.A)

Fiġān ū nāreler itmekle her dem baġrı yanıḳlar

Bu bezm-i miḥnete revnāḳ verilmüş sanki neylerler

(Nedim Divanı – CXXIII.Gazel-2.beyit)

ᶜAfv eyle ṣuçum ey gül-i ter başuma ḳaḳma

Bir baġrı yanıḳ ᶜāşıḳam itdigüme baḳma

(Enderunlu Vasıf Divanı -130.Murabba-1.beyit)

Döndürüp bağrı yanıḳ pervāneye

Bir söyünmez nāra yaḳduñ sen beni

(Enderunlu Vasıf Divanı - 179.Murabba-2.beyit)

80) Bakıver-(Armağan)

Bilmezse n'ola ḥāl-i dil-i ᶜāşıḳ-ı zārı

Diḳḳatle nigāh itmedi şöyle bakıverdi

(Enderunlu Vasıf Divanı -131. Gazel-2.beyit)

81) Baltayı as- (Armağan)

Güft u gūlarla olup balṭa-zen-i düşmen-i keyf

Vaṣat-ı rāha daḫı yetmeden ol masḫarayān

(Enderunlu Vasıf Divanı -16. Kaside22.beyit)

82) Basmakalıp(Armağan)

Kendüñ īcād idegör ās̱ārı

Çekemem baṣmaḳalıp güftarı

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye-320.beyit)

Eks̱eri baṣmaḳalıp rābıṭasız

Aṣl-ı maᶜnāsı ġalat żābıṭasız

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 405.beyit)

83) Başa gel- (Ö.A.A)

Çerḫe peyveste idüp āh işle efgānı bile

Firḳatün bāşa getirdi ġam ū hicrānı bile

(Nedim Divanı – V.Neşatī ‘yi tahmis)

84) Başa kak- (Ö.A.A.)

Geleydi S̱ābite destār-pāre-i cūdı

İderdi başa ḳaḳup ḥācı laf-ı şîme-i cūd

(Sabit Divanı - 64. Gazel-6.beyit)

85) Baş belası (Ö.A.A.)

S̱ābit ne baş belāsı bu oldıñ ḫumārdan

Laʿnet şarāba sāḳiye pīr-i muġāna da

(Sabit Divanı -316. Gazel-5.beyit)

86) Baş eğ- (Ö.A.A.)

Baş egmede ancaḳ işimüz tīġ-ı ḳazāya

Teslīm-ı rızā yāremize merhemimüzdür

(Nedim Divanı - XXXIXGazel-2.beyit)

Baş egmesem ʿaceb mi sipihr-i berīne de
Ruḫsār-sāy-ı gūşe-i dāmānuñam senüñ
(Sabit Divanı -226. Gazel-8.beyit)

O ṣadr-ı ṣafder-i Ṣāḥib-ḳırān-ı ʿālem kim
Baş egdi tīġına Rüstem-miṣāl ser-keşler
(Sabit Divanı -XVI. Kaside-20)

Benem ol pīl-ten-i Heft-ḫānı maʿnā kim
Baş egdi naẓmuma yārān yegān yegān geldi
(Sabit Divanı -XXXIV. Kaside-34)

87) Başı bağlı ol- (Ö.A.A)

Bunca demdür baġlıdur saña başum
Döndi deryāya ġamuñla göz yaşum
(Enderunlu Vasıf Divanı -132.Murabba-2.beyit)

88) Başı derde gir- (Ö.A.A)

Dalḳavuḳla başuñ uġrar derde
Öyle s̱ıḳlet çekilür mi serde
(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 646.beyit)

Ez-ḳażā uġradı başum derde
Çoḳ zamān ben de götürdüm sende
(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 817.beyit)

89) Başı dumanlı (Ö.A.A.-Armağan)

Tāḳ-ı ebrūsına ḳandīl idecek cānānuñ
ʿĀşıḳuñ başı ṭumanlı dil-i sūzānı mı var
(Sabit Divanı -121. Gazel-2.beyit)

90) Başına bela ol- (Armağan)

Edeblerle cihānda bir ḳad-i bālāya dil virdüm
Belā itdüm o şūḫı başuma Allāh belā virsün
(Sabit Divanı -156.beyit)

91) Başına çal- (Ö.A.A)

Ṭırnaġım oldı kör yunmadan bulaşıkları

Babam başuna çalsun o şimşir ḳaşıḳları

(Enderunlu Vasıf Divanı - 216.Tahmis-6.beyit)

92) Başına kak- (Ö.A.A)

Derd-i ser verse n'ola sūzişüm aġyāra bu şeb

Miḫ-ı ḳahrı Yezīd'üñ başına ḳaḳdım bu gice

(Enderunlu Vasıf Divanı -113.Gazel-8.beyit)

93) Başına sar- (Ö.A.A)

Sarıyar başuma dildāde deyüp aġız itdi

Çevresünde o yalanı oyalandurdı beni

(Enderunlu Vasıf Divanı -138.Gazel-5.beyit)

94) Başında ateş yan- (Armağan)

Meşʿaléyle S̱ābitā başunda āteşler yanar

Oldı maḫdūm-ı hüner-pirāye ḫıd̠met-kār şemʿ

(Sabit Divanı -187. Gazel-6.beyit)

95) Başında kavak yeli es- (Ö.A.A.-Armağan)

ʿAceb mi olsa ḳavāḳ seyri ẕevḳine meftūn

Ḳavāḳ yeli eser o serv-i ḳadd başında bu gün

(Sabit Divanı -271. Gazel-1.beyit)

96) Başından sav- (Ö.A.A)

Başundan savdı ᶜaḳl ü fikrün aġyār ᶜadd idüp yoḳsa

Gam-ı Leylī ile ṣanma ᶜaḳl-ı Mecnūn'a ziyān geldi

(Enderunlu Vasıf Divanı -130.Gazel-4.beyit)

97) Başını belaya sok- (Ö.A.A)

Ṣarıġuñ olmaya ṭarz-ı süfehā

Elüñ ile başuña ṣarma belā

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 490.beyit)

98) Başını derde sok- (Ö.A.A)

Geh ḫayāl ü mü-miyān ü gah ilişdüm zülfine

Derde saldum başumı ben bu dil-i meyyāl ile

(Enderunlu Vasıf Divanı – 21.Kaside-7.beyit)

Düşürür ᶜarbede-i ye’s ü ümīd-i emele

Kişinün derde salar başunı ġavġa-yı heves

(Enderunlu Vasıf Divanı - 56.Gazel-2.beyit)

Başunı derde ṣalan

Olur elbet serserī

(Enderunlu Vasıf Divanı -183.Şarkı-2.beyit)

99) Başını ez- (Ö.A.A.)

Gül gördi ki yoḳ naġme-i bülbülde meze

Ġonca çomaġın ḳapdı varup başın eze

(Sabit Divanı -15. Rubai)

100) Başını hırkaya çek- (Armağan)

Şerm-i la ᶜlünle senün etdükde teşrīf-i çemen

Gonca çekdi ḫırḳaya başunı ey gül-pīrehen

(Enderunlu Vasıf Divanı - 93.Gazel-1.beyit)

Kīsesiyle zer-i surḫı güle teslîm itmüş

Başunı ḫırḳaya çekmüş mütezehhid ġonca

(Sabit Divanı -296. Gazel-4.beyit)

101) Başını torbaya koy- (Armağan)

Eyleyüp gīsū-yı jülideyi ser-püş-ı cünūn

Başunı torbaya ķoymışdı bu yolda Mecnūn

(Sabit Divanı -255. Gazel-1.beyit)

102) Başın için (Ö.A.A.)

Kākülüñ açma düşürme o güzel başuñ içün

S̱ābitüñ ķayd-ı ġama ḫātır-ı āzādesini

(Sabit Divanı -327. Gazel-5.beyit)

103) Başlı başına (Ö.A.A)

Neñe lāzımdı senüñ leşker-i ṭuġyān a Yezīd

Başlı başuña varup sen paça bumbar ṭaşı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 82.Tarih-18.beyit)

104) Baştan ayağa (Ö.A.A.)

Başdan ayaġa libāsun o şehüñ tāzeledük

Çıkıyor ḫarcı içinden anı endāzeledük

(Sabit Divanı -119. Beyit)

105) Baştan çıkar- (Ö.A.A)

Ḫalķı başdan çıkarur hep o gürūh

Peķ mülevves olur öyle mekrūh

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 917.beyit)

İdüp balyos-çün iblīs telvīs-i derūn evvel

Hezar iġvā ile başdan çıķardı şeyḫ-ı ᶜurbānı

(Enderunlu Vasıf Divanı -18.Kaside-15.beyit)

Olma dil-beste-i gīsū-yı ᶜiẕār-ı iķbāl

Seni baştan çıķarur ṣoñra a sevdā-yı heves

(Enderunlu Vasıf Divanı - 56.Gazel-5.beyit)

106) Baştan sav- (Ö.A.A)

Vāṣıf gibi ey gül-beden

Başdan beni ṣavmak neden

(Enderunlu Vasıf Divanı - 197.Şarkı-4.beyit)

107) Baş üstünde yeri var (Ö.A.A)

N'ola ser-tāc-ı şehen-şāh-ı cihān-gīr olsañ

Efser-āsā heme baş üzre yerüñ var şāhā

(Enderunlu Vasıf Divanı -17.Kaside-41.beyit)

108) Baş üstüne (Ö.A.A)

Şehriyar-ı azamet-güster-i ālī-himmet

Ki sipihrün baş üstünde yürür fermānı

(Nedim Divanı - XVI .Kaside-22.beyit)

Baḳma teşrīf it zihām-ı bezme ey şāh-ı cihān

Var senüñ zirā yerüñ baş üzre efserler gibi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 125.Gazel-4.beyit)

Neyse recāñ baş üstine

Tek sen begüm yār ol baña

(Enderunlu Vasıf Divanı - 9.Murabba-3.beyit)

Zīnet ebrū çeşm-i ᶜayyāş üstine

Her ne ise istegüñ baş üstine

(Enderunlu Vasıf Divanı - 91.Murabba-3.beyit)

N'ola bir pāre ebri başı üzre sāye-bān itse

Güneşden ṣaḳınur kendi ḥabībin Ḥażret-i Mevlā

(Sabit Divanı - I. Kaside-48)

ʿAceb midür yiri baş üzre olsa hem-vāre

Per-i Hümā-yı ẓaferdür o ṭāka-i migfer

(Sabit Divanı -XVI. Kaside-24)

109) Baş vur- (Ö.A.A.)

Zeyn oldı nuḳl-ı būse bu şeb ḫān-ı vuṣlata

Şāmuñ şeker ḫazīnesi baş urdı devlete

(Sabit Divanı -309. Gazel-1.beyit)

110) Belalar mübareki (Ö.A.A.-Armağan)

Aġyār koltuġında o şūḫuñ vebā gibi

Dil-ḫastegār-ı ʿışḳa mübārek belā-yıʿid

(Sabit Divanı -VI. Kaside-18.beyit)

111) Belasını bul- (Ö.A.A)

Aḳrabāsıyla belāsın buldı

Anlar itdi o cezasını buldı

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 560.beyit)

Zamān-ı devletünde Ḥażret-i Allāh'a şükrolṣun

Belāṣın buldu baḫt-ı bī-vefā gerdūn-ı her-cāyī

(Nedim Divanı - VI.Kaside-12.beyit)

Bulduñ belañı diñlemedüñ çünki ṣoḥbetüm

Dövsün ḳo ḥasba oh meḥel ne ḥācetüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 216. Tahmis-18.beyit)

Ḳahr olıp buldı belāsun ᶜāḳıbet iş bu ᶜanīd

Ḳıldı Ḥaḳ elḳāb ü şānuñ Gāzī ey şāh-ı vaḥīd

(Enderunlu Vasıf Divanı - 224.Tazmin-8.beyit)

112) Belāya çat- (Ö.A.A)

Gerçi oñmaz a miṣṣillü nekbet

Düş olur dām-ı belāya elbet

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 433.beyit)

113) Bel bağla- (Ö.A.A)

Kār-ı ᶜışḳa sol göñül bel baġlasun kim geçmeye

Lezzet-i encām-ı meyden telhi-i āġāz ile

(Nedim Divanı - Gaz. CXV-3)

Söyle niçün baġlamazsun bel baña

İtme bu cevr ü cefāyı gel baña

(Enderunlu Vasıf Divanı -11.Murabba-1.beyit)

Bel baġlama ser-rişte-i gīsū-yı ümīde

Gavġa-yı emelden başunı ḳurtaramazsun

(Enderunlu Vasıf Divanı -100.Gazel-6.beyit)

Ṣarmaġa ᶜahd idüp evvel

O perīye baġladum bel

(Enderunlu Vasıf Divanı -134.Murabba-2.beyit)

Āferün ḫamm-ı kemende ḫiḏmet bel bağlayup

Yola çekdi kāfirüñ çoḳ güm-reh-i maġrūrını

(Sabit Divanı -VIII. Tarih-15.beyit)

114) Bel bel bak- (Armağan)

Sende bu denā'at var iken ṣofi o şūḫūñ

Bel bel beline nāfile baḳma ṣaramazsun

(Enderunlu Vasıf Divanı -100.Gazel-3.beyit)

Bel ṣoğuḳluğına uğrarsa kim ağlar vāʿiẓ

Ne baḳar mūy-ı miyān-bendine yārüñ bel bel

(Sabit Divanı -228. Gazel-4.beyit)

115) Benzine kan gel- (- / -)

Beñzinüñ ḳanı gelür vechi ile bāde içer

ʿĀşıkuñ ḅeñzine bādeyle gelür kanı mı var

(Sabit Divanı -122. Gazel-3.beyit)

Kehrübāya nigeh-i ʿāṭifet itse ammā

Benzinüñ ḳānı gelüp kesbede reng-i mercān

(Sabit Divanı -XLV. Kaside-32.beyit)

Mübtelā-yı yerekān olmış idük biʿllāhi

Bu neşāt ile birāz beñzimüze ḳān geliyor

(Sabit Divanı -XII. Kaside-17. beyit)

116) Benzi uç- (Ö.A.A.)

Pervāz hevāsında gibi murġ-ı melāḥat

Pek ẖaşyeti var betbeniz uçmış o perîde

(Sabit Divanı -306. Gazel-6.beyit)

Bağdan gitdi bülbül-i nālān

Çemenüñ beñzi uçdı geldi ẖazān

(Sabit Divanı -37. Beyit)

117) Bereket versin (Ö.A.A.)

Rūzgārı getirür seng ü ġubārın gözim

Ṭaşına ṭoprağına Ḥaḳḳ bereketler virsün

(Sabit Divanı -29. Kıtʿa)

118) Beş parmak bir değil (Ö.A.A.-Armağan)

ʿAceb midür vire her ẖamse başḳa bir revnāḳ

Berāber olmadı Ṣābit bir elde beş parmak

(Sabit Divanı - 88.beyt)

119) Bıçağına düş- (- / -)

Varur niyāz-ı şehādetle ġamze-i mestüñ

Bıçaġına düşerüm ġayri bir ʿilācum yoḳ

(Sabit Divanı -203. Gazel-3.beyit)

120) Binde bir (Ö.A.A)

Şitānun itdügi bidādı mülk-i gülşende

Efendi binde birün söylesem dolar defter

(Nedim Divanı - XI.Kasde-3.beyit)

Midḥatüñde biñ ḳasīde yazsalar günde senüñ

Biñde bir söz şānuña şāyetse olmaz ġayreti

(Enderunlu Vasıf Divanı -20 Kaside-121.beyit)

Biñde bir evṣāfı ḥaḳḳ üzre edā olmaz yine

Vaṣf-ı şānunda yazılsa nice biñ beytü'l- ḳaṣīd

(Enderunlu Vasıf Divanı - 32.Tarih-10.beyit)

121) Bir ayağı kısa gel- (Armağan)

Ṣāḥn-ı güftārda reftār idemez lāġardür

Edhem-i ẖāmemüzüñ bir ayaġı aḳṣardur

(Sabit Divanı -49.beyt)

122) Bir başına (Ö.A.A.)

Mey-ẖānede bir başuna sulṭandur abdāl

Ey pīr-i muġān bir iki şāhāne çanaḳ aṣ

(Sabit Divanı -169. Gazel-4.beyit)

123) Bir bir (Ö.A.A)

Zamān-ı devletinde sürdügüm zevḳ u ṣafānun heb

Alur benden ḥisābın bir bir ol ḫasm-ı sitem-māye

(Nedim Divanı – III.Kaside-10.beyit)

Ḥāme-i mu^cciz-raḳamla eyledüm bir bir ḥiṣāb

Geldi bin yüz ḳır lafz-ı "naṣ" ile "fetḥ-i ḳarīb"

(Nedim Divanı - XXVI.Tarih-5.beyit)

Devletünde askeri tanzīm idüp

Alıruz bir bir adūdan intikam

(Nedim Divanı – LVII.Tarih-4.beyit)

Vāṣıf-ı ḥasret- keşüñ itdükçe ṣaḥrālarda āh

Sünbülistān-ı maḥabbet oldı bir bir şāh-rāh

(Enderunlu Vasıf Divanı - 33.Murabba-5.beyit)

124) Birbirine düş- (Ö.A.A.)

Meşşāṭa-ı cemāl ikisi arasın bulıp

Biri birine ṭurra ile şāne düşmesün

(Sabit Divanı -267. Gazel-2.beyit)

125) Birbirine gir- (Ö.A.A)

Alup ᶜuşşāḳuñu etrāf-ı gülzār-ı gezerken sen

Birbirine girmüş ᶜandelībān ü gül-i gülşen

(Enderunlu Vasıf Divanı - 40. Murabba-3.beyit)

126) Bir daha (Ö.A.A)

H̱idmetünde bir zaman izz ü şeref kesbeyleyen

Bir daḫı görmez cihanda iḥtiyāc-ı iḳtiṣāb

(Nedim Divanı- Tar. XXXII-9)

Bir daḫı Acem taḫtına itmezdi tenezzül

Cārūb-keş olsaydı eger bābına bābek

(Nedim Divanı – XXXVII.Tarih-15.beyit)

Bir cebīnün bir daḫı zülf-i siyeh-fāmın bilür

Dil ne ṣubḥuñ fark ider billāh ne aḳşāmuñ bilür

(Nedim Divanı – XXXIV.Gazel-1.beyit)

Bezme bir daḫı dönüp gelmek degüldi niyetün

Gittigin vaḳt añladum ͨömrüm şitābından senüñ

(Nedim Divanı – LXV.Gazel-4.beyit)

Ebrūlar üzre bir daḫı sarkıp görünmedün

Ey kākül āşinā-yı tekāsülmüsün nesin

(Nedim Divanı – LXXIII.Gazel-2.beyit)

Seherde eyledü yaġmā şemīm-i giysūsun

Nesīm bir daḫı uġrar mı bu diyāre göre

(Nedim Divanı – CXXIV.Gazel-3.beyit)

Var mıdur bilmem Nedīma bir daḫı anuñ gibi

Dīn ü dil ḫaṣmı riyā cellādı takvā ḫırsızı

(Nedim Divanı – CLV.Gazel-5.beyit)

Ḫalḳ eylememüş bir daḫı emsālini ḫāşā

Āllahü taālā

(Nedim Divanı – CLVII.Müstezad-8.beyit)

Geçen aya eyledüñ maḥsūb dünkü būseyi

Bir daḫı ver de bugün māhiyyeyi bayrama yaz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 50.Gazel-3.beyit)

Girüp seyr iden ādem bir daḫı çıḳmaz derūnından

Mis̱āl-ī ḳaṣr-ı cennet ṭarḥına ḥayrān olır insān

(Enderunlu Vasıf Divanı -15.Tarih-9.beyit)

127) Bir içim su (Ö.A.A)

O şūḫuñ ḳaddi dil-cūdur

Ḫırāmı bir içim ṣudur

(Enderunlu Vasıf Divanı - 56.Murabba-1.beyit)

Baḫr-ı ᶜUmmān ile ᶜaynı bir içim su gibidür

O şehüñ cūdına nisbetle ᶜatā-yı Bermek

(Enderunlu Vasıf Divanı - 53.Tarih-3.beyit)

Nʾola dil-teşne düşmen ṣoluyıp cān virse üstinde
Kef-i destünde ḫançer bir içim āb-ı muṣaffādur

(Sabit Divanı -XXIII. Kaside-19.beyit)

Şu ḥüsn ile bir içim su iseñ de sulṭānum
Koyulma sāġara dām-ı şarāba düşme ṣaḳın

(Sabit Divanı -259. Gazel-3.beyit)

128) Bir iki (Ö.A.A)

Yalan olmaz o şūhun görmedük mey içigin ammā

Bir iki kerecik hem-bezm-i mestān olduġun gördük

(Nedim Divanı - Gazel LVIII-6)

Tarīḳ-ı ᶜışkda pā-māl ṣālikān ol kim

Bir iki naḳş-ı ḳadem reh-güzār olır giderek

(Nedim Divanı – LXVI.Gazel-3.beyit)

Ali Paşa da o tācir-beçe-i bī-inṣāf

Arturur müşterī-i vaṣlına kālā narḫun

Üstine düşmeyelüm bir iki günden ṣoñra

Bulır anuñ da ḳumāşı ʿAlī Paşa narḫun

(Sabit Divanı -3.Kıtʿa)

Eyledü bir iki peymāneyle ser-gerdān bizi

Āh o ṣaḥbā satıcı aḳl alıcı kāfir ḳızı

(Nedim Divanı - CLV. Gazel -1.beyit)

Ayşa maġrūr olma kim bir iki günde ġoncenüñ

Sīne-i ṣad-çāk ider gerdun leb-i ḫandānını

(Nedim Divanı - CLVII.Gazel-3.beyit)

Ṭıfl-ı nāzum sevdigüm bir iki gün ṣabret hele

Seyr-i ṣaᶜd-ābād'ı sen bir kere ᶜīyd olsun da gör

(Nedim Divanı - IV.Şarkı-2. kıta)

Çeküp bir iki ṣaġar şīşe-i nāmūsu sındırsak

Dil-i serdin biraz ᶜuşşāka germitsek ısındırsak

(Nedim Divanı- XXIV.Şarkı–3. kıta)

Bir iki şīşe bāde idāre eder mi hīç

Bezmi gelen efendi gidenden ziyādece

(Enderunlu Vasıf Divanı -112.Gazel-6.beyit)

Bir iki yıldan beridür

Saña̋dur meyli cihānuñ

(Enderunlu Vasıf Divanı - 72.Murabba-3.beyit)

Ol körpe ḳuzunuñ ṣıcacıḳ ḳoynına girdüm

Aldum bir iki būsesini göñlümi verdüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 81.Murabba-3.beyit)

Bir iki būse etdüñ gāhī iḥsān

Gehī vaṣluñla ḳılduñ şād u ḫandān

(Enderunlu Vasıf Divanı - 86.Murabba-4.beyit)

Nūş eyleyüp bir iki cām

Mest-i müdām oldı tamām

(Enderunlu Vasıf Divanı - 105.Murabba-2.beyit)

Tenhāca gelüp Vāsıf-ı ġam- ḫāre dem eyle

Nūş it bir iki cām-ı ṣafā def^{c}-i ġam eyle

(Enderunlu Vasıf Divanı - 147.Murabba-4.beyit)

Bir iki gündür miṡāl-i ^{c}andelīb

Göñlümi bend itdi bir Ṣaḳız güli

(Enderunlu Vasıf Divanı -176.Murabba-4.beyit)

O vakitden beri geçdi aradan bir iki yaz

Va^{c}düñüz būse mi vuṣlat mı efendim ne idi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 201.Murabba-4.beyit)

Bu ḳadar dā^{c}ireyi bir iki ẖarla çevirür
Heb kerāmetle çeker kendüye ihvānı şeyẖ

(Sabit Divanı -59. Gazel-4.beyit)

Āşiyān-ı dile murġān-ı hevādan her rūz
Bir iki çavḳ gider ise bir iki çavḳ gelūr

(Sabit Divanı -74. Gazel-4.beyit)

Bir iki beñ koya meşşāta ṭarf-ı bīniye
O māh-rū güzelüñ ḥüsni bir iken yüz olır

(Sabit Divanı -119. Gazel-3.beyit)

ʿĀşıḳ serer-i āhdan aġyār bozulmaz

Bir iki fişekden ṣaf-ı küffār bozulmaz

(Sabit Divanı -144. Gazel-1.beyit)

Mey-ḫānede bir başuna sulṭandur abdāl

Ey pīr-i muġān bir iki şāhāne çanaḳ aṣ

(Sabit Divanı -169. Gazel-4.beyit)

Ḫumār-ı ġuṣṣa ile eylesek de maʿẕūruz

Cenāb-ı sāḳī meyden bir iki cām ṭamaʿ

(Sabit Divanı -188. Gazel-5.beyit)

İkāle eyledük ol ḫāce ile bāzārı

Bir iki daġ-ı derūn yandırup peşîmānlıḳ

(Sabit Divanı -198. Gazel-2.beyit)

Bolayki ṣatmaya dünyāda aḫret ʿamelün

Bir iki manḳıra ḥacı daḫi delīl gibi

(Sabit Divanı -338. Gazel-6.beyit)

Vaṣf-ı suḫenünde bir iki lafẓ arıyorken

Bir cevheri çoḳ maʿden-i maʿnā bula düşdi

(Sabit Divanı -339. Gazel-8.beyit)

Seni seyr itmek içün keştî-i deryāda begüm

Çıkdılar ta serene bir iki ḳazıḳ bābı

(Sabit Divanı -345. Gazel-4.beyit)

Revā mi zey-yi meşāyiḫde müfsid ü maġrūr

Bir iki aṣılacaḳ ide daʿvī-i Manṣūr

(Sabit Divanı -145. Beyit)

Ṣabitā bir iki şeftālū ḳoparsam ne olur

Bāġçemde ḳoparırken o gül-i ter sünbül

(Sabit Divanı -VIII. Kaside-45)

Saçup ṣu yirine ḫarcandı sīm-i mudḫerīn

Yetişdürince bir iki şükūfe ebr-i maṭīr

(Sabit Divanı -XI. Kaside-7)

Müsāferetle açılmışdı bāġdan ezhār

Şu buḳʿada bir iki serv ḳalmış idi muḳīm

(Sabit Divanı -XXXV. Kaside-7)

Ḳumāş-ı zerd-fāmı bir iki çıḳmış ser-ā-serdür

ʿAceb mi telli dībā ṭobı gibi olsa şehr-āşūb

(Sabit Divanı -XX. Tarih-13.beyit)

Bir iki misk ile mektūb nusḫalar düşmiş

Şifā ḫaṭuñda imiş açdılar kitāb baña

(Sabit Divanı -12.Gazel-3.beyit)

129) Bir kabaklı ol- (- / -)

Rāz-ı kedū-yı bāde derūnunda ṣaḳlıdur

Mey-ḫāne ile pīr-i muġān bir ḳabaḳlıdur

(Sabit Divanı -110. Gazel-1.beyit)

130) Bir kaşık suda boğ- (Ö.A.A./Armağan)

Bir ḳaşıḳ ṣuda boġar göñlÜmi bulsa S̱ābit

Şūh-ı keşkül be-kefem düşmen-i idrāḳ gibi

(Sabit Divanı -336.Gazel-6.)

131) Bir lüle tütün vermez. (Armağan)

Göge çıḳarmayıcaḳ dūd-ı sūnbül-i āhı

O ġonca-fem bize bir lūle-i duḫān mı virür

(Sabit Divanı -124. Gazel-6.beyit)

132) Bir pula düş- (- / -)

Kālā-yı girān-ḳıymet-i ʿışḳı ucuz alduḳ

Biñ naʿl ḳadar dāġ-ı cünūn bir pula düşdi

(Sabit Divanı -339. Gazel-6.beyit)

133) Bir pula sat- (Ö.A.A)

Varımı yoġumu ṣatup bir pula

Girdüm o dem ez-dil ü cān bu yola

(Enderunlu Vasıf Divanı - 223.Tesmin-7.beyit)

134) Bir sakız çiğnedi (Armağan)

Germolup oġluñ bize bir būse ıḳrar eylemüş

Dün ḳızın da çiġnedi ey pīr-i mey ol ṣākızı

(Nedim Divanı – CLV.Gazel-3.beyit)

135) Boğazına tık- (- / -)

Laʿlüni dişlerün dimiş aġyār

Kāfirüñ dişlerün boğazına ṭıḳ

(Sabit Divanı -202. Gazel-3.beyit)

136) Boğaz tokluğuna çalış- (Ö.A.A)

Heves itme ẖademe çoḳluġına

Durṣalar da boġazı tokluġına

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 1078.beyit)

137) Bostancı ekmeğiyle çırak ol- (Armağan)

Ḳuş ẖāneden vaẓife-i bī-imtinān alır

Bostāncı ekmegiyle çerāġ olsun ʿandelīb

(Sabit Divanı -24.Gazel-4.beyit)

138) Boşa çık- (Ö.A.A.)

Ölçdi dökdi gelen fāʿizini āblaruñ

Boşa çıḳdı emegi ṣoñrāsı dolāblaruñ

(Sabit Divanı -209. Gazel-1.beyit)

139) Boş bulun- (Ö.A.A.)

Ṣurāẖı pür dimişüz yāra boş bulunmak ile

Meded tehī yire germiyyet eylemek güc imüş

(Sabit Divanı -164. Gazel-3.beyit)

140) Boyacı küpü değil ki (Ö.A.A.)

Ṭoldur diyü mînāyı ʿacūl olma ziyāde

Ey sāḳī boyacı küpi midür ẖum-ı bāde

(Sabit Divanı -287. Gazel-1.beyit)

141) Boy göster- (Ö.A.A.)

Şihāb-ı āṣman boy gösterürse rezm- gāhında

Tüfengin mühresiyle ḳaamet-i ömrün düta eyle

(Nedim Divanı - XIII.Tarih-5.beyit)

142) Boylu boyunca (Ö.A.A)

Fesüñ ey ġonca-i zibā gibi bir yana dü-rev

Boylu boyınca yat āġūşuma gel cüz'ice sev

(Enderunlu Vasıf Divanı - 219.Tahmis-5.beyit)

143) Boynuna borç koyma- (Armağan)

Ben n'ola pīşīn ḫaber alsam ruḫuñ öpdüklerün

Borç ḳomaz ehl-i nifāḳ ey meh-ruḫsār boynına

(Enderunlu Vasıf Divanı - 110.Gazel-5.beyit)

144) Boyuna göre biçilmiş kaftandır (Armağan)

Biçilmüş eskiden ḳaftānıdur fetvāyī-i iftā

Alıp giydi yine ol ḫilʿat-ı dūş-ı temennāyı

(Sabit Divanı -XXXIII. Tarih-4.)

145) Bucak bucak kaç- (Ö.A.A.)

Bucaḳ bucaḳ kaçurup ol laʿīni ḳahr leh

Yaḳup memālikin itdi ḳonaḳ ḳonaḳ ber-bād

(Sabit Divanı -VII. Kaside-37)

146) Bugün yarın (Ö.A.A)

Görüp nice taḥammül eyler ᶜaşıḳ ġayrı ile yārın

Ya andan geç ya benden diñlemem öyle bugün yarın

(Enderunlu Vasıf Divanı - 101.Murabba-3.beyit)

147) Buluttan nem kap- (Ö.A.A./Armağan)

Saña ber vech ile mektūb taḥrīrine imkān yoḳ

Sehāb-ı ḳasvetümden nem ḳapar neşşāfdur kāğız̠

(Sabit Divanı -67.Gazel-4.)

148) Buraya balmumu yapıştır (Armağan)

H̠andeyle didi mūm yapıŞdur buracıġa

Şemʿüñ yanında gerdenine diḳḳat eyledüm

(Sabit Divanı -248. Gazel-2)

149) Burnu kırıl- (Armağan)

Cengde burnı külüng-āsā ḳırıldı kāfirüñ

Sille-i şemşir bozdı çehre-i menfūrını

(Sabit Divanı -VIII. Tarih-23)

150) Caba dağıt- (- /-)

Gördükde sāġar-ı gülü şebnemle pür-ᶜaraí

Mestāne bezm-i bāġa dağıtdı caba ṣabā

(Enderunlu Vasıf Divanı -1.Gazel-7.beyit)

151) Cana can kat-(Ö.A.A)

Baḳ Sitanbūl'un şu Sa'd-ābād-ı nev-bünyānına
Ādemün cānlar ḳatar āb u hevāsı cānına

(Nedim Divanı – XVII.Kaside-1.beyit)

Her nefes āb ū hevāsı cāna cānlar katmada

Întiṣabınla cihāna nāz ü raḥvet ṣatmada

(Nedim Divanı – XXVI.Şarkı-2. kıta)

Ḳaçup her şeb miyanuñ cānuna cān ḳatmada aġyār

Behey zālim sen inṣāf it bizim de cānımuz vardur

(Nedim Divanı – XV.Gazel-6.beyit)

152) Can alıp ver- (Ö.A.A)

Laᶜl-i yār aġzunda ammā vāpesin olmış nefes

ᶜĀşıḳ bīmārı gördüm cān verüp cān almada

(Nedim Divanı – CXI.Gazel-2.beyit)

Pîşesi heb cān virüp cān almadur erbābınuñ

Ḫalḳ cān bāzārı dirler bizde bir bāzār olur

(Sabit Divanı -84. Gazel-4.beyit)

153) Can at- (Ö.A.A)

Degül altun varaḳ tācunda İskender yazup mektūb

Bu ṣāf āb-ı ḥayātı nūş içün ᶜuḳbādan atmış cān

(Enderunlu Vasıf Divanı - 18.Tarih-65.beyit)

Fermān-ı ilāhīyle idüp rūḥını tesīm

Cān atdı cihāna olup ᶜuḳbānuñ ᶜaẓīmi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 76.Tarih-5.beyit)

O dü-tā ḳaddle ne cān atmışdur

Ḳatı çok tāze cevān atmışdur

(Sabit Divanı -3. Lugaz-5)

Maḳdem-i pākine müştāk idi ehl-i cennet

Cān atup kendü de ol encümene buldı vuṣūl

(Sabit Divanı -XXVII.Tarih-4.beyit)

154) Can evi (Ö.A.A)

Cān evine virdi bir āteş ki hecr-i yār eger

Diñlese bir şeb nevā-yı nālemi bülbül yanar

(Enderunlu Vasıf Divanı - 39.Murabba-5.beyit)

Ḳundaḳ bıraḳup cān evine nār-ı ḥasedle

Yaḳduñ beni bārī a begüm cānımı yaḳma

(Enderunlu Vasıf Divanı - 130.Gazel-2.beyit)

155) Can feda (Ö.A.A)

Sen yaratduñ cismi sen etdüñ ᶜaṭā cānı baña

Ben nice utanmadan saña diyem cānum fedā

(Enderunlu Vasıf Divanı - I.Kaside-2.beyit)

Şükrāne-i ḳudūmına cān eylerüz fedā

Āyīn-i ᶜaşḳ içinde budur resm-i rāhımuz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 55.Gazel-2.beyit)

Cān fedā itse deger mā'illeri

Pek yaraşmuş saña tenzūyī libās

(Enderunlu Vasıf Divanı - 63.Murabba-2.beyit)

Āteş-i ᶜaşḳ ile ifnā-yı vücūd it yanıḳ ol

Cān fedā ḳıl rāh-ı cānāna muḥibb-i ṣādıḳ ol

(Enderunlu Vasıf Divanı - 75.Murabba-1.beyit)

Hep senüñdür cümleden varum benüm

Saña cānā cān fedā kārım benüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 91.Murabba-3.beyit)

Cānum ol nāz ber-efrāşte dildāra fedā

Yaʿni maḥbūb-ı H̱udā Aḥmed-i Muẖtāra fedā

(Sabit Divanı -2. Gazel-1.beyit)

156) Canı ağzına gel- (Ö.A.A)

Cām-ı ṣahbā ile sen verdükçe aġız aġıza

ᶜĀşıḳ-ı zāruñ gelür reşk ile cānı aġıza

(Enderunlu Vasıf Divanı - 19. Muhtelif Kı'ta-1.beyit)

Dehāna geldi cānum S̱ābitā biʿllāhī reşkümden
Olınca ol iki gül-ġonce-i şād-āb-leb-ber-leb

(Sabit Divanı -21.Gazel-5.)

157) Canı çek- (Ö.A.A.)

ʿAzlüñ görüp bu gūne taʿabla tekellüfin

Cān çekmesün mi ʿālem-i naṣbuñ teʿessüfin

(Sabit Divanı -1. Terciʿ-i bend-II.hane/1)

158) Canına minnet (Ö.A.A)

Yanmak ise cānuma minnet benüm

Dāġ-i derūn oldu gül ü gülşenüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 223. Temsin-9.beyit)

159) Canını sık- (Ö.A.A)

Anlarun yaᶜni begenmez işini

Ṣıkılup cānı sıḳar hem dişini

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 445.beyit)

160) Canını yak- (Ö.A.A)

Bīhūde yanar ṣanma derūnumda bu āteş

Gayrılara rām oldı benüm cānumı yaḳdı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 161.Murabba-5.beyit)

161) Canı sıkıl- (Ö.A.A)

O rütbe dil-güşā kim resmi seyr itseñ hezārān sāl

Temāşāsı fütūr īrāş idüp ṭabᶜa şıkılmaz cān

(Enderunlu Vasıf Divanı -18. Tarih-54.beyit)

Cānum ṣıḳıldı mehlike-i ḳabr-i żīḳden

Dün āsiyābdan ögüd aldum daḳīḳden

(Sabit Divanı -264. Gazel-1.beyit)

Cānum ṣıkıldı nergise gülşende S̱ābitā

Dikmüş ʿaṣāyı cerre çıḳup ḳaḥbenüñ köri

(Sabit Divanı -346. Gazel-7.beyit)

162) Canı yan- (Ö.A.A)

Naġme-i dil- sūzuñ ile yandı cān

Bir yana ḳo cevri ey kāfir-nihād

(Enderunlu Vasıf Divanı - 30.Murabba-2.beyit)

Ḳatᶜ olsa da şemşīr-i ᶜaẕāb ile emānum

Nār-ı elem-i dūzaẖ ile yansa da cānum

(Enderunlu Vasıf Divanı - 189.Murabba-11.beyit)

163) Can kulağıyla dinle- (Ö.A.A.)

Her cumʿa cān ḳulağı ile istimāʿ ider

Gül cāmiʿinde ṣavt-ı hezār-ı ẖatībi gül

(Sabit Divanı -237. Gazel-4.beyit)

164) Can ver- (Ö.A.A)

Şimdi ṣaḥba-ẖāne-i ᶜirfāndadur rūḥ-i neşāt

Can virür muġ-beççeler teḳılyn-i īmān üstine

(Nedim Divanı - II. Kaside-4.beyit)

Bir kez zıḫ-ı kemānuñ öpen tīr-i mürde-dil

Ta ḥaşr vaḫşe rātibe-i ḳuut-ı cān virür.

(Nedim Divanı - III. Kaside-41.beyit)

Būs-ı lebüñ piyāleye rūḥ-ı revān virür

Feyz-i tebessümün gül –i tasvīre cān virür.

(Nedim Divanı - III. Kaside-47.beyit)

Bir dem gelür ki luṭf-ı revān-baḫş-ı āṣafī

Dilde hezār mürde-i ümmide cān virür

(Nedim Divanı - III. Kaside-69.beyit)

O rütbe feyz-i ṣafā verdi maḳdemin aña kim

Verür o gūne ṣafāyı girince sīneye cān

(Nedim Divanı – XXV.Kaside-5.beyit)

Metā^{c}-ı vaṣluna cānum verürdüm ammā kim

Amān o ġamze-i ḫun-ḫār bende can mı kodu

(Nedim Divanı – CLI.Gazel-2.beyit)

Görüp çeşm-i siyāh-ı cān-şikāruñ

Naṣıl cān vermesün ^{c}uşşak-ı zāruñ

(Enderunlu Vasıf Divanı - 149.Murabba-2.beyit)

Cān virür ^{c}aşk rehüñde bu dil-i giryende

Bāġa teşrīf-i ḳudūm ile şeb-i rūşende

(Enderunlu Vasıf Divanı - 227.Terkib-i bend-4.beyit)

Nola bir demde cān virse hezārı zaḫm-ı dāneyle

Arardı bunca demdür böyle bir merg-i müfācāyı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 1.Tarih kıtaları-39.beyit)

Aḳ sāde ile yāri görüp ʿāşıḳ-ı miskîn
Cān virdi vü astāra ṣarıldı beze miskîn

(Sabit Divanı -253. Gazel-1.beyit)

Reg-i maḥabbeti nābıż olup da cān veriyor

Ki ola dürd-keş-i ʿışḳı ṣāhibü'l-İncīl

(Sabit Divanı -III. Kaside-38)

Nʿola dil-teşne düşmen ṣoluyup cān virse üstinde
Kef-i destünde ḫançer bir içim āb-ı muṣaffādur

(Sabit Divanı -XXIII. Kaside-19)

Nʿola dil-teşne aʿda ṣu diyüp cān virse üstünde

Degüldür tīġ-i ʿuryān bir içim āb-ı muṣaffādur

(Sabit Divanı -XL. Kaside-26.beyit)

Cān virüp ṣulḥa telākük itse de maʿẕūrdur

Bir çıban var ṣancısı tāʿcūndan bed-ter gibi

(Sabit Divanı -XLIII. Kaside-49.beyit)

Cān virür rāhet-i ḫulḳuma esīr-i ḥelvā
Gelse efsürdegi ṣavm ile ḫulḳumına cān

(Sabit Divanı -XLV. Kaside-14)

165) Can yak- (Ö.A.A)

O kıyāfetle ne cānlar yaḳmış

Āteş-i ḥile-ye çaḳmaḳ çaḳmış

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 880.beyit)

Hele her türlü ḳuṣūra bakma

Cānı yanmışları nāra yaḳma

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 1087.beyit)

ᶜAşḳ yaḳdı cānımı āh eyledüm ey hecr-i yār

Sen de yaḳarsañ eger tekrār olır āh-i derūn

(Enderunlu Vasıf Divanı - 97.Gazel-4.beyit)

166) Cehl-i mürekkeb (Armağan)

Devāt aldı dehānuna ḫāme engüştin

Olup o cehl-i mürekkeb ḫaṭuñla ḥayret-yāb

(Sabit Divanı -16.Gazel-3.)

167) Cennete girse gülmez (Armağan)

Aġlamış çehreli sofī-i ʿabūsüʾl-vechüñ

Rūyına cennete de girse beşāşet gelmez

(Sabit Divanı -132.Gazel-4.)

168) Ciğeri kebab ol- (Armağan)

ᶜUlemā hep işün altun eyler

Kimyāger cigerün ḫūn eyler

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 59.beyit)

Ḳo o şūḫuñ nār-ı ᶜaşḳıyla kebāb olsIn ciger

Gece gündüz iftirāḳıyla yanup tütsem deger

(Enderunlu Vasıf Divanı – 39.Murabba-4.beyit)

Vāṣıf bu āteşle yeter

Yandı kebab oldı ciger

(Enderunlu Vasıf Divanı - 105.Murabba-5.beyit)

Ḳalmadı ᶜāşıḳlıġuma iştibāh

Yandı kebāb oldı ciger āh āh

(Enderunlu Vasıf Divanı - 223.Tesmin-2.beyit)

Bu tāb-ḫāne maṣṭaba-ı ʿışḳdur göñül

Diller serāb-ı nāb ü cigerler kebāb olır

(Sabit Divanı -99. Gazel-4.beyit)

170) Cihana gelmemişe dön- (- / -)

Ḳıyāmeti ḳoparup başına melāʿīnüñ

Cihāna gelmemişe döndi ehl-i baġy ü fesād

(Sabit Divanı -VII. Kaside-39.beyit)

171) Cildi sakil (Armağan)

Ḥavāle her yaña iblīs-i ḫān-ı īmāna

Ṭufeyl-i ḫām ṭamaʿ gibi aldı cildi ṣaḳīl

(Sabit Divanı -III.Kaside-i Ramazaniyye-75)

172) Cim karnında bir nokta (Ö.A.A./Armağan)

Büyütdi nāmiye her ẕerre-i çemen-zārı

ʿAceb mi noḳṭasına teng olırsa ḥalḳa-i cīm

(Sabit Divanı -XXXV. Kaside-14)

Peymāne ṣundıġunda çaḳır keyf ile baña

Vermişdi neşve-i ḳadeḥ ol şāh-bāza keyf

(Sabit Divanı -196-Gazel-3.)

173) Cin çarp- (Ö.A.A)

Şeytānlıḳ idüp cin gibi çarpar ṣıvışırsın

Celb-i dil-i ᶜāşıḳda bu ḥālet saña maḫṣūṣ

(Enderunlu Vasıf Divanı - 62.Gazel-6.beyit)

174) Çakırkeyf (Armağan)

Şāh-bāz-ı nigāhuñ gibi sen daḫı çaḳır keyf

Göksu'ya gel ey çeşm-i kebūd ᶜālem-i ābet

(Enderunlu Vasıf Divanı - 28. Şarkı-4.beyit)

Baḳ ne çaḳır keyf-i nāz olmış o çeşm-i bādemi

Bilmezem sarḫoş-ı ḫūn-ı dil mi mest-i bāde mi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 135.Gazel-1.beyit)

Peymāne ṣundıġunda çaḳır keyf ile baña
Virmüşdi neşve-i ḳadeḥ ol şāh-bāza keyf

(Sabit Divanı -196. Gazel-3.beyit)

175) Çayıra sal- (Armağan)

Geldükde ḫaṭ-ı sebzi ḳılup yāra laṭīfe

ᶜUşşāḳını ġayrı çayıra sal deyüverdüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 84.Gazel-5.beyit)

176) Çayır çayır yak- (Armağan)

Yā-Rabb çerendegān-ı beyābānı sen ḳayır

Yaḳdı giyāhı ṭāb-ı temūzī çayır çayır

(Sabit Divanı -33.Kıta)

177) Çehre et- (Ö.A.A)

Çehre itse ne ḳadar Vāṣıf'ı ta'yīb idemem

Sen de söz añlasan olmaz mı birazcıḳ yaramaz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 59.Murabba-4.beyit)

178) Çekip çevir- (Ö.A.A)

Taḳıp kemend boynına döndürdi Kaᶜbe'den

Çekdi çevürdi zāhid-i zerrāḳı zülf ü ḫaṭ

(Nedim Divanı – LIII.Gazel-7.beyit)

Çeküp çevirmek idi böyle ḫayl-i ʿuşşāḳı
O seng-dilde eger olmasaydı mıḳnāṭīs

(Sabit Divanı -152. Gazel-5.beyit)

179) Çocuk oyuncağına döndür- (Armağan- Ö.A.A)

Ne kırarsun ikide birde benüm ḫāṭırımı

Gön̄lüm ey ṭıfl-ı ziyān-kār oyuncaḳ degül a

(Enderunlu Vasıf Divanı - 106.Gazel-6.beyit)

180) Dağ üstü bağ (Armağan)

Dil-i bed rūzgār-ı ʿāşıḳı daġ üsti baġ eyle

Raḳīb-i kāfiri yel mūmlarıyle bir çerāġ eyle

(Sabit Divanı -320. Gazel-1)

181) Deli dolu (Ö.A.A./Armağan)

Sebū ki bezm-i şarābuñ nedīm-i şengulıdur

Aġırlıġ ile sebük-rūḥ bir deli ṭolıdur

(Sabit Divanı -105.Gazel-1.)

182) Derdini deş- (Armağan)

Derdümi deşme benüm ḳo ḥālime söyletme ṣuṣ

Ḳıldı zīrā ḳalbimi bir ḳat daḫı dünki ḫuṣūṣ

(Enderunlu Vasıf Divanı - 80.Murabba-3.beyit)

183) Derdini dök- (Ö.A.A)

Derdümi dökmege dildāra tez elden Vāṣıf

Mesken-i maḫfi bizim ḫāne gelür ḫāṭıruma

(Enderunlu Vasıf Divanı - 109.Gazel-7.beyit)

184) Devede kulak (Ö.A.A./Armağan)

Ġarḳ idüp seyl-i fenā gūşına dek nāfesini

Devede Ḳaysa ḳulaḳ gösterür ancaḳ gerdūn

(Sabit Divanı -255.Gazel-2)

185) Deveyi gördün mü? (Ö.A.A./Armağan)

Ḳaysa ṣordum ḳadem-i nāḳaya yüz sürdin mi

Şîve-i üştür idüp dir deve-yi gördüñ-mi

(Sabit Divanı - 94.Beyt)

186) Devletini ayağıyla tep- (Armağan)

Ṭoḳınup pāyi döküldi sāġar
Devletün depdi yine zāhid-i ḫar

(Sabit Divanı -74.Beyt)

187) Dikili ağacı olma- (Ö.A.A./Armağan)

Devātum içre nihāl-i yerāʿandan ġayrı
Şu ḫār-zārda maġrūs bir aġacum yok

(Sabit Divanı -203.Gazel-4.)

188) Dikiş tutturama- (Ö.A.A./Armağan)

Cāme-i ṣabrını çāk itti dikiş ṭutmaz ise
Açılursa gice bir semte tegeller sünbül

(Sābit Divanı -VIII.Kaside-26)

189) Dile (dillere) düş- (Ö.A.A)

Ḍüşme cānā dillere ṣırr-ı dehānuñ fāş idüp
Gonce-i laᶜlün ṣaḳın açılmasun gül-ḫandeye

(Nedim Divanı – CXIV.Gazel-2.beyit)

Dile düş ḫāl-i ruḫ-ı yāra deyü ben mi didüm
Ne darılmış o perī bunda kimüñ medḫali var

(Enderunlu Vasıf Divanı - 23.Gazel-5.beyit)

Nāvek-i ᶜaşḳuñ çeküldi sīneme düşdim dile
Firḳātüñle cānuma kār itdi çekdigüm çile

(Enderunlu Vasıf Divanı - 80.Murabba-2.beyit)

190) Dili dolaş- (Ö.A.A)

Bakmaġa ḥüsnüñe gözler ḳamaşur
Vaṣfuñı itmege diller dolaşu

(Enderunlu Vasıf Divanı - 36.Murabba-4.beyit)

191) Dilini tut- (Ö.A.A)

Dil ṭut yabana söyleyüp durma hemçü put

İçim şıḳıldı ḥortlayası maᶜtuhu uyut

(Enderunlu Vasıf Divanı – 216.Tahmis-22.beyit)

192) Diş bile- (Ö.A.A/ Armağan)

Ekṣeri diş bileyüp ḳurbāna

Göz diker nezre baḳar iḥsāna

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 219.beyit)

Ḳurs-ı mehe bir diş bileyiş var iken anda

Mehdür o degül nān deyü gel irseñ inandur

(Enderunlu Vasıf Divanı - 28.Kaside-32.beyit)

İster öldür cevr ile ister uzaḳdan diş bile

Ben senüñ baᶜdezīn ülfet degül bilmem bile

(Enderunlu Vasıf Divanı - 215.Murabba-3.beyit)

Zāhid gibi o sīb-i zenāḫdana S̱ābitā
Maḳṣad degül mi diş bilemek istiyākdan

(Sabit Divanı -260. Gazel-6.beyit)

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān varacaḳ

Söyle S̱ābit bilesün ʿışḳ ile dendānı şeyḫ

(Sabit Divanı -59.Gazel-5)

193) Dişlerini boğazına tık- (Armağan)

Laʿlüñi dişlerün dimiş aġyār

Ḳāfirüñ dişlerün boġazına ṭıḳ

(Sabit Divanı -202.Gazel-3.)

194) Dişine taş vermez (Armağan)

ʿAtiyyeñ olmasa hem-seng-i keffe-i iḥsān

Dişine ṭaş mı virür şāʿrüñ sipihn-i ʿanīd

(Sabit Divanı -XXXIII. Kaside-56)

195) Dişini sık- (Ö.A.A)

Anlaruñ yaᶜni begenmez işini

Sıkılup cānı sıḳar hem dişini

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 445.beyit)

196) Dokuz babalı (Ö.A.A.)

Ferzend-i nüh ābā-yı felek olmaḳla

Ebnā-yı zemāne heb ṭoḳuz babalı

(Sabit Divanı -8. Rübāʿi)

197) Dokuzu bir eşekle gelmiş (Armağan)

Cevr ider rinde zāhid-i ḫarlar

Ṭoḳuzu bir eşekle gelmişler

(Sabit Divanı -111.Beyt)

198) Dolap et- (Armağan)

Baġ-ı iḥsāna devātundan idüp bir dolāb

Āsumānı ḳovalar eyledi yer yer sünbül

(Sabit Divanı -VIII. Kaside-31.)

Seyr-i ʿīde çıḳarup hem-dem-i aḥbāb iderüz

ʿĪdi ol servi ṣolundurmaġa dōlāb iderüz

(Sabit Divanı -134.Gazel-1)

199) Dolu dizgin (Armağan-Ö.A.A)

Bakmış oldum yañılıp ol şeh-suvār-ı ᶜişveye

Ṭolu-dizgin dilden alıp gitdi ṣabr u ṭāḳati

(Enderunlu Vasıf Divanı - 20.Kaside-154.beyit)

200) Dona kal- (Armağan)

Dil kebāb olmuş idi nār-ı fināḳuñla velīk

Dona ḳaldum seni aġyār ile gördüm tenhā

(Enderunlu Vasıf Divanı -17.Kaside-30.beyit)

201) Dört gözle bak- (Ö.A.A)

Rakīb ile beni bir görme deyü dört gözle

Baḳar dem-ā-dem o şehlā ġazāla dīdelerüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 86.Gazel-8.beyit)

202) Duman attır- (Ö.A.A./Armağan)

Buḥār-ı ʿarż degül zīr-i ḫākda sevre

ʿAleʾṣ-ṣabāḥ dumān attırur şitā-yı ʿanīf

(Sabit Divanı -IX. Kaside-13)

203) Dünya durdukça durasın (Ö.A.A)

Ḥaḳ müeyyed eylesün dāmād-ı āli-şānını

Āṣman durdukça olsun ziyb-i ṣadr-ı dāverī

(Nedim Divanı - IV.Kaside-48.beyit)

Cenāb-ı Ḥaḳ hemīşe ḥıfzede zāt-ı hümāyūnuñ

Cihān durdukça dursun mesned-i Osmāniyān üzre

(Nedim Divanı – V.Kaside-43.beyit)

Cihān durdukça dur ıḳbāl ile taḫt-ı ṣaʿādetde

Senüñ lūṭfunla dil-şādum her işte feth-i bābımsın

(Nedim Divanı – XV.Kaside-31.beyit)

Ey sehī serv-i kerem bāg-ı cihān durduḳça dur

Gülşen-i pür ziynet-i kevn ū mekān durdukça dur

(Enderunlu Vasıf Divanı –III.Rāzīyi tahmis)

204) Düşe kalka (Ö.A.A)

ᶜĀlemde neler çekdüm efendüm düşe ḳalḳa

Delv-i dili ben çāh-ı zeneẖdān çıḳarunca

(Enderunlu Vasıf Divanı - 105.Gazel-3.beyit)

205) Düşeş at- (Ö.A.A.)

Bir āfet-i düvāzdeh sale olup dūçār

On iki yılda bir düşeş atdı bu baẖt-ı zār

(Sabit Divanı -88. Gazel-1.beyit)

206) Ecel teri dök- (Ö.A.A.)

Cāme-ẖābında ecel derleri dökdi ʿāşıḳ

Ṣoyup ol şuẖı çıḳarınca gice sādesini

(Sabit Divanı -327. Gazel-3.beyit)

207) Ehven-i şer (Armağan)

Her ne ise edip imᶜān-ı nazar

İrtikāb etmelidür ehven-i şerᶜ

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 1821.beyit)

208) Ekmeğini al- (Armağan)

Etmeġin alur tenāvül eyleyen bīçāreler

Māye-i semmle muẖammerdür ẖamīr-i nān-ı ʿaşḳ

(Sabit Divanı -199.Gazel-4)

209) Eksik etme- (Ö.A.A)

Allāh naḫl-i devletini ber-karār idüp

Dünyādan eksük itmeye ẓıll-i ḥimayetün

(Nedim Divanı - Şükran, I.Kıta-17.beyit)

210) El aç-(Ö.A.A)

Gaayete irdü Nedīmā söz duᶜā henġāmıdur

Destüñ aç rūhāniyān-ı ᶜālem-i bālā gibi

(Nedim Divanı – XIV.Kaside-52.beyit)

Meşhed-i pāk-i ᶜalem-dār-ı Resūlullāh' da hem

El açup dergāh-ı Ḥaḳḳ'a cümle züvvārān ile

(Enderunlu Vasıf Divanı - 65.Tarih-54.beyit)

Zamānıdur kef-i Kerrūbiyān āmine el açsun

Yine pīr-i ḫıred āhengi-āġāz-ı duʿā ḳıldı

(Sabit Divanı -XIX. Kaside-50)

Biz duʿā niyyetine el açaruz ḫālisce

Ne tekellüf ne taṣannuʿ ne ġaraż ne iyhām

(Sabit Divanı -XLI. Kaside-81.beyit)

Ziyāde ḥayreti var kāfirüñ hemān büt olur

Niyāz içün o ṣanem-peykere el açsa raḳib

(Sabit Divanı -25.Gazel-2.beyit)

211) El al- (Ö.A.A)

El alup her biri bir mürşid-i feyż-āverden

Mescīde doġru ayaḳlandı gürūh-ı sersām

(Enderunlu Vasıf Divanı -15.Kaside-4.beyit)

212) El altından (Ö.A.A.)

Gördi naʿl-i bāz-güneyle el altından işin

Ters yüzli mühre beñzer rind-i ʿālem görmedüm

(Sabit Divanı -244. Gazel-2.beyit)

213) El-aman çağır- (Ö.A.A)

Ne ṣabr u taḥammül ne tāb ü tüvan

Hemān oldı ḥālüm amān el-amān

(Nedim Divanı - X.Mesnevi-3.beyit)

Kimi aña varıp olur ḫandān

Kimisi çaġırur amān amān

(Nedim Divanı – XI.Lugaz-5.beyit)

Ḫāl kāfir zülf kāfir çeşm kāfir el-aman

Ser-beser ıḳlīm-i ḥüsnüñ kāfiristān oldu heb

(Nedim Divanı – VIII.Gazel-3.beyit)

Ḫārişinden el-āmān ḳaabil mi ki ol āfetün

Girye mevc-efzā-yı āh-ı ḫancer-i bīdādıdur

(Nedim Divanı – XX.Gazel -2.beyit)

Bir mutrıb olsa baña ki her ḥarfi sīnemi

Çāk eyleyüpzeban ḳomasa el-amāna dek

(Nedim Divanı – LX.Gazel -2.beyit)

Çeng ü çeġāne zevḳı biraz dursun el-amān

Seyridelüm bu seyre gelen dil-sitanları

(Nedim Divanı – CXLVII.Gazel-2.beyit)

Çaresüz ᶜuşşāḳuñ ancaḳ nāle vü feryādı var

El-aman bitmez nedür bir ġamze-i bīdādı var

(Nedim Divanı –VI.Şarkı-1.kıta)

Daḫīlek el-amām ṣad el-amān dergāhuña düşdim

Teraḥḥum ḳıl baña eyle şefā'at yā Resūlallāh

(Enderunlu Vasıf Divanı - IX.Kaside-4.beyit)

El-amān ey Ḥażret-i peyġamber-i ᶜalī-cenab

Ḳıl şefaᶜat bendeñe iḥsān idüp rūz u ḥisāb

(Enderunlu Vasıf Divanı - X.Kaside-1.beyit)

Ḳalmadı ṣabrı u ḳarāuım el-amān

Ḥālime raḥm eyle sulṭānum benüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 90.Murabba-1.beyit)

Üftādeñem bunca zamān

Raḥm it efendüm el-aman

(Enderunlu Vasıf Divanı - 102.Murabba-1.beyit)

Ḫancer-i ᶜaşḳun derūnā ṣaplayınca nāgehān

Tā cigerden gūşa erdi bir nidā-yı el-āmān

(Enderunlu Vasıf Divanı -107.Murabba-5.beyit)

Eyledi mülk-i derūna çeşm-i Cengiz'i aḳın

El-amān ey dil yanarsun reh-güẕārundan ṣaḳın

(Enderunlu Vasıf Divanı - 160.Murabba-5.beyit)

El amān eyle teraḥḥum şeh-i iḳlīm-i fiten

Yine berbād ediyor mülk-i dili çeyş-i miḥen

(Enderunlu Vasıf Divanı - 226.Terkib-i bend-4.beyit)

El-amān - gūyān geldi ḫāk-i pāya ḫar ü zār

Şānuña her vech ile şāyāndur itseñ iftiḫar

(Enderunlu Vasıf Divanı - III.Tarih-5.beyit)

214) El çek- (Ö.A.A)

Ben el çekdüm hele her vech ile dāmān-ı maṭlabdan

Yıḳıldı ḫaṭırum şimden gerü ᶜālem ḫarāb olsun

(Enderunlu Vasıf Divanı - 190.Murabba-6.beyit)

Āsmanda bıraḳup zühre elünden çengi

Def gibi ḳızdı yüzi dāireden çekdi eli

(Nedim Divanı – CXLV.Kaside-5.beyit)

O gül-pirāhenüñ āgūş-ı sevdasunda el çekdük

Bizüm nese-i ḳamîṣ-i ārzūmuzda kenār olmaz

(Sabit Divanı -133. Gazel-4.beyit)

El çeküp laʿlünden olduk māʿil-i ḫāl-i siyāh

Neşʿe-i ṣahbāyı biz afyona tebdîl eyledük

(Sabit Divanı -120. Beyit)

Tilki ṣatsun salṭanat sevdālarundan çeksün el

Laġva çıkdı ṭafrası daʿva-yı kerr ü fer gibi

(Sabit Divanı -XLIII. Kaside-59.beyit)

215) El değmemiş (Ö.A.A)

Meger kim kesret-i sugl-i ḥükūmetten elüñ degmez

Ḳalem alup ele zeyn etmege evrāk-ı divānı

(Nedim Divanı – XIX.Kaside-6.beyit)

Ḥüsnde s̱ānisi yoḳ bir şūḫ-ı ferdim var benüm

Daḫı yād el değmedük bir tāze virdüm var benüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 209.Şarkı-1.beyit)

Renc-i kadem recāsı niyāziyle s̱ābitā

Takbīl-i pādan el mi deger dest-būsına

(Sabit Divanı -285. Gazel-8.beyit)

216) Elden ele dolaş- (Ö.A.A)

Gezmeden elden ele sözleri Şām ü Şark'ı

Vāṣıf 'uñ ġayrı üftadenden olur mı farḳı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 84.Murabba-5.beyit)

217) Ele al- (Ö.A.A)

Ele aldıḳça kilk-i anber-efşān-ı hümāyūnun

Döner ser-safḥa gūyā nev-behār ermiş gūlistāne

(Nedim Divanı – XXXVII.Kaside-21.beyit)

218) Ele geç- (Ö.A.A)

Şi^cre çoḳdur ḥased eyler nekbet

Ki odur bir ele girmez devlet

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 310.beyit)

Eline dāmen-i devlet girmez

Ḳabża şevḳine fırṣat girmez

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 441.beyit)

Ele girmez metāı gavgāsuz

Aḳçe itmez ḳumāşı tamgāsuz

(Nedim Divanı –XI.Lugaz-2.beyit)

219) El etek çek- (Ö.A.A)

Çek ġayrılardan el etek

Aġyār ile yār olma tek

(Enderunlu Vasıf Divanı - 67.Murabba-1.beyit)

220) El et- (Ö.A.A)

Nāfile daḫl itmesün el

ᶜAşıḳum ᶜaşıḳ ne çāre

(Enderunlu Vasıf Divanı - 136.Murabba-3.beyit)

221) Ele ver- (Ö.A.A)

Bir iki cüzᶜ-i perāgende vār idi der pīş

Alıp birün ele verdüm kümeyt-ī tabᶜa mecāl

(Nedim Divanı – VII.Kaside-3.beyit)

222) Eli böğründe kal- (Ö.A.A)

Döndi ṣoyġun viren abdāla nihāl-i güller

Eli bögrinde ḳalıp bülbülüñ eyler ḫulyā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17.Kaside-5.beyit)

223) Elin kuru (Armağan)

Pāyüñle girme āteşe ey müstekib yüri

Yüklenme bār ü zeri miṡāl-i elüñ ḳūrı

(Sabit Divanı -346.Gazel-1)

224) Elinden bir şey gelme- (Ö.A.A.)

Pey-ā-pey seng-i ġadr atmakdan özge cām-ı ümmîde

Elüñden bir hüner ey aḫter-i çarḫ-ı sitem gelmez

(Sabit Divanı -146. Gazel-5.beyit)

225) Elinden düşme- (Ö.A.A)

Kendü daḫı fütāde-i mihr-i cemālidür

Düşmez elinden āyīne hiç gösteriş budur

(Enderunlu Vasıf Divanı - 39.Gazel-3.beyit)

Miknese düşmez elinden dāʿim

Süpürür vaḳf-ı şerîfi ḳayyim

(Sabit Divanı -26. Beyit)

226) Elinde ol- (Ö.A.A.)

Ṩābit elinde olsa hezāruñ serāy-ı gül
Üstinde ol ḥarîmüñ uçurmazdı hîç ḳuş

(Sabit Divanı -163. Gazel-5.beyit)

227) Eline su dökemez (Ö.A.A./Armağan)

Rızvān-ı behişti eline ṣu ḳoyamaz
Gelsün de ḳosun işte legenle ibrīḳ

(Sabit Divanı -7.Rubai)

228) El sun- (Ö.A.A)

Bezm-i meyde nuḳle el ṣunmaz hemān ancaḳ Nedīm
Dilberüñ unnāb-ı İa[c]l ü çeşm-i bādāmın bilür

(Nedim Divanı – XXXIV.Gazel-6.beyit)

El sunmazuz o ṣofraya Ṩābit kil gül gibi
Maḥṣūl-ı mālikāne-i güftārımuz degül

(Sabit Divanı -233. Gazel-9.beyit)

Her çelīpā ṣūrete āġūşuñ açup ṣunma el
Her nigār-ı deyre görme Kaʿbe-i ḳalbi maḥel

(Sabit Divanı -I. Tahmis-VII.)

229) El üstünde tutul- (Ö.A.A.)

Velî ṣoḥbetde herkes raġbet eyler
El üstinde ṭutup heb ʿizzet eyler

(Sabit Divanı - 5. Lugaz-7)

230) El ver- (Ö.A.A)

Ola cānāne vü peymāne de el virmeye vuṣlat
Nedür bu cevr ü bīdādī sipihr-i dun nigun-sār ol

(Nedim Divanı – LXXVI.Gazel-6.beyit)

Destide duhter-i rez destte duḫt-i merdüm
Kime el virdi felek böyle begim dünyāda

(Nedim Divanı – CXXX.Gazel-3.beyit)

Furṣat el-virse zemīn-būsī-i iḳbāle eger

Eylesem südde-i ʿulyāyā cebīn-fersāyī

(Sabit Divanı -XXII. Kaside-28)

Ḥamdü li-llāh şāhid-i iḳbāl-i devlet el virüp

Beyʿat itdüm S̱ābitā ḳuṭb-ı h̲ilāfet merkeze

(Sabit Divanı -XLIX. Kaside-7.beyit)

Şāhid-i ikbāl ü bah̲t el virdi aʿyāna yine

Beyʿat idüp ḳıldılar Mehdī-i ʿahde dest-būs

(Sabit Divanı IV. Tarih-5.beyit)

231) El yıka- (bir işten) (Ö.A.A)

El yuşun candan düşenler pençe-i müjgānına

Tel ṭaḳınsun dūş olanlar kākül-i pīçānına

(Nedim Divanı – XVII.Kaside-47.beyit)

232) Emeği boşa çık- (Armağan)

Ölçdi dökdi gelen fāʿiżini āblaruñ

Boşa çıḳdı emegi ṣoñrası dōlāblaruñ

(Sabit Divanı -209.Gazel-1.)

233) Eski defterleri karıştır- (Armağan-Ö.A.A)

Şimdi kaybetmezler ammā vaḳt olur etdiklerūñ

Yoḳlanur h̲aṭṭuñ gelince eski defterler gibi

(Enderunlu Vasıf Divanı -125.Gazel-6.beyit)

234) Eski kütük (Armağan)

Mażmūn-ı nev elbet bulunur levḥ-i dilinde

Vāṣıf ne ḳadar olsa yine eski kütük

(Enderunlu Vasıf Divanı - 45.Gazel-9.beyit)

235) Esmayî üstüne sıçrat- (Ö.A.A)

Olur olmaz işe esmā çekme

Ṣadme-i ḳahr-ı müsemmā çekme

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 139.beyit)

236) Eşeğe gücü yetmeyip semerini döv- (Ö.A.A.)

Ne ṭaʿne taşını yir ḫırḳa-ı melāmet-i pīr

Belī himāra güci yetmeyen döger semeri

(Sabit Divanı -340. Gazel-4.beyit)

237) Eşeğinden çulu yeğdir (Armağan)

Zāhid-i şehr yeni cübbeler etmiş peydā

Eşeginden çulu yeg eski mes̠eldür ammā

(Sabit Divanı -4.Beyt)

238) Eteği ayağına dolaş- (Ö.A.A)

Bakıp destimdeki şemşīre bīm-i cān ile Behrām

Dolaşsun āyağı dāmāna rāh-ı kehkeşān üzre

(Nedim Divanı – VI.Kaside-57.beyit)

239) Eteği belindedir (Ö.A.A./Armağan)

O naḫl-i nāz etegi belde bir nihāl olmış

ʿAceb mi dāmen-i serv-i sehi müşemmer olur.

(Sabit Divanı -118.Gazel-4.)

240) Etekleri tutuş- (Ö.A.A./Armağan)

Şafaḳ degül görinen bīm-i tīġ-i ḳaḥrundan

Etekleri ṭutuşur çarḫuñ itse nāmını yād

(Sabit Divanı -VII.Kasde-29)

Fütādeler nʿola raḳṣ itse al eteklik ile

Etekleri ṭutuşur dīdeden şirār düşer

(Sabit Divanı -94.Gazel-4)

241) Etek öp- (Ö.A.A)

Gürūh-ı dāivan bir bir öpüp dāmān-ı iclāli

Hele ol devlet-i ulyānun oldım ben de şāyānı

(Nedim Divanı – X.Kaside-23.beyit)

Cemāl-i pākini sāirden artıḳ görmek ister dil

ᶜAceb mi cümlesünden soñrā būs itsem o dāmānı

(Nedim Divanı – X.Kaside-26.beyit)

Budur āhır sözü her laḥza Nedīmā ḳulınuñ

Āh īyd olsa da öpsem yine ol dāmānı

(Nedim Divanı – XVI.Kaside-43.beyit)

Her ᶜīd būse idüp ḳavl o mehle

Vāṣıf yeñi başdan yine aḥbāb etek öpmüş

(Enderunlu Vasıf Divanı - 53. Muhtelif Kı'ta-2.beyit)

Her ᶜīd birer būse idüp ḳavl o mehle

Vāṣıf yeñi başdan yine aḥbāb etek öpmiş

(Enderunlu Vasıf Divanı - 53. Muhtelif Kı'ta-2.beyit)

Ayaġın çekdi bezme ġayri ol gül-ġonca-fem gelmez

Elümden gelse bir dāmānun öpsem gel disem gelmez

(Sabit Divanı -146. Gazel-1.beyit)

242) Ev yık- (Ö.A.A)

Belki bir ḫāne-ber-endāz çıḳar

Evüñi başuña bir güne yıḳar

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 980.beyit)

243) Ez ez de suyun iç (Ö.A.A./Armağan)

Nüsḫān maraż-ı ḳalbe ʿilāc eylemedi hīç
Ey şeḫ-i kerāmāt-fürūş ez de ṣuyın iç

(Sabit Divanı -15.Beyt)

244) Feleğin sillesini ye- (Ö.A.A)

Ḥadd-i ẕātında kim olmazsa edīb

Felegüñ sillesi eyler teᶜdīb

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 729.beyit)

245) Fırsat düşkünü (yoksulu) (Ö.A.A)

ᶜAvrete virme ḥaẕer kıl ruḫṣat

Ki anın çoġu esīr-i furṣaṭ

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 1012.beyit)

246) Fırsatı fest etme- (Armağan)

Furṣat-ı ṭāʿati fest itdügüne
Döginür her biri alup iki taş

(Sabit Divanı -13.Kıta)

247) Fitili al- (Ö.A.A.)

ʿIşḳ ile aldı fitīli dün gice pervāneler

ʿArż idünce āteşün ruḫsār ile didār şemʿ

(Sabit Divanı -187. Gazel-4.beyit)

248) Füls mâfiş (Armağan)

Herkes revāl-i ṣofra-i ḫahişle müstefîd

Ḫān-ı ʿatiyyeden baña māfiş revā-yıʿīd

(Sabit Divanı -VI. Kaside-20.)

249) Gam çek- (Ö.A.A)

O peri- peykeri dil sevdi ġamuñ ben çekdüm

İder ᶜālemde ne eyler ise insāna göñül

(Enderunlu Vasıf Divanı - 78.Gazel-7.beyit)

250) Gam yeme- (Ö.A.A)

Egerçi cümleden ber-ter günahum

Velīkin ġam yemem hiç Pādişāhım

(Enderunlu Vasıf Divanı - 2.Murabba-4.beyit)

Gam yemem bilsem kime cānānesün

Ḳanġı şemᶜüñ bezmine pervānesün

(Enderunlu Vasıf Divanı - 119.Murabba-1.beyit)

251) Gece gündüz (Ö.A.A)

Mübeşşer ol ki senüñ ᶜizz-i devlet ü cāḥuñ

Olur ziyāde bülend ü medīd leyl ü nehar

(Nedim Divanı –VIII.Kaside-52.beyit)

Gece gündüz geçe āşāyiş ile evḳaatun

Her şebün ḳadr senüñ her günün olsın bayram

(Nedim Divanı –IX.Kaside-43.beyit)

Aman şevketlü ḥünkārım bu ġamla biz neler çekdük

Gece gündüz işimiz nāle vü āh u figān oldı

(Nedim Divanı –IX.Sultan Ahmet'in iyileşmesi dolayısıyla terkib-i bend)

Ḳa o şūḥuñ nār-ı ᶜaşḳıyla kebāb olsIn ciger

Gece gündüz iftirāḳıyla yanup tütsem deger

(Enderunlu Vasıf Divanı – 39.Murabba-4.beyit)

Gece gündüz görüp semt-i vefāda

Kim olmaz Vāṣıf o şūḫa fütāde

(Enderunlu Vasıf Divanı - 110.Murabba-4.beyit)

Yansan gice gündüz n'ola şem^{c}-i cemāle

Mumlarla arar yanmaġa pervāne bu nārı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 165.Murabba-5.beyit)

252) Geceler gebedir (Armağan)

Dil-dārı bu şeb ġāʿile-i cāma düşürdük
El-leyletü ḥublā demi oẖşāma düşürdük

(Sabit Divanı -220.Gazel-1)

253) Giderayak (Armağan)

Gül-i ḳadehte ḥabābuñ nümāyişün baḳamaz
Sefer göründi gider bir ayaġdur nergis

(Sabit Divanı -156.Gazel-5.beyit)

254) Geri kal- (Ö.A..A)

^{c}Aybdur kalır geri destünde yüzde ḳaresi

Derhem ü dīnār ile aldanma cānum pāresi

(Nedim Divanı –CLIX.Gazel-1.beyit)

255) Gizli kapaklı (Ö.A.A.-Armağan)

Duẖter-i rez perde-i cāmda ṣaḳlı degül
Rind-i mey-āşām ile gizli ḳapaḳlı degül

(Sabit Divanı -229. Gazel-1.)

256) Göbeği çatla- (Ö.A.A.)

Ẓann itme gülde jāle-i terdür varaḳ varaḳ

Çatlatdı ġoncayı göbeginden çıkar ʿaraḳ

(Sabit Divanı -204. Gazel-1.beyit)

257) Göbeği düş- (Ö.A.A.)

Fütādenüñ göbegi düşdi ıżṭırābundan
Düşünce nāfına reftār-ı nāzdan kemeri

(Sabit Divanı -340. Gazel-2.beyit)

258) Göğüs ger- (Ö.A.A.)

Miftāḥ-ı ḳożā ḳufl-ı temennāyı açunca

Çün perde-i der bāb-ı tevekkülde gögüs ger

(Sabit Divanı -16. Kıtʿa)

259) Gök kandil (Armağan)

Gök kandil olup ṣubḥa dek ey māh-ı şeb-ārā

Bir ᶜālem-i meh-tāb idelüm biz de felekde

(Enderunlu Vasıf Divanı -143.Şarkı-2.beyit)

260) Gök zurna (Armağan)

Lāle-i sürḥı da kendü gibi gök zurna ider

Her ḳadeḥ curʿasını üstine serper sünbül

(Sabit Divanı -VIII. Kaside-15)

261) Gökten zenbille mi indi? (Ö.A.A./Armağan)

Felekten inmedi zenbīl-i hāle ile o māh

Hilāl-i yek-şebe-veş ḳulb ṭaḳmasaḳ mı gerek

(Sabit Divanı - 223. Gazel-4.beyit)

262) Gölgesi ağır (Armağan)

Raṭl-ı girān-ı bāde gölgesi aġır

Bir serv-ī ser-bülend-i hümā-sāye isterüz

(Sabit Divanı -131.Gazel-3)

263) Gönlü bulan- (Ö.A.A)

Seni bī-hūde dolandurmayalar

Gönlüñi ṣoñra bulandurmayalar

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 732.beyit)

264) Gönlü büyük (Ö.A.A)

Düşmez ṣıġar-ı sinnüñe kesr-i dil-i ᶜāşıḳ

Ey meh ṣaḳın üftādelerüñ göñli büyükdür

(Enderunlu Vasıf Divanı – 45.Gazel-5.beyit)

265) Gönül al- (Ö.A.A)

Münāsebetle idüp ol perî maḥal-ḫānlıḳ

Alınca göñlümi itdi hezār şeyṭanlıḳ

(Sabit Divanı -198. Gazel-1.beyit)

Bu dār-ı ġama āteş içün gelmiş idüñ

Tīz gitdüñ alup göñlümi yek-tā oġlum

(Sabit Divanı -XXX. Tarih-3.beyit)

Göñül al ey perī var ise ᶜakāra hevesüñ

Saña sermāye vü īrād-ı dükān işte kuluñ

(Enderunlu Vasıf Divanı - 74.Gazel-2.beyit)

Yumsaḳ görinür şimdi ṣuyu ol bütüñ ammā

Bilmem ki alıp göñlümü ṣoñra ḳatılır mı

(Enderunlu Vasıf Divanı -124.Gazel-3.beyit)

Göñlüm aldı bir nihāl-i nev-edā

Miṡli dünyāda bulunmaz meh-likā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 6.Murabba-1.beyit)

Göñlüm aldı bir nihāl-i dil-nüvāz

Eyledi bülbül gibi kārım niyāz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 62.Murabba-1.beyit)

Beyāżdur sīne-i ṣāfuñ

Göñüller almuş eṭrāfuñ

(Enderunlu Vasıf Divanı - 71.Murabba-1.beyit)

Aldı göñlim şimdi bir ḫumbaracı eşbeh civān

Gamze-i bī-raḥmı ḳıldı ᶜāḳıbet sīnem nişān

(Enderunlu Vasıf Divanı - 107.Murabba-1.beyit)

Gön̄lümi aldı yine bir meh-cebīn

Dīdesi manende-i āhū-yı çīn

(Enderunlu Vasıf Divanı - 117.Murabba-1.beyit)

Gön̄lümü al ile aldun̄

Başımı sevdāya ṣaldun̄

(Enderunlu Vasıf Divanı - 123.M.Şarkı-2.beyit)

Gön̄lüm aldı nāz-perver bir civān

Ṭavr u reftārı müsellem mū-miyān

(Enderunlu Vasıf Divanı - 213.Şarkı-1.beyit)

Muraṣṣaʿ raht-ı şiveyle süvār-ı esb-i nāz olmış

Topuzla gön̄lüm aldı bir cevān-ı sîm gaddāra

(Sabit Divanı -291. Gazel-2.beyit)

266) Gönül ver- (Ö.A.A)

San̄a Vāṣıf mı gön̄ül verdi muḳadem ben mi

Eski kimdür yen̄i kim deftere ṣor ṣorma ban̄a

(Enderunlu Vasıf Divanı - 4.Gazel-9.beyit)

Her kime gön̄ül virsem ider baġrımı sūzān

Ḫūbān-ı zāmānun̄ ban̄a bir acırı yok mu

(Enderunlu Vasıf Divanı -136.Gazel-8.beyit)

Hüsnün eylerken temāşā

Gön̄limü virdüm ḳażārā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 4.Murabba-1.beyit)

Ol körpe ḳuzunun̄ ṣıcacıḳ ḳoynına girdüm

Aldum bir iki būsesini gön̄lümi verdüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 81.Murabba-3.beyit)

Saña ben göñlümi verdüm verelden böyle mehcūrum

Nice āh itmeyem nālān u giryān olmayam dūrum

(Enderunlu Vasıf Divanı -101.Murabba-1.beyit)

Verelden göñlümi bir şīve-kāra

Derūnum rūz u şeb yanmada nāra

(Enderunlu Vasıf Divanı -133.Murabba-1.beyit)

Göñül virdüm yine bir gül-ᶜiẕāra

Gam-ı ᶜaşḳı ile döndim hezāra

(Enderunlu Vasıf Divanı -135.Murabba-1.beyit)

Ne vazifem benüm ey māh-likā

Saña ben gönlümi virdüm gitdi

(Enderunlu Vasıf Divanı -170.Murabba-4.beyit)

Göñlümi virdüm yine bir gül-nihāl-i tāzeye

N'ola başlarsam mis̱āl-i ᶜandelīb āvāzeye

(Enderunlu Vasıf Divanı - 70.M.Kıta-1.beyit)

Bir sāde-levh-rūy-ı dil ümîdine düşüp
İstanbuluñ göñül mi virür sāde-rūsına

(Sabit Divanı -285. Gazel-6.beyit)

267) Gönül yap- (Ö.A.A)

Degül iş ṭarḥ-ı āsār-ı cedīd aṣḥāb-ı ḫayrāta

Göñül yapsın cihānda eyleyen vażᶜ-ı as̱erden ḥaẓẓ

(Enderunlu Vasıf Divanı – 66.Gazel-3.beyit)

268) Göz açtırma- (Ö.A.A.)

Pür-ġubār itdi gözim S̱ābit o zerrāt-ı furūġ

Āfitāb-āsā göz açdurmaz dil-i miskīne ruẖ

(Sabit Divanı -57. Gazel-5.beyit)

269) Göz değ- (Ö.A.A.)

Kemāl-i ḥüsnine göz degmesün diyü kevākibden

Meh-i nev bir ḥamāʿil arż ider bāzū-yı cānāna

(Sabit Divanı -293. Gazel-3.beyit)

270) Gözden geçir- (Ö.A.A.)

Beñzedürsem nʿola gözden geçirüp müjgānun

Ucı çıḳmış ikişer ḳat ṣaf-ı nîşter-dānā

(Sabit Divanı -311. Gazel-6.beyit)

Ne münāsib yere durmuş a tavanlı köprü

Cümle gözden geçirür seyre gelen ẖūbāni

(Nedim Divanı – XVI.Kaside-9.beyit)

Geçirse gözden ᶜaceb mi Ḥalīm'ün eş'ārun

Temāyül eyledi kuḥl-ı le'āle dīdelerüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 86.Gazel-14.beyit)

271) Göz dik- (Ö.A.A)

Olmadı tenhāca bir ᶜişret çemende yār ile

Üstüme göz dikti nerkisler nigeh-bān oldı heb

(Nedim Divanı –VIII.Gazel-4.beyit)

Guzāt-ı Müslimīn 'ün ġazzesine göz diküp evvel

Girībān -çāk olup körlendi ṣoñra çeşm-i maġrūrı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 2.Tarih kıtaları-17.beyit)

Lāf añlama doġru özüm ṣanma müdārādur sözüm

Meydānda işte gözim dikdigi seng-i üstüvār

(Enderunlu Vasıf Divanı - 31.Tarih-52.beyit)

Bülbül-i dil-şedenüñ bergine gözler dikenüñ

Ṣaḥn-ı gülzār-ı ümīdinde dikenler bitsün

(Enderunlu Vasıf Divanı -10. Beyt)

O güle göz dikenüñ dîdesini iḫrāca

Sūzen-i ḫār-ı cefādur müjenüñ her mūyı

(Sabit Divanı -329. Gazel-3.beyit)

272) Göze gir- (Ö.A.A.)

Gören ol şāhsüvāruñ gözine girmek içün

At Meydānını bekler dikilüp mīl gibi

(Sabit Divanı -335. Gazel-7.beyit)

273) Göz göre göre (Ö.A.A)

Olma āvāre-i ilm-i iḫfā

Kendüñi gözgöre itme rüsvā

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 191.beyit)

274) Göz hapsine al- (Ö.A.A.)

Görmege gelmüş idi ḥāl-i dil-i bîmārı

Aldı göz ḥabsine cāsūs-ı ḫayāl-i yārī

(Sabit Divanı -95. Beyit)

275) Göz kulak ol- (Armağan- Ö.A.A)

Eṭrāfına keyf ehli n'ola göz kulak olsa

Gūş ü nigehi vaḳf-ı minārāt-ı ezāndur

(Enderunlu Vasıf Divanı - 28. Kaside-20.beyit)

Ḳazāda ʿayni olup çeşm ü gūş-ı ʿuşşāḳuñ

Kudūm-ı dīl-bere hep göz kulaġdur nergis

(Sabit Divanı -156.Gazel-4.)

Girift ü dāʿireyle geldi ol gül soḥbeti ʿāşıḳ

Ten-i pür-dāġı nāy ü def gibi heb göz ḳulaġ eyle

(Sabit Divanı -320.Gazel-4.)

276) Gözleri yollarda kal- (Ö.A.A)

İntiẓār-ı maḳdemüñle reh-güẕāruñ gözlerüm

Gel yetiş ey bī-vefā yollarda ḳaldı gözlerüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 21.Muhtelif Kı'ta-1.beyit)

277) Göz süz- (Ö.A.A)

Göz süzüp ᶜuşşāḳ böyle itme mestāne nigāh

Delme bu çagında baġrı-ı ᶜāşıḳı pergāl ile

(Enderunlu Vasıf Divanı – 21.Kaside-3.beyit)

278) Göz terāzūdur (Armağan)

Vezn idüp sīb-i behişt ü ẕeḳan-ı dil-cūyı

Göz terāzūsına aldum yine şeftālūyı

(Sabit Divanı -329.Gazel-1.)

279) Gözü açık kal- (Armağan)

Geçdi bir çapkun ile ḳamçısını göstererek

Ḳaldı ardunda gözim ḥalḳa-i fitrāk gibi

(Sabit Divanı -336.Gazel-4.)

280) Gözü açıl- (Ö.A.A.)

Ümmīd-i nigāh ile ki nergiscilik itdüm

Açıldı gözüm bir iki dināra yapışdum

(Sabit Divanı -251. Gazel-4.beyit)

281) Gözü arkada kal- (Ö.A.A)

Degüldür ṣubḥ-dem encüm görüp gül-mīh-ı zerrīnün

Gözi ardında kaldı şāmuñ eyler bir zamān seyrān

(Enderunlu Vasıf Divanı -18.Tarih-52.beyit)

Geçdi bir çapḳun ile ḳamçısını göstererek
Ḳaldı ardında gözüm ḥalḳa-i fitrāk gibi

(Sabit Divanı -336. Gazel-4.beyit)

282) Gözü bağlı (Ö.A.A)

Böyle ḫalt eyler anuñ erbābı

Hep gözi baġlu ṣanur aḥbābı

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 182.beyit)

Bir gözi bağlı ġarîb oldım bi-ʿaynih S̱ābitā
Olalı ol nūr-ı dīdem has̱te-i derd-i remed

(Sabit Divanı -63. Gazel-5.beyit)

283) Gözü dol- (Armağan)

Sen it çeşm-āşināyı göz göre aġyara da ey şūḫ

Benüm lāyıḳ mıdur gördükde reşkümden gözim dolsun

(Enderunlu Vasıf Divanı - 96.Gazel-3.beyit)

Sen it çeşm-āşināyı göz göre āġyāra da ey şūḫ

Benüm lāyıḳ mıdur gördükde reşkimden gözüm dolsun

(Enderunlu Vasıf Divanı - 96.Gazel-3.beyit)

284) Gözü gönlü açıl- (Ö.A.A)

Gonca gülsün sen daḫı ey verd-i nāz

Ẕevḳ it açılsun göziñ gönliñ biraz

(Enderunlu Vasıf Divanı -106.Murabba-2.beyit)

285) Gözü kal- (Ö.A.A)

Ḳabżaya aldı dili ṣabr u şekībi çaldı

Bāb-ı luṭfında gözim ḥalḳa misāli ḳaldı

(Enderunlu Vasıf Divanı -195.Murabba-5.beyit)

Tamġā-yı kumāş-ı cāmedür ẓann itme

Kaldı nazarum gūşe-i dāmanuñda

(Sabit Divanı -6.Rubai)

286) Gözü karar- (Ö.A.A./Armağan)

Sāḳī görince zülfüñi sevdām depreşür

Ayaġına düşem gibi çeşmüm ḳararıyor

(Sabit Divanı -91.Gazel-3.)

287) Gözünde uç- (Armağan)

Bülbüllerüñ ḫayāli gözinde uçar gülüñ

Oldı mekān-ı zāġ u zaġan lāle-zār ḥayf

(Sabit Divanı -194.Gazel-3)

288) Gözüne kesdir- (Ö.A.A)

Kes göze kesdirdigün ᶜuşşāka ḫışm ile baḳın

Ḫançer-i ġamzeñle öldür virme rāy Devlet-girāy

(Enderunlu Vasıf Divanı -160.Murabba-5.beyit)

289) Gözüne koruk bile yok (Armağan)

Ṭamaᶜ-ı ḫāma düşüp sirkelenürsin zāhid

Ya ḳoruḳ yoḳ gözine bunda mey-i nāb degül

(Sabit Divanı -227.Gazel-3)

290) Gözünü aç- (Ö.A.A)

Ketḫudā ᶜaḳlına alma muḥtāc

Açmasunlar göziñi sen gözüñ aç

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 1082.beyit)

Darbe-i nīze vü ḳūpāline tāḳat güçdür

Ḥud başı ḳaydını görsün gözüñ açsun cevşen

(Nedim Divanı – I.Kaside-39.beyit)

Ḥased o rinde ki ḫāb-ı ademden açsa göziñ

Ḳabā-yı ṣabrı çü nerkis hezār-pāre göre

(Nedim Divanı – CXXIV.Gazel-4.beyit)

ᶜAlimallāhu taᶜāla bu sözüñ ṣaġı saña

Göziñ aç yarın efendi ramażāndur ramażān

(Enderunlu Vasıf Divanı -16.Kaside-14.beyit)

Gözüñ aç göz göre aldanma Vāsıf reng-i fānīye

Yarın ᶜuḳbāda bugün nefsine uyanlar aġlarmış

(Enderunlu Vasıf Divanı - 59.Gazel-8.beyit)

Zaġandadur açdum pasını şimdi o şūhuñ

Ey çarḫ-ı cefā-cu gözü aç ḫançeri sildüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 83.Gazel-8.beyit)

O sehī ḳad geliyor bir gül nergis ile

Yılda birdür bu gülüş meclise sāḳi gözin ac

(Sabit Divanı - 48. Gazel 2.beyit)

Ġubārını nʿola kuḥlüʾl-cilā-yı çeşm itse

Gözün o ḳapuda açdı cemīʿ-i ehl-i naẓar

(Sabit Divanı -XVI. Kaside-33)

291) Gözünü boya- (Armağan)

Naḳd-i cān ü dili müft aldı elümden cānān

Bir ḳadeḥ meyle boyadı gözümi pīr-i muġān

(Sabit Divanı -40.Beyt)

292) Gözü tok (Ö.A.A)

Ma^{c}den-i fażl ide Allāh seni

Gözi ṭoḳ devleti çoḳ ḳalbi ġani

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 165.beyit)

Gözi ṭoḳ ṭavrı iken eṭvāruñ

Aç da^{c}vācılıḳ olmaḳ kāruñ

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 710.beyit)

293) Göz yaşı dök- (Ö.A.A)

Biñ göz yaşı dökdüm ḳadi ol ḥadde varunca

Serper çıḳar elbette nihāli ṣuvarınca

(Enderunlu Vasıf Divanı – 104.Gazel-1.beyit)

294) Göz yumup açıncaya kadar (Ö.A.A.)

Hele şükrüm Meẕākī heb budur ümmîd-i vuṣlatla

Geçer eyyām-ı firkāt göz yumup açmaḳ ḳadar gelmez

(Sabit Divanı -3. Tahmis-V.)

295) Günahı boynuna (Ö.A.A.)

Boynuña alma günāhun bu ḳadar ʿuşşāḳuñ

Setr idüp gerdeni mānende-i şāl-ı Ḳışmîr

(Sabit Divanı -90. Gazel-2.beyit)

Gör zülf-i siyeh-kārına sengīn yārüñ

Boynına olup günāhun ol ṭarrāruñ

(Sabit Divanı -10. Rūbai)

Günāhı boynuña ḳaldurma bir daẖi göreyüm

Şu gerden üzre düşen müşk-bendi sulṭānum

(Sabit Divanı -247.Gazel-4)

296) Günden güne (Ö.A.A.)

Günden güne heb dāʿire-i ḥaşmeti artar

Taḳdîre muvaffıḳ gibi tedbîr-i ḫarābāt

(Sabit Divanı -35. Gazel-4.beyit)

Ṣafrāsı mı bulandı hevā-yı ḫazāndan

Günden güne ruḫ-ı çemenistān sararıyor

(Sabit Divanı -91. Gazel-5.beyit)

Günden güne ardına gidüp oldı diger-gūn

Bürc-i Sereṭāndur nʾidelüm ṭāliʿ-i vārūn

(Sabit Divanı -15. Kıtʿa)

297) Güneş doğ- (Ö.A.A)

Yaʿni şehzāde-i zīşān-ı Hümāyūn-peyker

Ki doġup kıldı güneş gibi cihānı tābān

(Nedim Divanı – XI.Tarih-7.beyit)

298) Haber al- (Ö.A.A)

Alup o dem ḥaberüm geldi yānıma gülerek

Görünce çihre-i zerdüm didü ne ḥāl bu ḥāl

(Nedim Divanı – VII.Kaside-18.beyit)

İkiniz de olmamış mālik ona aldum ḥaber

Çerh-i pīrin and verdüm dīnine īmānına

(Nedim Divanı – XVII.Kaside-16.beyit)

Keñdün gibi bir dilbere meylüñ ḫaber aldum

Gördüm ki begüm derd-i maḥabbet budur işte

(Enderunlu Vasıf Divanı –120.Gazel-7.beyit)

Aġyār ile şām ü seḥer

Mey içdigüñ aldum ḫaber

(Enderunlu Vasıf Divanı - 8.Murabba-3.beyit)

Baña dün açdıġuñ esrār-ı viṣālī tenhā

Ḫaber atmış aradı aġzımı Vāṣıf-āsā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 201.Murabba-7.beyit)

299) Haber ver- (Ö.A.A)

Dün gülistānda Vāṣıfā

Bülbül ḫaber virdi baña

(Enderunlu Vasıf Divanı – 175.Murabba-5.beyit)

Şehrüñ sürildi gitdi yalandan ḫaber virür
Gerçekden iştihārda remmālı ḳalmadı

(Sabit Divanı -352. Gazel-3.beyit)

300) Hacıyatmaz (Armağan)

Ḫaşma başılsa da yine ḳalḳar ġayūr olan
Baḳ ḥācıyatmaz itdüği merdāne ġayrete

(Sabit Divanı -309.Gazel-4.)

Ḥācı da ṣubḥa dek turur ol āsitānede
Bî-çāre ḥācıyatmaza döndi miyānede

(Sabit Divanı -93.Beyt)

301) Hak et- (Ö.A.A)

Ḥaḳ ide bānīsinün iḳbāl ü iclālün füzun

Aftāb-ı devletine irmeye hergīz zevāl

(Nedim Divanı – LVIII.Tarih-7.beyit)

Ḥaḳ itmiş çün şeh-i şāhān –ı ᶜalem ẕāt-ı vālasın

Ḳaṣırlar şāhı olsa ḳaṣr-ı da ol dāverüñ şāyān

(Enderunlu Vasıf Divanı – 24.Kaside-11.beyit)

O ᶜanḳā-yı felek-temkīn-i Kāf-ı şān ü şevket kim

Ḥaḳ itmüş zīr-i bāl-i sāyesinde ḫalḳı āsūde

(Enderunlu Vasıf Divanı - 46.Tarih-2.beyit)

302) Hamam anası (Ö.A.A)

Sevicinüñ ṣonu ḥammām anaṣı

Yegdür andan hele eytām anaṣı

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 1011.beyit)

303) Han evi babam evi (Armağan)

Tā Sofīden ʿāşıḳa meşrūṭa bir virānedür

S̱ābitā żabṭeyledüm babam evidür ẖān-ıʿaşḳ

(Sabit Divanı -199.Gazel-5.)

304) Hata benden, ᶜatā senden (Armağan)

Baḳma noḳsānıma şevketlü kerāmet-kārım

Bu mis̱il bende ẖaṭā eyler ise şāhᶜaṭā

(Enderunlu Vasıf Divanı –17.Kaside -48.beyit)

305) Hatırına gel- (Ö.A.A)

Ne yalan söyleyüm ol şūẖ ile hem –meclīs iken

Ne bir aḥbāb ü ne bīgāne gelür ẖaṭırıma

(Enderunlu Vasıf Divanı - 109.Gazel-5.beyit)

306) Hatırını kır- (Armağan-Ö.A.A)

Ne kırarasun iki de birde benüm ẖāṭırımı

Göñlüm ey ṭıfl-ı ziyān-kār oyuncaḳ degül a

(Enderunlu Vasıf Divanı - 106.Gazel-6.beyit)

307) Hayā rızka mānidir. (Armağan)

Rıżḳa mānīᶜ diseler de farazā

Müᶜminüñ ḥasletidür şart-ı ḥayā

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 727.beyit)

308) Hayır (sevap) işle- (Ö.A.A)

Şehenşeh devletünde ol vezir-i āṣman-mesned

Yapıp bu çeşme-i pāki güzel ḥayr eyledi ḥaḳḳaa

(Nedim Divanı – IV.Tarih-19.beyit)

Başḳadın ḥazretleri dāẖı bu zibā çeşmeyi

Kendi māliyle yapıp bir ḥayr-i vālā eyledi

(Nedim Divanı –XLI.Tarih-5.beyit)

309) Helal olsun (Ö.A.A.)

Dimişsüz ḳaluruz ister piyāz-ı ter revāl olsın

Begüm biz ol piyāza ḳalmazuz ḳat ḳat helāl olsın

(Sabit Divanı -82. Beyit)

Nʿola alsa nişānlum diyü bikr-i fikr-i maʿnāyı

Helāl olsun aña ol nāzenīn maẖtūbe-i raʿnā

(Sabit Divanı -XXXVIII. Kaside-31)

310) Helāl süt emmiş (Ö.A.A./Armağan)

Ṭıfl-ı dile helāl süd emmiş ʿafīfedür

H̱ātun-ı pīr-i mey gibi bir dāye isterüz

(Sabit Divanı -131.Gazel-2.)

Helāl-zāde imiş pāk südle perverde

Uzatdı sāḳī esīr-i ẖumāra kāse-i dūġ

(Sabit Divanı -192.Gazel-4.)

311) Her kafadan bir ses (Ö.A.A)

Her ḳafadan işidüp bir āvāz

Dehenüñ eyleme şaşḳın bir bāz

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 291.beyit)

312) Herçi bād-ā-bād (Armağan)

Göñülde yāre hevālandı herçi bād-ā-bād

Ṭabīb-i bād-ı çemen-zāra keşf-i rāz iderüz

(Sabit Divanı -150.Gazel-3)

313) Hevā-yı nefsine ṭābiʿ (Armağan)

Ḳitāb ü sünnete uy ey ẖatib-i ẖoş-naġme

Hevā-yı nefsine uyma bizim imām gibi

(Sabit Divanı -341.Gazel-2)

314) Hızır yetişti (Armağan)

Ṭāk-i iclāl ki meyl itmüş idi dīvārı

Ḥażret-i H̱ıżr irişüp itdi esāsın ihḳām

(Sabit Divanı -XLI. Kaside-55)

315) Hiçe say- (Ö.A.A)

Baḥseden cām-ı ṣafāya sübhā-i mercānını

Hīçe saymaz ᶜālemün İskender ü ḫaḳānını

(Nedim Divanı – CLVII.Gazel-1.beyit)

316) Hoş geldiniz (sefa geldiniz) (Ö.A.A)

H̬oş geldüñ eyā ẖıdīv-i ekrem

Lūṭfuñla göñüller oldı ẖurrem

(Nedim Divanı / Musammat I – İbrahim Paşa’nın Kapudan Paşa evine musammat)

317) Hoş gör- (Ö.A.A)

ᶜĀlemüñ bir pula degmez ḳuru ẖayl ü ḥaşemi

İtme iḳbāl-i heves kendüñe ẖoş gör bu demi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 220 Müseddes-3.beyit)

318) Hüküm ver- (Ö.A.A)

Ḥüsn-i matlaᶜda idüp çeşm-i miḥri rīzān

Eyledü ḥükminü icrā yine tabᶜı-ı rūşen

(Nedim Divanı – I.Kaside-2.beyit)

319) Ik vık isteme- (- /-)

Bir visāl içün baña ey meh-rū ıí vıí istemem

Ben bozuşdum baíma şimden sonra ṣıí sıí istemem

(Enderunlu Vasıf Divanı - 80.Murabba-1.beyit)

320) İçi bulan- (Ö.A.A)

Ḳara ṣuya ḳarışınca aḳ ṣu

Bulanıp içi olurdı memlū

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 170.beyit)

321) İğne basacak yer yok (Armağan)

Tende igne baṣacaḳ yer ḳomadı zaḫm urdu

Sūzen-i ġamze bulup ʿāşıḳ-ı zārı tenhā

(Sabit Divanı -14.Gazel-2.)

322) İkide bir (Ö.A.A)

Ne kırarsun ikide bir benüm ḫātırımı

Göñlüm ey ṭıfl-ı ziyān-kār oyuncaḳ degül a

(Enderunlu Vasıf Divanı - 106.Gazel-6.beyit)

323) İki eli kanda ol- (Ö.A.A./Armağan)

Şafaḳ-veş iki elüm ḳande ise de umarum

Beyāż ṣubḥ-ı şefāʿatle idesün tecmîl

(Sabit Divanı -III.Kaside-71.)

324) İkisi bir kabağa osur- (Armağan)

Ṣūfī pusere māʿil olır duḫtere ʿāşıḳ
Mā-beyn odası gibi iki yüzlü münāfıḳ

(Sabit Divanı -131.Beyt)

325) İki ucunu bir yere getireme- (Armağan/Ö.A.A.)

Getürme iki ucın bir yire ḳalem s̠ābit
Metāʿ-ı maʿrifeti böyle ṣatmaḳ el virmez

(Sabit Divanı -136.Gazel-6)

Eritdi mālını āġūşına o sīm-berüñ
Güc ile bir yere geldi iki ucu kemenüñ

(Sabit Divanı -224.Gazel-2)

326) İki yüzlü (Ö.A.A.)

Gördi bir vech ile ʿıṭr-ı ḫaṭ-ı yāre giremez
Oldı göñlümde iki yüzli mis̠āl-i şāne

(Sabit Divanı -315. Gazel-4.beyit)

Vāʿiz pire māʿil olur duḫtere ʿaşıḳ
Mā-beyn odası gibi iki yüzli münāfıḳ

(Sabit Divanı -132. Beyit)

Ol iki yüzli altun yāri meyl itdürmiş aġyār
Ele girse yüzin bozup iderdüm onı yüz para

(Sabit Divanı -179. Beyit)

327) İmana gel- (Ö.A.A)

Gelmedün görmedün aḥvālimü dād eylemedün

Görse kāfir benim aḥvālimü īmāna gelür

(Nedim Divanı –XI.Kaside-6.beyit)

Ḥarbe uciledür yine ṭarz-ı muʿāmele
İmāna gelse de nigeh-i çeşm-i kāferi

(Sabit Divanı -342. Gazel-4.beyit)

328) İnadı üstüne başını kestir- (Armağan)

Lā diyüp miḳrāż-ı hicrān-ı şeb-i dūşīneye

Bu ʿinādı üzre başun kesdirür her bār şemʿ

(Sabit Divanı -187.Gazel-5)

329) İnceden inceye (Ö.A.A)

Pek inceden ince arama Vāṣıf a şūḫuñ

Sen baḥs̱-i miyanunda ḳılı ḳırḳ yaramazsun

(Enderunlu Vasıf Divanı - 100.Gazel-8.beyit)

330) İpe çek- (Ö.A.A.)

Bir müʿmin olsa āh ipin çekse kāfirüñ

ʿĀşıḳ raḳîbden nice bir derd ü ġam çeker

(Sabit Divanı -89. Gazel-4.beyit)

331) İpiyle kuyuya inilmez (Ö.A.A./Armağan)

Gör vāḳıʿa-i Yusūf ü gürk-i çarḫı

İḫvān-i zamān ipiyle inme çāha

(Sabit Divanı -1.Rubai)

332) İpliği pazara çık- (Ö.A.A./Armağan)

Rişteyle ḫarīdārlığın añladılar

Hep çıkdı ʿacūzuñ ipligi bāzāra

(Sabit Divanı -12.Rubai)

333) İşe yara- (Ö.A.A)

Böyle herkesle senüñ ülfetüñ işe yaramaz

Sen de söz añlasan olmaz mı birazcıḳ yaramaz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 59.Murabba-1.beyit)

334) İş güç (Ö.A.A)

Gūyā ki bilmez luṭf u vefāyı

İş güç edinmüş cevr ü cefāyı

(Enderunlu Vasıf Divanı -140.Murabba-3.beyit)

335) İşi altın ol- (Armağan)

Hele Cemşīdi imiş san῾atnuñ pīr-i muġān
İşin altun idiyor ḥāṣılı ḳallāb değül

(Sabit Divanı -227.Gazel-4)

336) İşi bit- (Ö.A.A.)

Etfāl-i ġoncanuñ dehenünde dişi biter
Şebnem düşerse bülbüli yirler işi biter

(Sabit Divanı -46. Beyit)

337) İşi duman ol- (Ö.A.A.- Armağan)

Faṣl-ı temūz-ı ġamda ṭumandur işün göñül
Serv-i ṣurāḥi ṣalmaz ise sāye-i neşāṭ

(Sabit Divanı -182.Gazel-2)

338) İşin altın ol- (Armağan)

ᶜUlemā hep işin altun eyler

Kimyā-ger cigerüñ ḫūn eyler

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 59.beyit)

339) İşini el altından gör- (Armağan)

Gördi naᶜl-i bāz-gūneyle el altıdan işin
Ters yüzli mühre beñzer rind-i ᶜālem görmedüm

(Sabit Divanı -224.Gazel-2)

340) İşini sağla- (Armağan)

Bir ṣolaḳ dil-berini sevmege ᶜahd eylemişüz
Biz ki aṣḥāb-ı yemînüz işimüz saġ iderüz

(Sabit Divanı -138.Gazel-3)

341) İşitenlerden uzak ol- (Ö.A.A./Armağan)

Geh girye gāḥî ḫande-i ehl-i cünūn ider
Mecnūndur işitenden ıraġ olsun ᶜandelîb

(Sabit Divanı -24.Gazel-6)

342) İşte sıkıl, işte ar. (Armağan)

Ey naẖl-i nāz işte ṣıḳıl işte ᶜar çek

ᶜāşıḳ hevā-yı zülfi komaz işte dār çek

(Sabit Divanı -217.Gazel-1)

343) İt dişi domuz derisi (Ö.A.A./Armağan)

İşidüp avcılar ẖırıldısını

Didiler it dişi ṭoñuz derisi

(Sabit Divanı -45.Kıta-2)

344) İyi gün dostu (Ö.A.A)

Eyü gün dostı ile yār olma

Bī-vefā nā-kese ġam-ẖār olma

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 925.beyit)

Ḫaṭ-āver olmaya mādām o ḥüsn-i pertev-sūz

Yanınca çok iyi gün dostu yār olur peydā

(Nedim Divanı – VI.Gazel-3.beyit)

345) Kabak başına patla- (Ö.A.A./Armağan)

Dil itti cān-ı mest ile ġavġā-yı kūy-ı ʿışḳ

Bu ẖastenüñ başunda ḳırıldı kedū-yı ʿışḳ

(Sabit Divanı -200.Gazel-1.)

Ser-i aġyārda çatlar ḳabaḳ ġavġa-yı dil-berde

O luṭfa mahžar olmaz ᶜaşıḳuñ başunda devlet yoḳ

(Sabit Divanı -2005.Gazel-4)

346) Kābeʾyi ayağında bul- (Armağan)

Ayaġında bulurduñ Kāʿbe-i kūyuñda aġyārı

Lekedle öldüreydüñ pister-i hicrāna düştükçe

(Sabit Divanı -301.Gazel-6)

347) Kabı dar (Armağan)

Ruẖlaruñ gördi ne renge koduġın cām-ı şarāb

Ṭaracıkdur ḳabı sāḳi n'ola çatlarsa habāb

(Sabit Divanı -9.Beyt)

348) Kabına sığma- (Ö.A.A.-Armağan)

Ḳabına sıġmıyor mey-i nābuñda cūşi var

Faṣl-ı bahāra ḳalmaz atar bir yaña ḳapaḳ

(Sabit Divanı -204.Gazel-2.)

349) Kaç tut de- (- /-)

Geh şikāra çıḱalım dā ᶜire-i kuhsāra

Diyelim tazıya ṭut ṭavşana hem ḱaç ammā

(Enderunlu Vasıf Divanı -17.Kaside-23.beyit)

350) Kan ağla- (Ö.A.A)

Sipihr-i dun siyeh-dil bāde-i naḥvetle sen ḳanzil

Ḥumār-ı ġuṣṣadan ḳan aġlar ey sāki çeker ḫūnun

(Nedim Divanı – LVII.Gazel-3.beyit)

Tūtiyā-yı ẖāk-i pāyuñçün döküp eşkin çü Nīl

Yā Resūlallāh meded ḳan aġlıyor çeşm-i ᶜalīl

(Enderunlu Vasıf Divanı - IV. Kaside -1.beyit)

Zaẖm-ı seyfi ile pür-yara derūn-ı Mirrīẖ

Bīm-i şemşīr-i ḳażāsıyla ḳan aġlar Behram

(Enderunlu Vasıf Divanı - 15.Kaside-37.beyit)

Eski demler ẖāṭıra geldükçe ben ḳan aġlarum

Her ne cevr eylerseñ it ᶜahdi ferāmuş eyleme

(Enderunlu Vasıf Divanı -155.Murabba-4.beyit)

İştiyāḳuñla şeb-i tīrede ḳan aġlıyacak

Ḳızılırmaġı ider cūşīş-i giryem tebkit

(Sabit Divanı -38. Gazel-3.beyit)

Ḳan aġladı dil ol büt-i tersāsı yedinden

Sermāye-i imānını çalmış sepedinden

(Sabit Divanı -270. Gazel-1.beyit)

Āsümān üzre şafaḳ ṣanmañ felek ḳan aġladı

Ayrılup dünyā deger bir gevheri meknūndan

(Sabit Divanı -XXIV. Tarih-6.beyit)

Bu mātem-i cān-kāh-ı ciger-sūz ile S̱ābit

Gerdūn gibi ḳān aġlayup erbāb-ı maḥabbet

(Sabit Divanı -XXVI.Tarih-4.beyit)

351) Kan ayaklı (Armağan)

Ṭoḳuz ḳat olsa rikābında şāṭırı olamaz

O ṭas başlı felek ḳan ayaklı çarẖ-ı kelīl

(Sabit Divanı -III. Kaside-44.)

352) Kana susa- (Ö.A.A./Armağan)

Ṭāb-ı rūzeyle şikest etmegedür iḳdāmuñ

Bir ḳaşıḳ ḳanına zāhid ṣuṣaduñ mı cāmuñ

(Sabit Divanı -218.Gazel-1)

353) Kan dök- (Ö.A.A)

ᶜAceb mi ḳan dökülse ḳabża-i sikkīn-i ġamzeñden

Bu ẖūn-rīzī belī ber- muḳteżā-yı ᶜīd-ı ḳurbāndur

(Enderunlu Vasıf Divanı - 35.Gazel-11.beyit)

Görenler düşde cām-ı laᶜl-i aluñ kanlar aġlarmış

Ucından ġamzenüñ ḳanlar dökülür cānlar aġlarmış

(Enderunlu Vasıf Divanı - 59.Gazel-1.beyit)

354) Kanı kayna- (Ö.A.A)

Pek ışındı saña cānum

Ḳaynadı ġayetle ḳanum

(Sabit Divanı 113. M./2)

355) Kanına gir- (Ö.A.A)

Tāzesün cevr itme düşmez şānuña

Girme ᶜuşşāḳuñ bir avuç ḳanına

(Enderunlu Vasıf Divanı -132.Murabba-1.beyit)

356) Kanını içine akıt- (Ö.A.A.-Armağan)

Bir ḳanı içine akacak lāy-hār iken

Ṣākī dizinden inmez imiş ḳaltabān sebü

(Sabit Divanı -276.Gazel-7)

357) Kan kardeşi (Ö.A.A./Armağan)

Cām ile ḳan yalaşur ᶜaḳd-i uẖuvvet eyler

Yine kürsîde olır düşmen-i ṣahbā vāʿiẓ

(Sabit Divanı -186.Gazel-3.)

358) Kanlı bıçaklı ol- (Ö.A.A./Armağan)

Olmazlar idi ṭa bu ḳadar ḳanlı bıçaḳlı

Dil ṣoḳmasa mā-beynine sūsen gül ü ẖārıñ

(Sabit Divanı -214.Gazel-2.)

359) Kan otur- (Ö.A.A)

Yeᶜs ile pür jengdür āyīne-i tūṭī-i dil

Ḳan oturdı sille-i efsūstan zānūlara

(Nedim Divanı – CIH.Gazel-5.beyit)

360) Kan tut- (Ö.A.A)

O ẖūn-āşāma itmiş mācerā-yı ᶜışḳımı işrāb

Yine ey dil meger bu dīde-i giryānı ḳan tutmuş

(Nedim Divanı – L.Gazel-6.beyit)

361) Kapağı at- (Ö.A.A)

O ṭıflı duḫter-i rezle biraz alıştırduk

Atar ḳapağı aman duymasın peder māder

(Nedim Divanı – XIII.Kaside-20.beyit)

Atmış ḳapağı ḫāne-i aġyāra olup mest

Açılmış o ṣandūḳa-i ser-beste işitdüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 85.Gazel-6.beyit)

Ḳabına sıġmıyor mey-i nābuñda cūşi var
Faṣl-ı bahāra ḳalmaz aṭar bir yaña ḳapaḳ

(Sabit Divanı -204.Gazel-2)

362) Kara haber (Ö.A.A)

Güm itse şevket-i ḥüsnü şüḳūḥ-ı rev-ḫatlar

Siyeh ḫaberde belī iştiḥār olur peydā

(Nedim Divanı – VI.Gazel-4.beyit)

Vaṣf-ı ḫaṭ-ı ruḫsārını berg-i güle yazdum

Bir ḳara ḫaberdür ki anı bülbüle yazdum

(Enderunlu Vasıf Divanı - 73.M.Kıta-1.beyit)

363) Karalar bağla- (Ö.A.A)

Degül ḫaṭṭ-ı siyeh dīrīne ᶜādetmiş güzellerde

Berāy-ı mātem-i ḫūbī cemāli ḳara bağlarmış

(Enderunlu Vasıf Divanı - 58.Gazel-4.beyit)

364) Karaltı as- (Armağan)

ʿAceb mi revzen-i mihre ḳaraltı assa sehāb

Ḥarīm ḥüsn-i nigāra ḥavāle manzaradur

(Sabit Divanı -XXXVII.Kaside-25)

365) Karda gezip, izini belli etme- (Armağan-Ö.A.A)

Bilirüm karda gezer de izini göstermez

Dām-ı tezvīrine aldanma onuñ murġ - āsā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17.Kaside-i Şitayye-31.beyit)

Bilirüm ḳarda gezer de izini göstermez

Dām-ı tezvīrine aldanma onuñ murġ- āsā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17.Kaside-31.beyit)

366) Kārına bereket (Armağan)

Rakîbi dögmeyi dil-dār ḳār idinmişdür

O kelbe çok beredür darbı ḳārına bereket

(Sabit Divanı - 36.Gazel-3)

367) Karınca kaderince (Ö.A.A)

Çün ḳarınca ḳaderince ide ihdā-yı ḫulūṣ

Bendeñe şimdi budur bādī-i cür'et maḥżā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17.Kaside-50.beyit)

368) Karşı çık- (Ö.A.A)

Böyle dizgin aşırı düşmez yürümek ᶜāşıḳa

Her zamān ḳarşu çıḳup itme bu cezā vü ḥiddeti

(Enderunlu Vasıf Divanı – 20.Kaside-159.beyit)

369) Karşı dur- (Ö.A.A)

Sīne germek rumḫına Gerşāsb'uñ sersemligi

Ḳarşu durmaḳ tīġına Efrāsiyāb'uñ töhmeti

(Enderunlu Vasıf Divanı – 20.Kaside-12.beyit)

370) Karun kadar malı var (Armağan)

Böyle ṣarf ile olur mı efzūn

Yire geçsün hele māl-ı ḳārūn

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 55.beyit)

371) Kel başa şemşir tarak (Armağan /Ö.A.A)

Ṭutalım ᶜālemi çemşīr ile pür eyleseler

Yakışur mı yine hiç kel başa çemşir ammā

(Enderunlu Vasıf Divanı -17.Kaside-i Şitaiyye-8.beyit)

372) Kendini bil- (Ö.A.A.)

Bu şekil bir ḫār iken işte temāşā bunda

Daḫl ider ādeme bir kendüyi bilmez sersem

(Sabit Divanı -XVL. Kaside-70)

373) Kendini göster- (Ö.A.A)

Açup revzençesin gāhī ki cānan gösterür kendün

Ümīd-i çāk ile sīnem girīban gösterür kendün

(Nedim Divanı – XCIII.Gazel-1.beyit)

374) Keyfi kaç- (Ö.A.A)

Keyfim ḳaçar şarāb-ı leb-i yārı görmesem

Görmem cihānı sāġar-ı ser-şārı görmesem

(Enderunlu Vasıf Divanı - 80.Gazel-2.beyit)

375) Kılı kırk yar- (Armağan-Ö.A.A)

Pek inceden ince arama Vāṣıf o şūḫuñ

Sen baḥs-i miyānunda kılı kırk yaramazsun

(Enderunlu Vasıf Divanı - 100.Gazel-18.beyit)

Her bir ḳılını ḳırḳ yarup itdüm nice efkār

Tā turri cānānı miyānınca yarınca

(Enderunlu Vasıf Divanı - 104.Gazel-4.beyit)

376) Kıssadan hisse al- (Ö.A.A./Armağan)

Gitme yabana ey dil-i pür-şūr

Ḳıṣṣayı dinle hisse aḫz idegör

(Sabit Divanı -Kaside-i Bahāriyye)

377) Kıyameti (kıyametleri) kopar- (Ö.A.A.)

Ḳıyāmeti ḳoparup başına melāʾīnüñ

Cihāna gelmemişe döndi ehl-i baġy ü fesād

(Sabit Divanı -VII. Kaside-39)

Ḳıyāmetler ḳopar kūyında nāz ü şīveden ṣābit

Ḫırāmān olsa ol serv-i revān şūr ü şagablarla

(Sabit Divanı -299. Gazel-5.beyit)

378) Kıymet bilme- (- / -)

Gerçi sen bilmezsün ammā ḳıymetüm

Ben senünçün çāk-çāk-ı ġayretem

(Enderunlu Vasıf Divanı - 11.Murabba-2.beyit)

379) Kızarıp bozar- (Ö.A.A./Armağan)

Reng aldı gibi ʿārız ü ruḫsār-ı yārdan

Verd-i sefīd ü surḫ ḳızarup bozarıyor

(Sabit Divanı -91.Gazel-2)

380) Kızıl kıyameti kopar- (Ö.A.A.)

Zihām-ı şīfteden bir ḳızıl ḳıyāmetdür

Efendi ḳan olıyor laʿl-i ahmer üstinde

(Sabit Divanı -298. Gazel-5.beyit)

381) Kişiye lakab gökten iner (Armağan)

Iṣṭılāḥāt-ı müzeyyefdür heb

Bir alay ḳavl-i müzaḫrefdür heb

Zer ü sīm adı imiş şems ū ḳamer

Böyle esmā da semādan mı iner

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 153-154.beyitler)

382) Koltukları kabar- (Ö.A.A)

Ṣofi geymüş ḳoca bir ʿörf-i siyāhī ḳofu

Naḫvetinden ḳabarup ḳotluġu şişmüş ṣofu

(Enderunlu Vasıf Divanı - 188.Murabba-5.beyit)

383) Koydun ise bul (Ö.A.A./Armağan)

Yalancı gül gibi ʿaḥdine durmayup ṣābit

O ġoncāyı koduġum yirde bulmadım bende

(Sabit Divanı -237.Gazel-2)

384) Kökekinde büyümüş tohumluk hıyar gibi (Armağan)

Ḳökeninde büyümiş gibi nāzüklük ile

Germ ü serdin ne bilür ġonca daḫi bu çemenüñ

(Sabit Divanı -206.Gazel-3)

385) Kösteği kır- (Ö.A.A./Armağan)

Ḳöstegi ḳırsa da maʿẕūrdurur ol maʿnāya

Köhne-pā-bend-i tevekkūlde durur mı ḥayvān

(Sabit Divanı -XVV. Kaside-64.)

Nasîḥat itmege gelmişdi kırdı köstegi şeyḫ

Kopunca bend-i birīşīm-i kîne ḫançerde

(Sabit Divanı -314.Gazel-5)

386) Kulağı çınla- (Ö.A.A)

Zamānenüñ ḳulaġı çıñladı o ġulġuleden

Ṣadāsı gūş-ı hilāl-i sipihri eyledi ker

(Sabit Divanı -XVI. Kaside-6)

387) Kulağına çalın- (Ö.A.A.)

Benüm ḫilāl-i simāʿda ḳulaġuma çalınan
O nev-şüküfte gülüñ müjde-i ḳudūmıdur

(Sabit Divanı -103. Gazel-3.beyit)

388) Kulağını bük- (Ö.A.A)

Dest-i düşmen hem ḳulaġım burmada ta^cyīb ile

Şerm ü ḥacletse zebānum bend ü ta^cḳıyd eyledi

(Nedim Divanı – VII.Tarih-13.beyit)

Mānend-i çeng naġme-şinās-ı meʿal idi
Her perdeye gelürdi burınca ḳulaġını

(Sabit Divanı -1. Terciʿ-i bend –V.Hane-2)

389) Kulağını çek- (Ö.A.A.)

ʿAdū-yı devlete bir gūşmāl virdüñ kim
Degül hîlāl ḳulaḳ çekdi çarḫ-ı bī-bünyād

(Sabit Divanı -VII. Kaside-6)

390) Kulak asma- (Ö.A.A)

Var yoḳ ne ise ṣoḥbete zāhid ḳulaḳ aṣma

Söz rezm-i mu^cammā-yı dehendür varamazsun

(Enderunlu Vasıf Divanı - 100.Gazel-5.beyit)

391) Kulak kabart- (Ö.A.A./Armağan)

Güller ḳulaḳ kabardur olınca hezār-ı zār
Nüzhet-ṣarāy-ı bāġda midḥat-sarāy-ıgül

(Sabit Divanı -235.Gazel-4)

392) Kulak tut- (Ö.A.A)

Esenleşüp dil ile güft ü gūya başladular

Ḳulaḳ tutınca işitdüm k'ider faḳıyri ṣuāl

(Nedim Divanı – VII.Kaside-17.beyit)

Mürüvvet kānısın ṣāhib- keremsün dād-pervensin

Kulaḳ tut bir nefes feryād ü efgān-ı Nedīmāye

(Nedim Divanı – III.Kıta-2.beyit)

Sañ a bir ᶜaceb dāstan söyleyüm

Ḳulaḳ tut ki siḥr-i beyān söyleyüm

(Nedim Divanı –X.Mesnevi-15.beyit)

Cām-ı tehī nevāna ḳulaḳ tuttu ṣāḳıyā

Ḳul-ḳul terennümātını tekrār vaḳtidür

(Nedim Divanı – XXXVII.Gazel-5.beyit)

Mümkin degül ifade o bī-raḥma ḥālimi

Ṭutmaz ḳulaḳ recālana baḳmaz dileklere

(Enderunlu Vasıf Divanı - 118.Gazel-6.beyit)

393) Kulak ver- (Ö.A.A)

Bañ a acı bañ a kim nāleme cānān ḳulaḳ virmez

Yine gül gūş urur āh-ı hezār-ı zāra oldukça

(Enderunlu Vasıf Divanı - 105.Gazel-6.beyit)

394) Kulp tak- (Ö.A.A.)

Kalmazdı bögriñüzde nedāmetle destiñüz
Bir ḳulp ṭaḳmasa size ey mey-keşān sebū

(Sabit Divanı -276. Gazel-9.beyit)

ʿĀşıḳı arḳaya alınca o şūh-ı ṭannāz
Ḳulp ṭaḳdı bulıp kendüye zenbil gibi

(Sabit Divanı -335. Gazel-6.beyit)

Felekden inmedi zenbīl-i ḥāle ile o māh
Hilāl-i yek-şebe-veş ḳulp ṭaḳmasak mı gerek

(Sabit Divanı -223.Gazel-4)

395) Kundak bırak- (Armağan)

Bir ḳulaġlı āfeti ḳundaḳ bıraḳdı cānuma
Aġlamam ol āteşi bu dīde-i ter baṣdırur

(Sabit Divanı -98.Gazel-3.)

396) Kurban olayım (Ö.A.A)

Yoḳ mı bir ḫandeye ḳurbānuñ olam cāy meger
O ḳadar teng midür ġonce-i revhīz-i dehen

(Nedim Divanı –I. Kaside-19.beyit)

Pek istedi efendümi ᶜīydin üçüncü gün
Luṭfeye gel Nedim'ine ḳurbānuñ olduġum

(Nedim Divanı –LXXX.Gazel-4.beyit)

Ḳurban olayım destine kim ehl-i ḳalemsün
Erbāb-ı rakamsun

(Nedim Divanı –CLXII. Müstezad -5.beyit)

Kurbanuñ olam geçdü boġaz seyri zamānı
Serd oldı hevā çıkma ḳoyundan kuzucaġum

(Nedim Divanı – XIII.Şarkı-3. kıta)

İᶜtizār itme Nedīmā saña ḳurbān olsun
Gel benüm ḳaşı hilālüm bize bir ᶜiyd ideüm

(Nedim Divanı Şarkı XV – 5. kıta)

Ṣaḳıyā meclise gel cismime gelsün cānum
Aḥdler tevbeler ol ṣāġara kurbān olsun

(Nedim Divanı – XIX.Şarkı-1.kıta)

Gel benim yolında ḳurbān olduġum

Girme ᶜuşşākuñ bir avuç ḳanına

(Enderunlu Vasıf Divanı - 132.Murabba-4.beyit)

Böyle serkeşlige āyā ne sebeb söyle baña

Söyle ḳurbānuñ olam cān ü dilim ola fedā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 227.Terkib-bend-2.beyit)

İrgür beni ey şūḫ amān ᶜīd-i viṣāle

Ḳurbān olayım ben saña ḳurbān ise maḳṣūd

(Enderunlu Vasıf Divanı - 76.M.Kıta-2.beyit)

397) Kuş sütüyle besle- (Ö.A.A./Armağan)

Şebnem degül ʿarūṣ-ı güli ḳuş sūdile-heb

Besler ḥarīm-i bāġda dāmād-ı ʿandelīb

(Sabit Divanı -17.Gazel-3.)

Beslese ḳuş süti ile faraẓā

Yine bī-çāre ider vāveylā

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 1133.beyit)

398) Kuş uykusu (Ö.A.A.)

Şeh-bāz-ı çeşmi ḫāb-ı teġāfülde gösterüp

Ḳuş uyḫusile murġ dili aldadur o yār

(Sabit Divanı -88.Gazel-4.beyit)

Fesāne-hānī-i bülbül ḳuş uyḫusı diyerek

Uyutdı şāh-ı güli nāz pister üstinde

(Sabit Divanı -298. Gazel-3.beyit)

399) Kuyruk salla- (Ö.A.A./Armağan)

Şeyḫ efendiye bugün mirvaḥa-cünbān olaraḳ

Ṣaḳdı ḳuyruḳ ṣanup ol rīş-i dırāza şāne

(Sabit Divanı -311.Gazel-12)

400) Kuyruğunu kıs- (Ö.A.A.)

Bırakdı dāmen-i aṣḥāb-ı ʿırżı destünden

Edeble kuyruġnı ḳıṣdı her seg-i şirīr

(Sabit Divanı -XI. Kaside 49)

401) Kül öküzü (Armağan)

Gül ocaġı bu sūz ile āteşlere yanmış

Kül öküzi bülbülleri ḫākistere düşmiş

(Sabit Divanı -159.Gazel-12.)

Pīr-i muġān ocaġı ḫarāb oldı Ṡābitā

Ḫākister üzre ḳaldı o kül öküzi ḳadeḥ

(Sabit Divanı -51.Gazel-5.)

Söyündürdi ocaġın dūde-i āteş-perestānuñ

Olup kül öküzü düşdi rivāk-ı ġurfe-i Kisrā

(Sabit Divanı -I.Kaside-38)

402) Külah et- (Armağan)

Taḳye ḳapmaḳ revişinden āgāh

Sikke sūretle ide ḫalka külāh

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 224.beyit)

403) Külahını göğe at- (Armağan)

Sebzezār-ı āsumān üzre gül-i ḫāver degül

Şevḳden atdı külāhun göklere tāc-ı ḫorūṣ

(Sabit Divanı -IV.Tarih-4.)

404) Küplere bin- (Ö.A.A./Armağan)

Siḥr ile çıkdı kūh-ı billūra

Cādū-yı ḫum-süvārdur kemerüñ

(Sabit Divanı -211.Gazel-6.)

405) Lāzım melzum kabilindendir (Armağan)

Anuñ vücūd-ı şerīfi o ṣadra lāzımdur

Ne iḥtimāl ki lāzımdan ayrıla melzūm

(Sabit Divanı -XXXII.Tarih-10)

406) Mābeyn otası gibi iki yüzlü (Armağan)

Ṣūfī püsere māʾil olır duẖtere ʿāşıḳ

Mā-beyn oṭası gibi iki yüzli münāfıḳ

(Sabit Divanı -131.Beyt)

407) Mal bulmuş mağribi gibi (Ö.A.A)

Ḳapdırup mālını aldanma ṣaḳın

Maġribī māl bulur ṣanma ṣaḳın

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 185.beyit)

408) Mal eşeği (Armağan)

Ehl-i ʿilme zer ū zīver ruẖ-i zerd

Yükledür māl eşegin ṣırtına derd

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 60.beyit)

409) Meydan oku- (Ö.A.A)

Heft- ẖāna oḳusa meydān o şāh-ı ḳahramān

Fikr-i nevkiyle gelürdi Sām'a ḥumma nevbetī

(Enderunlu Vasıf Divanı - 20.Kaside-5.beyit)

410) Mıknatıs gibi çek- (Armağan)

Çeküp çevirmez idi böyle ẖayl-i ʿuşşāḳı

O seng-dilde eger olmasaydı mıḳnāṭīs

(Sabit Divanı -152.Gazel-5)

411) Mum yapıştır- (Ö.A.A./Armağan)

H̱andeyle didi mūm yapışdur buracıġa

Şemʿün yanında gerdenine diḳḳat eyledüm

(Sabit Divanı -248.Gazel-2.)

412) Mumla ara- (Ö.A.A)

Bir āteşe yandum ki görelden ruḫ-ı yārı

Mumlarla arar yanmaġa pervāne bu nārı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 165.Murabba-1.beyit)

413) Nasuh Yusuf tevbesi (Armağan)

İtdüm belā-yı cevr ile ey Yusūf-ı zamān

Dil virmege senüñ gibiye tevbe-i Naṣūḥ

(Sabit Divanı -54.Gazel-2.)

414) Naza çek- (Ö.A.A)

Kā'il olduḳ sāde bir taḥsīne kendün ol daḥı

Nāza çekdi bir nigāh-ı iltifāta ᶜār ider

(Enderunlu Vasıf Divanı - 26.Kaside-33.beyit)

Gama cānum diyerek ṣarılalum nāza çeker

Sineden belki bu taḳrîb ile teʿbîd iderüz

(Sabit Divanı -148. Gazel-4.beyit)

415) Nazar değ- (Ö.A.A)

Bedr-i tamāmına naẓaruñ degmesün felek

Meclīsde ᶜayş u nūş bu şeb meşrebimcedür

(Nedim Divanı – XIII.Gazel-3.beyit)

416) Nesimi gibi derisini yüz- (Armağan)

Çün Nesīmi edeb-i şerʿe muḫālif esdi

Lā-cerem postunı aldurdı idüp nāra fedā

(Sabit Divanı -2.Gazel-5.)

417) Ne tadı var, ne tuzu (Ö.A.A./Armağan)

Ne tadı ḳaldı ne tuzı ḫān-ı melāḥuñ

Nān ü nemek yidük bize itsün helāl ḫaṭ

(Sabit Divanı -181.Gazel-4)

418) Nikāhı tazele- (- / -)

Yine kerīme-i sālār-ı mey kenārunda
Nikāḥı tāzelemüş gibi rind-i ṣahbā-nūş

(Sabit Divanı -167. Gazel-2.beyit)

419) Ocağını söndür- (Ö.A.A./Armağan)

Söyündürdi ocağın dūde-i āteş-perestānuñ
Olıp kül öksüzü düşdi revāḳ-ı ġurfe-i Kiṣrā

(Sabit Divanı -I.Kaside-38)

420) Ocak eskisi (Armağan)

Ocaġuñ eskisiyüm ben de varduḳça ḥarābāta
Niçün ṣāḳīler isṭiḳbālüme bir ḳaç ḳadem gelmez

(Sabit Divanı -146.Gazel-4.)

421) O da bir zaman imiş (Armağan)

Erbāb-ı luṭf u himmet o da bir zamān imiş
Biz görmedik ᶜināyet o da bir zamān imiş

(Enderunlu Vasıf Divanı - 61.Gazel-1.beyit)

422) Okunu attı, yayını asmış. (Ö.A.A.-Armağan)

Hiç vücūdunda ne cān var ne ilik
Kaldı bir kupkuru cild ile kemik

Güşe-i tekyede ḳalmaḳ ḳaṣdı
Ṭīrini attı kemānun yasdı

(Sabit Divanı -3.Elgaz-12.)

423) Okut kendini pabucu büyüğe (Armağan)

Debîristāne almaḳ saʿy ider ol ṭıflı rūz ü şeb
Oḳutsın kendüyi dīvāre olmış ẖāce-i mekteb

(Sabit Divanı -19.Gazel-1.)

424) Oltayı yut- (Armağan)

Yutdurdı ṭamaʿ oltasını Ādeme şeyṭān
Āvīze idüp dāne-yi tār-ı ḥasedinden

(Sabit Divanı -272.Gazel-3.)

425) Onma bitme, kapımdan gitme (Armağan)

Oñma bitme der iken ṣāʿiḳa-i āteş-i āh

Dāne-i eşk ʿaceb der mi ki oñsam bitsem

(Sabit Divanı -242.Gazel-4.)

426) Ortalık ağar- (Ö.A.A.)

Çözerken tügmesün bu gice yārüñ sāʿate baḳdum

Ṣabāḥ olmış aġarmış ortalıḳ munḥal olup kevkeb

(Sabit Divanı -19.Gazel-3.beyit)

427) Oyunun sakalı bit- (Armağan)

Gāliba bāzī-i ʿaşḳuñda ṣaḳālı bitecek

Yoḳlasam ṭāliʿ-i ruḫṣāruñı liḥyān geliyor

(Sabit Divanı -XII.Kaside-25.)

428) Oyun et- (yapmak,oynamak) (Ö.A.A)

Zihnüñi luᶜb ile ḳılma ḥayrān

Bir oyun eylemesün saña cihān

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 346.beyit)

429) O yükte bacı yoktur (Armağan)

Hezār-bār-ı emel gelse behre-yāb olmam

Bu bār-ḫanede S̱ābit o yükde bācum yoḳ

(Sabit Divanı -203.Gazel-5.)

430) Ölçüp biç- (Ö.A.A)

Şöyle ölçüp biçdüm ifrāṭ-ı ṣafādan Vāṣıfā

Baᶜdezīn gelmez ḳumāş-ı ẕevk u şevḳ endāzeye

(Enderunlu Vasıf Divanı - 70. M.Kıta-2.beyit)

431) Öpüp başına koy- (Ö.A.A.)

Öper başuna ḳor dil-ḫasteler dest-i irādetle

Ḥācer-āsā senüñ her seng-i cevrüñ muḥteremdür heb

(Sabit Divanı -27. Gazel-3.beyit)

432) Örnek al- (Ö.A.A.)

Cevānuñ örnek al naḳş-ı ġarīb ẖaṭṭ-ı rūyından

Nigāruñ ṭurrrası ḳoynuñda müşgîn destmāl olsın

(Sabit Divanı -258. Gazel-3.beyit)

Naḳş-ı devlet ber-ḳarār olmaz miẟāl-i dertmal

Cāha maġrūr olma Müfti Vaḳʿasından örnek al

(Sabit Divanı -139. Beyit)

433) Özr-i leng et- (Armağan)

ʿÖẕr-i leng eyler diyü meydān-ı nāz ü şīvede

Şeh-süvār-ı fitne-ṣāzum yakmış esb-i nāza dāġ

(Sabit Divanı 193.Gazel-2.)

ʿĀşıḳuñ maḳṣad-ı aḳṣası ḳadem-renceñdür

ʿÖẕr-i leng eyleme ey serv-i ḳıyāmet-reftār

(Sabit Divanı -109.Gazel-3.)

434) Pak süt imiş (Armağan)

Ḥelāl-zāde imiş pāḳ südle perverde

Uzatdı sāḳi esîr-i ẖumāra kāse-i dāġ

(Sabit Divanı -192.Gazel-4.)

435) Parmağı ağzında kal- (Ö.A.A./Armağan)

Devāt aldı dehānuna ẖāme engüştün

Olup o cehl-i mürekkeb ẖaṭuñla ḥayret-yāb

(Sabit Divanı -16.Gazel-3.)

436) Parmak bas- (Ö.A.A.)

Ney-i şikaste-i pür-dāġa itdürüp şīven

Ḳocınduġı yirine baṣdı barmaġı neyzen

(Sabit Divanı -38. Beyit)

437) Parmak ısır- (Ö.A.A)

Görücek rūh-Sikender hele Saᶜd-abādı

Oldu parmaḳ ıṣırup ḥimmetinüñ ḥayrānı

(Nedim Divanı – XVI.Kaside-39.beyit)

438) Pay biç- (Ö.A.A.)

Ṣābit nihāl-i sünbüleden pāy biçmişüz

Ḥabbüʿl-ḥaṣîd-i dāniş ider ehlüni helāk

(Sabit Divanı -215. Gazel-5.beyit)

439) Perdesi sıyrık (Ö.A.A)

Perdesi ṣıyrıḳ olandur menḳūb

Setr ider ᶜırżını mend-i maḥcūp

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 724.beyit)

440) Pes de- (Ö.A.A)

Pes etdüm azm kim ol dergeh-i cūda idüp rū-māl

Ḳılam peyvend-i dāmān-ı kerem dest-i temennāyı

(Nedim Divanı – VI.Kaside-39.beyit)

Pes ana bir yer bulıp ḫāḳaan-ı İskender-zuhūr

Ḳıldı bu vech üzre fermān-ı hümāyūnu ṣudūr

(Nedim Divanı – S.Ahmet'in matlaını tazmin II-5.beyit)

Pes imdi ey Ḫ udā-yı lem-yezel izz ü celālinçün

Vücūd-ı pākini ḫ ıfzet ḫatālardan o sultānuñ

(Nedim Divanı – IX.S.Ahmet'in iyileşmesi d.terkib-i bend-15.beyit)

441) Peyle- (- /-)

Eger sen olmasañ biz öyle zeví u şevíı n'eylerdük

Daḫı zevíun birisi bitmeden birini peylerdük

(Enderunlu Vasıf Divanı - 41.Murabba-3.beyit)

442) Pişmiş aşa soğuk su kat- (Armağan- Ö.A.A)

N'eyleyem ḳatdı ṣoġuk ṣu yine pişmiş aşa

Geldi o ẕāt-ı şerife o münāfıḳ sīmā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17. Kaside-i Şitaiyye-33.beyit)

Gelmemüş beynehümāmızda bürūdet başuma

Ḳatdı aġyār ᶜākıbet ṣoġuḳ ṣu pişmüş aşuma

(Enderunlu Vasıf Divanı - 12.Murabba-4.beyit)

Ṣaḳın renk virme aṣlā sırdaşuña

Ṣoġuḳ ṣular ḳatar pişmiş aşuña

(Enderunlu Vasıf Divanı - 182.Murabba-2.beyit)

443) Püsküllü bela (Ö.A.A-Armağan)

Oldı fikr-i kākülüñ ey meh-liḳā

ᶜĀşıḳuñ başında püsküllü belā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 184.Murabba-3.beyit)

Derd-i ser virme ṣaḳın ʿāşıḳa reftāruñla
Ṣoḳma püskülli belāya anı destānuñla...
(Sabit Divanı -31.Kıta)

444) Ramazan sūfisi (Armağan)

Alınur mı Ramażān ṣūfīleründen Muṣḥaf
Raḥlenüñ nevbetini beklemeyince insān
(Sabit Divanı -XLV.Kaside-8.)

445) Renkten renge gir- (Ö.A.A.)
Bezm-i meyde iki cām içse o gül-ġonca-mizāc
Rengden renge girer gülleri mānend-i zücāc
(Sabit Divanı -48. Gazel-1.beyit)

446) Saati dellāldadır (Armağan)

ʿĀşıḳuñ ḳoynına girmezdi o şūẖ-ı raḳḳāṣ

Nʿişle süñ s̱ıḳleti var ṣaʿati dellāldedür

(Sabit Divanı -97.Gazel-3.)

447) Sağ ol. (Ö.A.A)

Ḳırılsun çün sebū aᶜdāsı Maḥmūd H̱ān ṣaġ olsın

Meserretle dolup ḳalbi atılsun ġam ıraġ olsun

(Sabit Divanı -50. Muhtelif Kı'ta/1)

448) Sahip çık- (Birine, bir şeye) (Ö.A.A)

Yā Resūlallāh ṣāhib çıḳ bu ᶜāciz bendeñe

Çekmeyem dünyāda vü ᶜuḳbāda sāyende ḥicāb

(Enderunlu Vasıf Divanı - X.Kaside-4.beyit)

449) Sakalı başkasının elindedir (Armağan)

Virdüm bu pīrlükde görüñ ḥaṣb-i ḥālümi

Bir genc berberüñ eline aḳ ṣaḳālumı

(Sabit Divanı -103.Beyt)

450) Sakalına gül- (Ö.A.A./Armağan)

Her rūy-ı raḳībe ẖandesi caʿlīdür

Hezl ile ṣaḳalına güler maġbūnuñ

(Sabit Divanı -11.Rubai)

451) Sana zehr olana sen tiryak ol (Armağan)

Semm-i āzāra idüp şehd-i nevāzişle ʿıvaż

Hüner oldur saña zehr olına sen ṭiryāk ol

(Sabit Divanı -232.Gazel-4)

452) Satıp sav- (Ö.A.A.)

Ḳumāş-ı nāzını heb ṣatdı ṣavdı ʿuşşāḳa

O ẖāce-zāde niçün naḳd-ı cānı devşürmez

(Sabit Divanı -136. Gazel-4.beyit)

453) Selama dur- (Ö.A.A.)

Binsün cirīd-i şīveye ol pādişāh-ı nāz

Ṭursun selāma rümḥ-ı nigehle sipāh-ı nāz

(Sabit Divanı -142. Gazel-1.beyit)

454) Selam para, kelām para (Armağan/Ö.A.A.)

Zamānede ġazeli kimse almıyor S̱ābit

Güzellere virilen tuḥfe-i selām gibi

(Sabit Divanı -341.Gazel-6.beyit)

455) Sermayeyi kediye yükle- (Ö.A.A.)

ᶜÁḳıbet alçaḳ idüp pāyesini

Kediye yüklede sermāyesini

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 829.beyit)

456) Sesini kes- (Ö.A.A)

Kes sesi ḳayd itme uz kes

Añladum ol yādigārı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 200.Şarkı-5.beyit)

457) Sevdasına düş- (Ö.A.A)

Düşmesün yoḫsa göñüller ol bütüñ sevdāsına

Kāfirüñ nār-ı firāḳı āteş-i Nemrūd olur

(Enderunlu Vasıf Divanı - 40.Gazel-2.beyit)

458) Sıcağı geçti (Armağan)

Geçmeseydi sıcağı tāb-ı ruẖ-ı dil-dāruñ

Böyle germiyyeti olmazdı bizüm hammāmuñ

(Sabit Divanı -281.Gazel-4.)

459) Sıkboğaz et- (Ö.A.A.)

Yevm-i şekk ṣoḥbetün şıra sıḳarken yārān

Ṣıḳ boġaz itdi basup şaḥne-i şehr-i ramażān

(Sabit Divanı -XLV. Kaside-1.beyit)

460) Sırtında kanburu var (Armağan)

Münfekk olır mı merdüm-i ālüfteden keder

Ṣırtında ḳanburı gibidür şaḫṣ-ı aḥdebüñ

(Sabit Divanı -225.Gazel-3.)

461) Sırtından deriyi alır (Armağan)

Miŝāl-i post çıkarmazsa ḳıstı ṣırtından

Garībe şehr-i maḥabbetde ḫāncı ḥān mı virür

(Sabit Divanı -124.Gazel-2.)

462) Sırt üstü (Ö.A.A.)

Tehniyet yirine ŝābit gibi sūr eyler idüm

Ṣırtum üstine yatup ġayri ḥużūr eyleridüm

(Sabit Divanı -2.Terciʿ-i bend -VII. hane-3)

463) Sikkeyi mermere kazdı (Armağan)

Mermerde sikke ḳazdı yazup ŝābit o gülüñ

Naḳşın cidār-ı sīnede kilk-i ḫayāl ile

(Sabit Divanı -319.Gazel-7)

464) Silip süpür- (Ö.A.A.)

Çeşmān-ı siyeh-mestini gördükde olup keyf

Ol neş'e ile birden iki sāġarı sildim

(Enderunlu Vasıf Divanı - 83.Gazel-2.beyit)

465) Soygun vermiş abdala dön- (Armağan)

Döndi soyġun viren abdāla nihāl-i güller

Eli bögrinde ḳalıp bülbülüñ eyler ḫulyā

(Enderunlu Vasıf Divanı -17.Kaside-i Şitaiyye-5.beyit)

466) Söz aç- (bir şeyden) (Ö.A.A)

Şīrīn o ḳadar vaṣfun ile kām-ı temennī

Kim söz açamaz baḫsine kannad dükānı

(Nedim Divanı – XXIII.Kaside-12.beyit)

Açmam saña söz ᶜaşḳdan ey zāhid-i nādān

Bu baḥs̱de sen ḳābil-i güftār degülsün

(Enderunlu Vasıf Divanı - 102.Gazel-1.beyit)

O vesīleyle söz açdum saña geldi yeri de

O sözü yazmış idüm ḳalmış öbür ᶜanteride

(Enderunlu Vasıf Divanı – 201.Murabba-2.beyit)

Şerh-i dil içün her ḳapudan gice söz açduḳ

Varmazsa der-i yāre o bī-tāb açılmaz

(Sabit Divanı -137. Gazel-3.beyit)

467) Söz al- (Ö.A.A)

Güzelsün bībedelsün şūḫsun ālütesün cānā

Söz olmaz ḥüsnüne gelmez nazīnüñ ᶜaleme ḥaḳḳa

(Nedim Divanı – IX.Şarkı-4.kıta)

468) Söz at- (Ö.A.A)

Baᶜīd olmaz söz atsa ṭāḳ-ı çarḫa ṭura-i bāmı

Felekden ḳadri aᶜlā bir şehüñdür bu bülend eyvān

(Enderunlu Vasıf Divanı - 18.Tarih37.beyit)

Aġyār zümresün ḳolına aldı şimdiden

ʿUşşāḳ bir söz atsa ṭaraf-dār olır ḫabīs̱

(Sabit Divanı -40. Gazel-2.beyit)

469) Söz dinle- (Ö.A.A)

Sözümi diñle ᶜinād itme yaraşmaz vazgeç

Ten-i nermīnüñe nisbetle ḳabādur vazgeç

(Enderunlu Vasıf Divanı - 27.Murabba-5.beyit)

ᶜAşḳ ile taḫmīr olunmuşdur özüm

Gel bu yolda sen benüm diñle sözüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 132.Murabba-3.beyit)

Oldı gitdikçe o māder-be-ḫaṭā ʿāşıḳ-küş
Sözi mi diñler iseñ anasın alda baba düş

(Sabit Divanı -109. Beyit)

Gel ʿinād itme o gül-ruḫ ile sözüm uş
Sözümi dinler iseñ anasın al da baba düş

(Sabit Divanı -177. Beyit)

470) Sözden dönme- (Armağan)

Dönmem ölsem de sözümden ḥāṣılı

Gül ya ḫal-i gerdenüñ ya müşk-i nāb

(Enderunlu Vasıf Divanı - 21.Murabba-6.beyit)

471) Söz getir- (Ö.A.A)

Ne ᶜaceb eylese esrār-ı derūnun ifşā

Gonceden söz getirür bülbül-i şeydāya ṣabā

(Nedim Divanı – V.Gazel-1.beyit)

472) Söz kes- (Ö.A.A)

Kesmüş sözi aġyāra görüşmem deyü ol şūḫ

Söz yoḳ ne diyem bu söze ṣoḥbet budur işte

(Enderunlu Vasıf Divanı – 120.Gazel-4.beyit)

473) Söz ol- (Ö.A.A)

Hīç söz olmaz ṭarḥına bu çeşme-i nev-himmetüñ

Naḳşı zībā resmi dil-cū āb-ı ṣāfı ḫoş-gü-vār

(Enderunlu Vasıf Divanı - 34.Tarih-10.beyit)

Nice taḥsin idüp tāriḫ-i aᶜlā yazmayım Vāṣıf

Söz olmaz hīç kemāl-i Şāh-ı vālā-re'y ü Cem-şāna

(Enderunlu Vasıf Divanı - 48.Tarih-15.beyit)

Bir düşündüm ki bu tāriḫı söz olmaz Vāṣıf

Ḳıldı iḥsan ü ᶜaṭā Ḳırḳlār'a Sulṭān Maḥmūd

(Enderunlu Vasıf Divanı - 81.Tarih-19.beyit)

Ṛaḳīb rāh-güẕāruñde ḫāk olır toz olır

Gubār-ı ġam getirür ṭabʿa ḫalkda söz olır

(Sabit Divanı -119. Gazel-1. beyit)

Hîç söz olsun mı o kim nāzm-ı nā-hencārı

Rişte-i naẓma çekünce çeke biñ derd ü elem

(Sabit Divanı -XVI. Kaside-65)

474) Sözü çevir- (Ö.A.A)

Ruḫsāruna gül-penbe didüm çeşmi ḳarardı

Der-ān çevirüp ben de sözi al deyüvirdüm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 84.Gazel-3.beyit)

475) Sözü kes- (Ö.A.A)

Varsa zer ver leb-i laᶜlīnini būs it sözü kes

Yoḳsa al mūġ-beçe-i bāde-fürūş almaz lāf

(Enderunlu Vasıf Divanı - 67.Gazel-3.beyit)

476) Sözünü balla boğ- (- / -)

Ṣadā-yı leẕẕet-i laʿli o çeşme-i nūruñ

Sesin kesüp sözini balla boġdı zenbūruñ

(Sabit Divanı -51. Beyit)

477) Sözünü kes- (Ö.A.A)

Rişte-i ülfeti ḳaṭᶜā sözümü kesdirdüm

Yār u aġyār miyānunda bıçakdum bu gice

(Enderunlu Vasıf Divanı - 113.Gazel-7.beyit)

Aġyāra sözin kesdirüp ol şūḫ bezimde

Cām-ı leb-i lalün bize nisbet çakıverdi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 131.Gazel-3.beyit)

478) Sözüme bal mumu yapıştır (Armağan)

H̱andeyle didi mūm yapışdur buracıġa

Şemʿün yanunda gerdenine diḳḳat eyledüm

(Sabit Divanı -248.Gazel-2.)

479) Söz ver- (Ö.A.A.)

Mülāyim söz virüp nermî-i güftārı dehānında

Boġazlar ʿāşıḳı penbeyle āh ol nāzenīn elfāẓ

(Sabit Divanı -185. Gazel-2.beyit)

480) Söz yok (Ö.A.A)

Helvālara söz yoḳ hepisi nāzük ü şīrīn

Ḫoş cümlesi ammā ki efendim leb-i dilber

(Nedim Divanı – XXVI.Kaside-14.beyit)

Efendüm ḥaḳ bu kim bu meclis-i aᶜlāya hiç söz yoḳ

Nişestinle huṣūṣā ṣadr-ı meclis buldı ziyb ü fer

(Nedim Divanı – XXVII.Kaside-10.beyit)

Tamām ḥüsnüne söz yoḳ a āfetün ammā

ᶜAceb serīne-şinās-i lisān-ı ḥālmidür

(Nedim Divanı – XXV.Gazel-5.beyit)

Açduñ kelāma gül-femüñ ey ġonca-i edeb

Söz yoḳ bu feth-i beyt-i muᶜammā mübārekī

(Enderunlu Vasıf Divanı – 19.Kaside-6.beyit)

Söz yoḳ āhūdan ᶜibāret herze-i maᶜtūhuña

Noḳṭa bī-manā kelām-ı bī-me'āl olmuş saña

(Enderunlu Vasıf Divanı – 8.Gazel-3.beyit)

Çeşm ebrū vü ruḫ u laᶜline söz yoḳ ammā

İçleründe yine ḫāl-i siyehi ben gibidür

(Enderunlu Vasıf Divanı - 42.Gazel-3.beyit)

Söz yoḳ semende ṣāfdur ammā o gül- femüñ

Ṣafvet tenünde berg-i semende ziyādece

(Enderunlu Vasıf Divanı - 112.Gazel-3.beyit)

Kesmüş sözi aġyāra görüşmem deyü ol şūḫ

Söz yoḳ ne diyem bu söze ṣoḥbet budur işte

(Enderunlu Vasıf Divanı – 120.Gazel-4.beyit)

Cünbüş-i endāmı ġāyet bī-bedel

Ḥüsnine söz yoḳ güzellerden güzel

(Enderunlu Vasıf Divanı - 6.Murabba-5.beyit)

Bī-mis̱li ü hem-tā yoḳdur söz asla

Nazik-ṭabīᶜat bir dil-rübādur

(Enderunlu Vasıf Divanı - 46.Murabba-3.beyit)

Ḳaddi dil-cū nāzik endām ince bel

Yoḳ sözim pek ḫoş edā ġāyet güzel

(Enderunlu Vasıf Divanı - 62.Murabba-2.beyit)

Yoḳ sözim ey meh-liḳā

Olamaz böyle edā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 95.Murabba-3.beyit)

Söz yoḳ efendüm

Gayet güzelsün

(Enderunlu Vasıf Divanı - 122.Şarkı-3.beyit)

Yoḳ sözüm reftārına

Yaḳdı ṣabr u ṭāḳati

(Enderunlu Vasıf Divanı - 185.Murabba-3.beyit)

Söz yoḳ o naẖl-i nev-rese

İtmez temāyül herkese

(Enderunlu Vasıf Divanı - 194.Şarkı-5.beyit)

Söz yoḳ ol muġbeççenüñ bu çaġına

Mest olıp egmüş feri ṣaġ yanına

(Enderunlu Vasıf Divanı -196.Şarkı M.-5.beyit)

Söz yoḳ o şūh-ı gül-feme

Hem dil-rübā hem cilve-kār

(Enderunlu Vasıf Divanı - 206.Şarkı-2.beyit)

Rūy-ı gülzār-ı ᶜoraḳ-nākine söz yoḳ mümtāz

Bī-vefālıḳ görünir çeşm-i siyāhuñda biraz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 226.Terkib-bend-1.beyit)

Söz yoḳ eyvāllāh bu feyż ü kemāl-i himmete

Mahžar-ı ās̱ār ẖayr oldı o şāh-ı kām-bīn

(Enderunlu Vasıf Divanı - 70.Tarih-10.beyit)

Perî-naẓarları teshīrde tekellüf ider

Cenāb-ı şeyẖe sözim yoḳ güzel taṣarruf ider

(Sabit Divanı -83. Gazel-1.beyit)

Cümlenüñ ḥüsnine söz yoḳ begüm amā sensin

Yüzüñʿarduñ degül ānuñ hepisinden de güzel

(Sabit Divanı -238. Gazel-2.beyit)

481) Suyu kesilmiş değirmene dön- (Ö.A.A.-Armağan)

Ögünsün gerdiş-i ṭāḥūre cām ile ṣahbā-nūş

Çemende ṣu çekilmüş āsiyābı dönmedin gülşen

(Sabit Divanı -274.Gazel-7)

482) Suyu yumşak (Armağan)

Yumşak görinür şimdi ṣuyu ol bütüñ ammā

Bilmem ki alıp göñlümi soñra ḳatılur mı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 124.Gazel-3.beyit)

483) Suyunca git- (Ö.A.A)

Meṡeller söyleyüp ṣuyınca gitdim neyse aldatdım

Ṣıḳıştırdım ṣarıldum öpdüm aldum ḳoynuma yatdum

(Enderunlu Vasıf Divanı - 82.Murabba-1.beyit)

484) Suyunca var- (Armağan)

Ṣuyınca varup her dem a māhuñ ney ü meyle

Baş bād-ı havā ṣırmalı ṣanᶜat budur işte

(Enderunlu Vasıf Divanı -120.Gazel-5.beyit)

485) Süt dökmüş kedi gibi (Ö.A.A)

Ḥilmi ḥizbü'l- baḥr-ẖan olsa ẖurūş-ı ḳulzülme

Döndürür ḥayretle süd dökmüş kediye ṣarṣarı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 14.Kaside-74.beyit)

486) Süt limanı (Armağan)

Çemen deryāsı süd līmānıdur gūyā leṭāfetde

Feżā-yı ḫāki ġarḳ-ı cūybār-ı şīr ider meḥtāb

(Sabit Divanı -15.Gazel-2)

487) Şair yalancıdır (Armağan)

Sefīne-i ḥüsn eşʿārumuzla olmada pür

Ġazellerüm ne yalan söylerüm mübālaġadur

(Sabit Divanı -134.Beyt)

488) Şapa otur- (Ö.A.A)

Muḫālif rüzgār ile yem-i ummān-ı fürḳātde

Benüm keştī-i maḳsūdum nişīn-i şapdur sensüz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 52.Kaside-6.beyit)

489) Şeker çiğne- (Armağan)

Dehenünden hele bir būseye aldum iḳrār

Bir şeker çignedi ol Ḫüsrev-i şīrīn-güftār

(Sabit Divanı - 47.Beyt)

490) Şeytanı aldat- (Armağan)

Açmaz ol besmelesüz dükkānı

Aldatdur bulṣa velī şeytānı

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 878.beyit)

491) Şeytan kulağına kurşun (Ö.A.A.-Armağan)

Civār-ı şaḥnede muṭrib terāne-senc olma

İşitmesün seni şeyṭān ḳulaġına ḳurşūn

(Sabit Divanı -271.Gazel-3.beyit)

492) Şöyle böyle (Ö.A.A)

İşte dergāhuña geldüm dime şöyle böyle

Bāri luṭf itmez iseñ ḫışm ile olsun söyle

(Enderunlu Vasıf Divanı -225.Terkib-i bend-4.beyit)

493) Tabanları kaldır- (Ö.A.A.)

ʿAceb mi ḳaldura tabanı ḫāce-i Şabān

Eritdi bedrecigin şehrde ne kāl ü ne ḳīl

(Sabit Divanı -III. Kaside-5.beyit)

494) Tadı tuzu kalma- (Ö.A.A.)

Ne dadı ḳaldı ne tuzı ḫān-ı melāḥatuñ

Nān u nemek yidük bize itsün helāl ḫaṭ

(Sabit Divanı -181. Gazel-4.beyit)

495) Tafra sat- (Ö.A.A.)

Bülbüle ṭafra ṣatup ol müteseyyid ġonca

Tükürür müşt-i ʿināda mütemerrid ġonca

(Sabit Divanı -296. Gazel-1.beyit)

496) Takdir tedbiri bozar (Armağan)

Ol ki yoḳ māniʿ-i tedbīr disün cāʿiz ise

İstesem ḥükm-i ḳażā ḳābīl-i taġyīrümdür

(Sabit Divanı -XXXI.Kaside-34.beyit)

497) Takye kap- (Armağan)

Taḳye ḳapmaḳ revişinden āgāh

Sikke ṣūretle ide ḫalka külāh

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 224.beyit)

498) Tası tarağı topla- (Ö.A.A./Armağan)

Ḳaldur hele ṭāsın ṭarāġın ʿaḳluñ evvelā

Ḥammāma ṣoñra var dil-i şūrīde-ḥāl ile

(Sabit Divanı -319.Gazel-13)

499) Taş at- (Ö.A.A)

Yürüyüp faṣl-ı kibār-ı ᶜaṣra

Ṭaş atar nice muᶜallā ḳaṣra

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 453.beyit)

Yeter ṭaş atduñ a münkir bizüm külāhumuza

Senüñ ʿamāmeni meclisde ḳaḳmasaḳ mı gerek

(Sabit Divanı -223. Gazel-5.beyit)

Taş atma vech-i hezl ile rūy-ı necāsete

Adın ṭoḳındurup yüzine bir mulaḳḳabuñ

(Sabit Divanı - 225. Gazel-4.beyit)

Hātır şikenlik itme sakın inkisārdan

Ṭaş atma kutb-ı dāʿire-i mey sebūsına

(Sabit Divanı - 285. Gazel-4.beyit)

Bir ṭorba sengi ṣırtına almış nücūmdan

İnsāna ṭaş atar şu sipihrüñ de ḳanburı

(Sabit Divanı -346. Gazel-2.beyit)

Ṭaş atdı çār-ṭāḳ-ı ḥammārı yıḳdı vāʿiẓ

Daḫl itdi nerdübāna bir ḫayli çıḳdı vāʿiẓ

(Sabit Divanı -17. Kıtʿa)

Baʿż aṣḥāb-ı ġaraż hezl ile taş atduḳça

Ben de dāmenlerün almaḳda iderdümsürʿat

(Sabit Divanı -XXXVI. Kaside-21)

500) Taş dik- (Armağan-)

Ṭaş dikdüm menzil-i naẓma dü pāy-ı ḫāmeden

Nāvek-i idrākümüñ işte ayaḳ şāhidleri

(Enderunlu Vasıf Divanı - 14.Kaside-113.beyit)

501) Ṭaşına toprağına bereket (Armağan)

Rūzgārı getirür seng ü ġubārun gözüm

Ṭaşına ṭoprağına Ḥaḳḳ bereket versün

(Sabit Divanı -29.Kıta)

502) Taş yatur kal- (Armağan)

Beççe-i ṭavşanı ṭavşan ḳanı bādeyle hemān

Ṭaş yatur ṣayd idelüm kām alalım ṣubḥ u mesā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17.Kaside-i Şitaiyye-24.beyit)

Daẖi ẖumār-ı şebāneyle der-firāş yatur
Yaṭaḳda avlayalum ol ġazālı ṭaş yatur

(Sabit Divanı -71.Gazel-1.beyit)

Ey şikārı yine av vaḳti gelür ṭaş yatur

Eski ẖıdmet ne ise cān-ı ʿazīze minnet

(Sabit Divanı -XXXVI. Kaside-25)

503) Taş yesin (Armağan)
Yetişmeseydi faḳîre nevāl-i iḥsānuñ
Ne ṭaşlar yedirürdi bu rūzigār-ı şedîd

(Sabit Divanı -XXXIII.Kaside-57)

504) Tatlı dil (Ö.A.A)

Bir būse verdi baña aġız miskidür deyü

Bir tatlı dilli cāna yaḳın ṭıfl-ı dil-sitan

(Nedim Divanı - XX.Kaside-14.beyit)

505) Tazıya tut, tavşana kaç (Armağan)

Geh şikāra çıḳalum dā'ire-i kuhsāra

Diyelüm tazıya ṭut ṭavşana hem ḳaç ammā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17.Kaside-i Şitaiyye-23.beyit)

506) Tekkeye kurban gel- (Armağan)

Görseler bir güzel oġlan geliyor

Diyeler tekeye ḳurbān geliyor

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 223.beyit)

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān gelecek

Söyle S̱ābit bilesün ʿaşḳ ile dendānı şeyẖ

(Sabit Divanı -59.Gazel-5)

507) Tel kır- (Armağan)

Niḥān oldı pes-i çenginde tel ḳırmış gibi Zühre

Bilür ol bezm-i ẖāṣṣa çeşteci lāzım degül zīra

(Sabit Divanı -I.Kaside-i Miraciyye-79.beyit)

H̬alaṣ -ı cāna sermāye iken ᶜarż-ı peşīmānī

Yine tel ḳırdı kāfir bilmeyüp bu luṭf-ı ᶜuẓmāyı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 1.Tarih-58.beyit)

508) Teline dokun-

Ṣabā şikencin açup tār-ı zülf-i cānānuñ

Ṭoḳınmasun teline ʿāşıḳ-ı perīşānuñ

(Sabit Divanı -207. Gazel-1.beyit)

509) Tepeden tırnağa (kadar) (Ö.A.A)

Cism-i pāküñ didiler hem ter imiş hem berraḳ

Tepeden tırnaġa dek gül gibi billūr gibi

(Nedim Divanı – CXLII.Gazel-3.beyit)

N’eyleyem seyr-i çemen-zār-ı gülistānı ben

Depeden ṭırnaġa dek verd-i semen işte budur

(Enderunlu Vasıf Divanı - 60.M. Kıta-2.beyit)

510) Tevbe kır- (Armağan)

Cürᶜet gelür mi idi şikesti-i tevbeye

Meclisde dünkü şūẖ-ı ḳadeḥ-kārı görmesem

(Enderunlu Vasıf Divanı - 80.Gazel-8.beyit)

511) Tez elden (Ö.A.A)

Bezme baṣdukda ḥarāretle ayaġı Vāṣıf

Alup ol dilber-i mey-nūşı tez elden ḳaçdım

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17.Muhtelif Kı'ta-2.beyit)

512) Tılsımı bozuldu (Armağan)

Minnet Cenāb-ı Ḥaḳḳ ki imsāk-ı rūzenüñ

Bozdı ṭılsımını yed-i cūd ü seḫā-yı ʿīd

(Sabit Divanı -VI.Kaside-7)

513) Topuk çal- (Ö.A.A)

Biz topuḳ çalmada siz zevḳ u ṣafāda her şeb

Ḳaldırup ḳaʿb-ı muḥannā gibi cām-ı bāde

(Nedim Divanı - CXXX.Gazel-6.beyit)

514) Toz kopar- (Armağan)

Meydān-ı maḥabbetde ne ṭozlar ḳoparur

Binsün biricik semend-i nāza tenhā

(Sabit Divanı -21.Rubai)

515) Tundan tuna kaç- (Armağan)

Ne ʿaceb ḳaçṣa ṭundan ṭuna

Ne ḳıçı var tayana kalyona

(Sabit Divanı -87.Beyt)

516) Tuz ekmek hakkı (Ö.A.A./Armağan)

Şöyle kes̱ret olurdı it ıssın bilmez

Ben bilüp nān u nemek ḥaḳḳun iderdüm ġayret

(Sabit Divanı -XXXVI.Kaside-19)

517) Tuzlayayım da kokma (Ö.A.A)

Gel ṭuzlayayum da ḳoḳma seni vay zavallı ḳaz

Bir kere saña itmedi mi süd-neneñ niyāz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 216. Tahmis-30.beyit)

518) Tüyü düz- (Ö.A.A./Armağan)
Düzebilsem toyumı eski ḳarārüm bulṣam
Çekmesem böyle ḥarāretli bedenle zaḥmet
(Sabit Divanı -XXXVI.Kaside-23)

519) Ucuz kurtul- (Ö.A.A.-Armağan)
Eks̱eri naḳd-i şehādetle ucuz ḳurtuldı
Bir ḳızum ḳaldı giriftār-ı belā-yı eclāf
(Sabit Divanı -XXXVII.Kaside-53)

520) Ummaya uğra- (Armağan)
Düşdim h̲ayāl-i manṣıb ile ġam şikencine
Uġratdı bu ümîd beni umma rencine
(Sabit Divanı -I.Terci-bend-5.)

521) Uykuya var- (Armağan)
Keyfimce bu şeb cām-ı mey-i laᶜlüñe ḳandum
Uyḳuya varur varmaz o neş'eyle uyandum
(Enderunlu Vasıf Divanı - 23.Murabba-3.beyit)

522) Üstüne düş- (Ö.A.A.)
Recā-yı vaṣl ile mest olmayınca üstine düşmez
Sebük-rūḥ olsa ʿāşıḳ vaḳitsüz dildāra bār olmaz
(Sabit Divanı -133. Gazel-7.beyit)
O sehî ḳaddi düşürdüm gice ġayet mah̲fî
Üstine düşdüm idüp h̲āhiş-i vuṣlat mah̲fî
(Sabit Divanı -322. Gazel-2.beyit)

523) Üstüne sağlık (Armağan)
Bimār nigāhuñ elemiyle dil-i ᶜāşıḳ
Virmez dil aġır h̲asta yatar üstine ṣaġlıḳ
(Enderunlu Vasıf Divanı - 70.Gazel-1.beyit)

524) Üstüne titre- (Ö.A.A./Armağan)

Şitāda reh-zene soyġun viren bürehre gibi

Bahāruñ üstine ditrer ṭurur nihāl-i żaʿif

(Sabit Divanı -IX.Kaside-2)

Sanma taḥrîk-i ṣabādan ṣalınur ḥırsından

Nev-resān-ı çemenüñ üstine ditrer sünbül

(Sabit Divanı -VIII.Kaside-6.)

525) Üstüne toz kondurma- (Ö.A.A./Armağan)

H̱udā ol serv-i mevzūn-ḳāmet-i āyīne-ruḫṣāruñ

Yel esdürmezdi ṭoz ḳondurmaz idi üstine aṣlā

(Sabit Divanı -I.Kaside-49.)

526) Üzengi parlatan (Armağan)

ᶜAfv iderseñ vaż-ı küstāḫ-ānemi şāᶜirlere

Bir üzengi parladayum kim ḳamaşsun gözleri

(Enderunlu Vasıf Divanı - 14.Kaside-103.beyit)

527) Varı yoğu (Ö.A.A)

Varımı yoġumu ṣatup bir pula

Girdüm o dem ez-dil ü cān bu yola

(Enderunlu Vasıf Divanı - 223.Tesmin-7.beyit)

528) Vebali boynuna (Ö.A.A./Armağan)

Vāʿiẓ ridā idinmez ise dilsitānınuñ

Cümle vebāli gerdenine çintiyānuñ

(Sabit Divanı -141.Beyt)

529) Yabana at- (Ö.A.A)

Gel baḥs̱ idelüm ᶜİzzet Efendi'ye su'āl it

Vaṣıf Beg'üñ ās̱ārı yabana atılur mı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 124.Gazel-10.beyit)

530) Yabana söyle- (Ö.A.A)

Dil ṭut yabana söyleyüp durma hemçü put

İçim şıḳıldı ḥortlayası maᶜtuhu uyut

(Enderunlu Vasıf Divanı - 216.Tahmis-22.beyit)

531) Yağ bağla- (Ö.A.A)

Yaġ baġlasun yüregi ninenüñ ḳarış ḳarış

Tek dur küçükden evde oturmaḳlıġa alış

(Enderunlu Vasıf Divanı - 216.Tahmis-22.beyit)

532) Yağlı kara sür- (Armağan)

Bir yaġlı karadur lekesi rūy-ı dilde kim

Çıḳmaz ne deñlü eyler iseñ şüst ü şūy-ı ʿışḳ

(Sabit Divanı -200.Gazel-4.)

533) Yakayı ele ver- (Ö.A.A./Armağan)

Taḫlīṣ ümīdi gitdi giribān-ı meẕhebüñ

Virdüñ yaḳayı destire bir şūḫ-meşrebüñ

(Sabit Divanı -225.Gazel-2)

534) Yakıver- (Armağan)

Cānum gülerek ateş-i ᶜaşḳa yaḳıverdi

Hem sīneme daġ açdı o büt hem yāḳıverdi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 131.Gazel-1.beyit)

535) Yan çiz- (Ö.A.A)

Yan çiz ḳoparma dest -mālüñ elleri başa

Başuñ döner yeter yorulursun ḳoşa ḳoşa

(Enderunlu Vasıf Divanı - 216.Tahmis-12.beyit)

536) Yan kabağı gibi yanına takıl- (Ö.A.A./Armağan)

Kedū-yı meyle gelürken ṭarīḳ-i mey-kededen

Ṭaḳıldı yan ḳabağı gibi şaḥre yanumuza

(Sabit Divanı -288.Gazel-5.)

537) Yanında sandal olamaz (Armağan)

H̱ān Aḥmed kim bu nüh keştī-i heft anbār-ı çarẖ

Ṣandal olmaz zevrāḳ-ı iclāline çenber gibi

(Sabit Divanı -XLIII.Kaside-18.)

538) Yanıp yakıl- (Ö.A.A)

Ben ol pervāne-i şem^c-i firāḳım yā Resūlallāh

Yanıp yaḳılmada her dem meẕāḳım yā Resūlallāh

(Enderunlu Vasıf Divanı - III.Kaside-1.beyit)

Bir ġonca-yı gülzār-ı cefāyam ki hezārān

Yanıp yaḳılır ^cārıż-ı āteş- figenimden

(Enderunlu Vasıf Divanı - 91.Gazel-2.beyit)

Hiç yanup yaḳılmamaḳ ḳabil midür

Bir söyünmez nāra yaḳduñ sen beni

(Enderunlu Vasıf Divanı - 179.Murabba-5.beyit)

Zebān-ı āteşīn-i ḥāl ile her şemʿe-i ḳandīl

Reh-i Ḥaḳḳa yanup yaḳılmanuñ sırrın ider ifşā

(Sabit Divanı -XLII. Kaside-15.beyit)

Gice pervāne cām-ı bezm-i ^cışḳı rūşenā ḳıldı

H̱ayāl-i şemʿ-i pür-tāb-ı ruẖuñla yandı yaḳıldı

(Sabit Divanı -XIX. Kaside-44)

539) Yaraya merhem ol- (Ö.A.A./Armağan)

Ne maʿcūn olduġuñ maʿlūmumuzdur ey żımād-ı çarẖ

Bu ẖaṣṣiyyetle sen zaẖm-ı derūna merhem olmazsun

(Sabit Divanı -254.Gazel-3)

540) Yarım ağızla (Ö.A.A)

Sākī ḳadehi bāde-i laᶜlüñle aġızla

Ṣunma tehī cām-ı meyi gel yarım aġızla

(Enderunlu Vasıf Divanı - 108.Gazel-1.beyit)

541) Yedikleri ayrı gitme- (Ö.A.A.-Armağan)

ʿAceb mi içdigümüz nesne ayru gitmez ise

Müdām duḫter-i rezdür faḳīre maḥrem-i rāz

(Sabit Divanı -135.Gazel-4.)

542) Yek tahtadan (Armağan)

Taḫta-i maḥṣūlden ṣoñra belādur ādemüñ

Başına yek taḫtadan maʿzūlluḳ serper gibi

(Sabit Divanı -XLIII.Kaside-79)

543) Yeler onmaz (eve gelmez) (Ö.A.A)

Yeler oñmaz o gürūh-ı mekrūḥ

Bulamaz s̱ervet ū ṣāmān-ı şükūḥ

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 907.beyit)

Şiḳār-gah-ı hevā vü hevesde nefs-i ḥarīṣ

Yeler gezer yine oñmaz netîce-pūye-i dil

(Sabit Divanı -III.Kaside-78)

544) Yelkenleri suya inder- (Ö.A.A./Armağan)

ʿAceb mi ṣuda olsa yelkeni ālüfte-i ābuñ

Muvaffaḳ bir hevā yoḳ fülk-i ʿişret bādbānında

(Sabit Divanı -310.Gazel-7)

545) Yerden göğe kadar (Ö.A.A.)

Tefāvüt bildiler mā-beynde yerden göge dekdür

Cemîʿ-i enbiyāya fażl-ı ẕātun eyledi inha

(Sabit Divanı -I. Kaside-69)

546) Yerinde yeller es- (Armağan-Ö.A.A)

Yel eser şimdi yeründe ḳanı ol demler āh

Nāy ü tabūr ü kemān ile gezerdük zirā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 17.Kaside-i Şitaiyye-14.beyit)

547) Yerini soğut- (Armağan)

Ġarībe şehrimüzüñ külḫanunda yir yoḳdur

Göñül ıṣınmış iken ġurbete ṣoġutma yirüñ

(Sabit Divanı -224.Gazel-5.)

548) Yerli yerinde (Ö.A.A)

Durup tertīb ile yerli yeründe ehl-i manṣıb heb

Tamām oldukta dīvān-ı felek-invānun erḳānı

(Nedim Divanı - X.Kaside-19.beyit)

549) Yer öp- (Ö.A.A)

ᶜÖrfen aldum ᶜÖrfi'den meydān-ı naẓmı söyleyüñ

Şāh-ı ᶜirfānam ḥużūrumda yir öpsün Enveri

(Enderunlu Vasıf Divanı – 14.Kaside-112.beyit)

550) Yer ver- (Ö.A.A.)

Vezīr-i muḥterem dāmād İbrahim Paşa kim

Felek der-bānına yer virdi farḳ-ı farḳadān üzre

(Nedim Divanı - V.Kaside-20.beyit)

Oturṣa kürsi-i dīvāna yir vermez Nerīmān'a

Nigeh-dāran-ı dīvan-ḫāne seng-i nerdibān üzre

(Nedim Divanı – V.Kaside-23.beyit)

551) Yıkar amma yapamaz (Armağan)

Bilürüz aġzı ile ḳuş ḳapamaz

Ādemī yıḳsa da anlar yapamaz

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 239.beyit)

552) Yılan ayağı ol- (Armağan)

Yılan ayağı olıp mār u mūr-ı ṣaḥrādan

Ṣoḳuldılar küre-i ʿarżı eyleyüp tecvīf

(Sabit Divanı - IX.Kaside-14)

553) Yılan hikāyesi (Ö.A.A./Armağan)

Lisān-ı ḫalḳda heb zülf-i müşg-sāyesidür

Ḥadīs̱-i dūr ü dırāzı yılan hikāyesidür

(Sabit Divanı -79.Gazel-1)

554) Yıldıza kement at- (Ö.A.A.)

Çoḳ müneccim bilrūm ki bī-peyvend

Yıldıza aḳçe içün atdı kemend

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 115.beyit)

Dil-beste ḳalmadı idecek rişte-bend-i nāz

Zülf-i nigār yıldıza atar kemend-i nāz

(Sabit Divanı -141.Gazel-1)

555) Yıldızı düşük (Ö.A.A./Armağan)

Tā ki meh-pārenüñ şevḳiyle ah̠ter-rīz olıp

ʿĀşıḳ-ı üftāde her şeb yıldızun düşkün bulır

(Sabit Divanı -IV.Kaside-44)

Yılduzı düşdi siyehkāre-i mīnā-nūşuñ

Ṣanma ḳandīl uçurır ḳayyūm-ı seyyāre-feşān

(Sabit Divanı -XLV.Kaside-7.)

556) Yok yere (Ö.A.A)

Dersiñüz kim çerh-i pīre yoḳ yere verdün ḳasem

Kim o bī- īmandur anıñ baḳar eymānına

(Nedim Divanı – XVII.Kaside-17.beyit)

557) Yol aç- (Ö.A.A.)

Açar yol ile mis̱āl-i kilīd endişe

Ḳomaz şikenc-i umūr-ı mühimmede taʿḳid

(Sabit Divanı -XXXIII. Kaside-37.beyit)

558) Yola düş- (Ö.A.A)

Bir gün bir gülistāna düşdi yolum

Ki oldı şuūrum ṭaḥayyürle güm

(Nedim Divanı - X.Mesnevi-16.beyit)

Yola düşsün ulaḳlar menzil alsın müjde-gūyālar

Emirler neşr olunsın sū-be-sū eṭrā

(Enderunlu Vasıf Divanı - 38.Tarih-3.beyit)

Rez-duḫteri kim nām-zed-i muḥtesib oldı

Ezfār-ı ḥabāb ile ʿız̠āruñ yola düşdi

(Sabit Divanı -339. Gazel-3.beyit)

Çün ʿArif Efendinüñ olup peyrev-i s̱ābit

Pīrāne ʿaṣā-yı ḳalem ile yola düşdi

(Sabit Divanı -339. Gazel-7.beyit)

559) Yol bul- (Ö.A.A)

Ser-ḥadd-i kāma yol bulamaz bī-sebeb kişi

Muḥtāc menzil almada nāzik beleklere

(Enderunlu Vasıf Divanı - 119.Gazel-8.beyit)

Merd olan ṣoḥbet-i ālāmı diline dolamaz

Dil-i ehl-i ġam anuñ içün yol bulamaz

(Enderunlu Vasıf Divanı - 221.Müseddes-5.beyit)

560) Yol göster- (Ö.A.A)

Rāh-ı cānāna fedā-yı cān ü baş eyleñ deyü

ᶜAşkdur yol gösteren ᶜuşşāḳa rehberler gibi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 125.Gazel-6.beyit)

561) Yolunu gözle- (Ö.A.A.)

ʿAceb ḳandan ẓuhūr eyler deyü ḥasret-keşüñ Vāṣıf

Ümîd-i maídemüñle nāẓır-ı ebvābdur sensiz

(Enderunlu Vasıf Divanı -52.Gazel-7.beyit)

562) Yüreğinin yağı eri- (Ö.A.A./Armağan)

Gül-ġoncadaki jāle degül tābiş-i gülden

S̱ābit yüregi yagı erür bülbül-i zāruñ

(Sabit Divanı -214.Gazel-5)

563) Yüreği oyna- (Ö.A.A)

Dili raḳṣ - āver ider ṣaredemem māḥaṣali

Yüregüm oynadı gördükde o çengī güzeli

(Nedim Divanı – CXLV.Gazel-1.beyit)

564) Yüreği tıp tıp öt- (Armağan)

Koynında ḥalḳalanmasa efʿī-i zenberek

Ṭıb ṭıb ider miydi yüregi böyle ʿaḳrebüñ

(Sabit Divanı -225.Gazel-7)

Ġam-ı zülāl-i lebi ḳurd olıp derūnında

Maḥabbet eyledi Eyyūbi, bī-mecāl ü ʿalīl

(Sabit Divanı -III.Kaside-35)

565) Yüz çevir- (Ö.A.A)

Rişte-i ten zeyn olaldan ḳatre ḳatre kāndan

Yüz çevirdüm sübḥa-i ṣad-dāne-i mercāndan

(Nedim Divanı - 19. Beyitler ve Müfredler)

Benden ol meh yüz çevirse ṣabr u sāmānum gibi

Çarḫa çıksa zārım āh-ı āteş-efşānum gibi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 173.Murabba-1.beyit)

566) Yüze gül- (Ö.A.A)

Aġladur ādemi yüze gülici

Sarḫoşuñ giryesidür mekr-i süci

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 920.beyit)

567) Yüz görümlüğü (Ö.A.A.)

Naḳd-i cāndan yüz görümlük ḫarcı görsem çoḳ degül

Duḫter-i nez gibi bir dīdār-ı ḫurrem görmedüm

(Sabit Divanı -244. Gazel-3.beyit)

568) Yüz karası (Ö.A.A)

ᶜAybdur kalır geri destünde yüzde ḳaresi

Derhem ü dīnār ile aldanma cānum pāresi

(Nedim Divanı - CLIX.Gazel-1.beyit)

569) Yüz suyu dök- (Ö.A.A)

Kündüye bāb-ı suᶜāli açmış

Yüz ṣuyın yerlere dökmiş ṣaçmış

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 657.beyit)

Lebüyle āb-ı ḥayātuñ döker yüzi ṣuyın

Durur o çāh-ı zeneẖdānda aḳan ṣular

(Enderunlu Vasıf Divanı - 18.Gazel-3.beyit)

Yüz suyu dökme kimseye şimdiden tezi

Aldur babaña anterlik māvi bir gezi

(Enderunlu Vasıf Divanı -216.Tahmis-20.beyit)

570) Yüz sür- (Ö.A.A)

Yüz sürüp ayaġına ikrām it

Celb-i da^c^vātı içün iḳdām it

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 522.beyit)

Varayum ẖāk-i ṭarab-nakine yüzler süreyim

Bir gün olsun alayum bāri felekten bir kām

(Nedim Divanı - IX.Kaside-16.beyit)

Sürüp yüz ẖāk-i pāye yek be yek erḳān-ı izz ü cāh

Kuruldı ḥaşmet ü şevketle dīvān-ı Süleymānī

(Nedim Divanı - X.Kaside-18.beyit)

Varup ol derd-şinās-ı dil ū cānı görsem

Ḫāk-ī pāyıña Nedīmā yine yüzler sürsem

(Nedim Divanı - II.Şarkı –5.kıta)

Yüz sürüp dāmānınā buldı çemenler matlabuñ

Yümn-i pā-būsun müşerref eyledü ḥavzın lebüñ

(Nedim Divanı - III.Şarkı–2.kıta)

Bāri lūtfeyle a zālim biricik yüz süreyüm

Pāyin olmazsa eger gūşe-i dāmān olsun

(Nedim Divanı – XIX.Şarkı-3.kıta)

Ḫāk-i pāye çünkü yüzler süremem

Alayum peyāmun bād-ı sabādan

(Nedim Divanı - XXI.Şarkı-1.kıta)

Kām alır dergāh-ı ihsānunda erbāb-ı murād

Yüz sürmek ḫān-ı der-i elṭāfına ehl-i ümīd

(Enderunlu Vasıf Divanı - 32.Tarih-7.beyit)

ᶜAbd-i dīrīnesi Gencūr Lala ᶜAnber Aġa

Yüz sürüp pāyına ādāb ile ᶜarż etdi dilek

(Enderunlu Vasıf Divanı - 53.Tarih-25.beyit)

Pīş-i dergāh-ı saᶜādet-raḫşına ṣāḥib- sürūr

Māşiyen iḳbāl idüp yüz sürdi yüz biñ cān ile

(Enderunlu Vasıf Divanı - 65.Tarih-64.beyit)

Yüz sürüp dāmānına yem dökse n'ola āb-ı rū

Bāb degül bu bābda ġayrıya itmek ser-fürū

(Enderunlu Vasıf Divanı - 14.Beyt)

Ḳayṣa ṣordım ḳadem-i nāḳaya yüz sürdüñ mi
Şive-i üştür idüp dir deveyi gördüñ mi

(Sabit Divanı -94. Beyit)

Yolında aṭlas-ı ʿarş-ı muʿalla oldı pāy-endāz

Ayaġına yüzin sürmekle buldı rütbe-i ʿulyā

(Sabit Divanı -I. Kaside-80)

Civār-ı sāye-i luṭfuñda manṣıb istemeden
Ġubār-ı pāyüñe yüz sürmedür ehemm-i murād
(Sabit Divanı -VII. Kaside-56)

Şarḳ ü ġarb ehli ḳaṭār ile mehār ile de
Südde-i ḳadrüñe yüz sürmek içün sedd-i ḫırām
(Sabit Divanı -XLI. Kaside-88.beyit)

O şāhinşeh ki ḫāk-i pāyuna yüz sürmese bir gün
Ḥisāb-ı ʿömrine Ḫorşid itmez ol güni maḥsūb
(Sabit Divanı -XX. Tarih-2.beyit)

571) Yüz tut- (Ö.A.A.)

Ḫaṭuñ ḥarāreti Ḫorşīd-i ḥüsni baṣdurdı
Bahār mevsimi yüz ṭutdı iʿtidāle gibi
(Sabit Divanı -333. Gazel-2.beyit)

572) Yüzü gül- (Ö.A.A.)

Yüzüm güldi gül-i ṣad-berg-i ḫandān gibi şevḳümden
Muḥaṣṣal yüzli düşdim zümre-i yārān beyninde
(Sabit Divanı -138. Gazel-4.beyit)

Yüzi güldi cihānuñ ḫāṭırı şād oldı dünyānuñ
Açıldı gül gibi ḳalbi enāmuñ neş'e -dār oldı
(Enderunlu Vasıf Divanı – 22.Kaside-2.beyit)

Yüzi gülsün cihānuñ ʿālemüñ ḳalbi güşād olsun
Ferāḥ bulsın baḳıp diller bu hengām-ı ṭarab-zāya
(Enderunlu Vasıf Divanı - 38.Tarih-4.beyit)

573) Yüzü kara (Ö.A.A.)

Baḳmazuz biz yüzinüñ ḳarasuna aġyāruñ
Biz nişāsta ile rūy-ı siyehin aġ iderüz
(Sabit Divanı -138. Gazel-4.beyit)

Bulmayup redd-i cevāba çāre

Şerm ile çehresi oldı ḳāre

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 176.beyit)

Kadızāde sözi de rūşendür

Yüzi ḳara ışıġa düşmendür

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 235.beyit)

Baḳmayup ḥāṣılı Vāṣıf yüzümün ḳarasına

Beni de böyle ḳabūl itdi erenler şāhı

(Enderunlu Vasıf Divanı -188.Murabba-7.beyit)

574) Yüzünde şeytan tüyü var (Ö.A.A./Armağan)

Ol çehreye hem gülmemek olmaz baḳsan

Şeyṭān tüyü var yüzinde bir melʿūnuñ

(Sabit Divanı -11.Rubai)

575) Yüzüne bakma- (Ö.A.A)

Yanına girse de baḳmaz yüziñe

İltifāt eylemez aṣlā söziñe

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 836.beyit)

576) Yüzüne gül- (Ö.A.A)

Yüzüme güldi müldi vaᶜd-i vaṣl ᶜarż-ı ḫulūs itdi

Beni sevmez yalan şu bildiġüm nāçār inan geldi

(Enderunlu Vasıf Divanı - 129.Gazel-4.beyit)

577) Yüzüne vur- (Ö.A.A)

Eger daġlarca var ise vebālim

Yüzime vurma yā Rab bī-mecālem

(Enderunlu Vasıf Divanı - 1.Murabba-5.beyit)

Urma urma yüzime keṣret-i cürn ü günehüm

Beni de böyle ḳabūl itdi erenler şāhı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 188.Murabba-4.beyit)

Baḫş it güneh-i Vāṣıf'ı yā Rāb ḳoma maḥrūm

Urma yüzüne n'eyse ḳuṣūru ḳala mektūm

(Enderunlu Vasıf Divanı - 189.Murabba-12.beyit)

578) Yüzünü kızart- (Ö.A.A)

Biñ ḥicāb ile yüzüm kızdırup öpdüm dehenün

Pek utandırdı beni ol gül-i şermende bu şeb

(Enderunlu Vasıf Divanı –11.Gazel-4.beyit)

579) Yüzü yerde (Ö.A.A)

Ḥuzūr-ı ᶜİzzet'e yüz yerde arẓ-ı ḥāl etti

O serv-i dil-keşi dil der-kenār edinceye dek

(Nedim Divanı – LXIV.Gazel-4.beyit)

580) Yüzü yok (Ö.A.A)

Yüzi yokdur ki vara ṣarrāfa

Yeñiden deyn idinür eṣnāfa

(Sünbülzade Vehbi - Lutfiyye- 814.beyit)

581) Yüz ver- (Ö.A.A)

Vāṣıf'a yüz virmek açılmazsun a ṣad-berg-i nāz

Bir iki gündür bu yüzden infiᶜālim var saña

(Enderunlu Vasıf Divanı - 7.Gazel-7.beyit)

Ṣaḳın ey şūḫ-ı meh-liḳā

Gülüp yüz virme aġyāra

(Enderunlu Vasıf Divanı - 198.Şarkı-1.beyit)

582) Yüz yaz- (Armağan)

Yazup yüzümü Esmā Ḫanım kākülümü kes

Bir āşināya varacaġım sen çıḳarma ses

(Enderunlu Vasıf Divanı - 217.Murabba-17.beyit)

583) Zamāne hacısı (Armağan)

Nesīm-i kūyı bize ḳuḥl-ı lşfahān mı virür

Zamāne ḥācısı yārāna armaġan mı virür

(Sabit Divanı -124.Gazel-1.)

584) Zembereği boşan- (Ö.A.A.)

Alınca ḳoynına ol māh-pāre sāʿatini

Boşandı zenberegi oldı şevḳden raḳḳaṣ

(Sabit Divanı -170. Gazel-3.beyit)

585) Zevke zanbak sığma- (- /-)

Bu gice zevíımıza doġrusu zanbaí ṣıġmaz

O gül-i al ile gülzāra varup yan yatduí

(Enderunlu Vasıf Divanı -72.Gazel-4.beyit)

586) Zevki dört üstüne (Armağan)

Keyfim olsun dirseñ ᶜālemde eger dört üstine

Bāde nūş it tāze sev nārgile iç enfiyye çek

(Enderunlu Vasıf Divanı - 73.Gazel-5.beyit)

N˝ola dört üstine ẕevḳ olsa bu ṭarḥ-ı ṭarab-zāda

Feraḥ şādī ṣafā neş˝e bu ḳaṣra rükn-i çār oldı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 22.Kaside-35.beyit)

Sūr-ı ᶜīd-ı vaṣl-ı dilber ẕevḳ u şevk-ı ᶜīş u nūş

Biz ki rindüz keyfimüz dört üstine şimden gerü

(Enderunlu Vasıf Divanı - 14.Kaside-43.beyit)

N’ola dört üstine zevḳ olsa bu ṭarḥ-ı ṭarab-zāda

Feraḥ şādi ṣafā neş’e bu ḳaṣra rükn-i çār oldı

(Enderunlu Vasıf Divanı - 22.Kaside-35.beyit)

Keyfim olsın dirseñ ᶜālemde eger dört üstine

Bāde nūş it sev nārgile iç enfiye çek

(Enderunlu Vasıf Divanı – 73.Gazel-5.beyit)

587) Zevki humarına değmez (Armağan)

Uymış göñül de dil-berinüñ muḳteżāsına
Şimdi cefāsı ẕevḳini virmez vefāsına

(Sabit Divanı -308.Gazel-1)

SONUÇ

Atasözleri ve deyimler üzerine yaptığımız bu çalışmada 18.yüzyıl şairlerinden Bosnalı Alaeddin Sabit, Nedim, Enderunlu Vāsıf, Sünbülzāde Vehbi'nin divan ve mesnevileri taranarak, bu eserlerde atasözü ve deyim ihtiva eden beyitler tespit edilmiş; bu beyitler Ömer Asım Aksoy'un "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (I-II)" nde geçen atasözü ve deyimler ile Süreyya Ali Beyzadeoğlu Yrd. Doç. Dr. Müberra Gürgendereli'nin hazırladığı atasözü ve deyim ihtiva eden "Armağan " adlı eserindeki beytlerle karşılaştırılmış; adı geçen iki eserde bulunmayan, deyim ya da atasözü gibi kullanılabilen söz grupları da divan ve mesnevilerde geçtiği şekliyle belirtilmiştir.

Yaklaşık 16.000 beyitin incelenmesi sonucunda 105 atasözü, 587 deyim tespit edilerek, şairlerin beyitleri alınmış, şairlere göre dağılımları yapılmıştır. Buna göre 18.yüzyılda Divan edebiyatı şairleri arasında Bosnalı Alaeddin Sabit'in divanında en fazla atasözü ve deyim kullanan şair olduğu; Enderunlu Vasıf'ın deyimleri kullanmada ikinci sırayı, atasözlerinde ise üçüncü sırayı aldığı; Nedim'in deyim kullanmada üçüncü, atasözü kullanan şairler arasında son sırada yer aldığı; Sünbülzade Vehbi'nin deyim kullanmada son sırada, atasözü kullanan şairler arasında ikinci sırada yer aldığı görülmüştür.

Böylece bu çalışma bize 18.yüzyılda edebiyatımızın atasözleri ve deyimler bakımından ne kadar zengin olduğunu ortaya çıkarmış, anonim bir halk edebiyatı ürünü sayılan atasözü ve deyimlerin Divan şiirine girerek şairi belli söyleyişler haline girdiği görülmüş ve divan şairlerinin halktan pek de uzak olmadığı belgelenmiştir.

KAYNAKÇA

Aksoy, Ömer Asım. (1988): **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II**, İstanbul: İnkılap Kitabevi

Beyzadeoğlu, Süreyya - Gürgendereli, Müberra
(2003):**Armağan,** Edirneli Ahmed Badi Efendi (Divan Şiirinde Atasözü ve Deyimler) Harvard Üniversitesi Doğu İlleri ve Medeniyetleri Edebiyatlarının Kaynakları Serisi.

Beyzadeoğlu, Süreyya (1999): "Atasözlerinin Deyimlerin Divan Şiirimize Yansıması ve Bilinmeyen Bir Osmanlı Yadigarı: Armağan", **Türk Edebiyatı**, Sayı:310.

(2004) ,**Lutfiyye**, İstanbul, :M.E.B. Yayınları.

Eyüboğlu, E.Kemal (1973):"**On üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler** " İstanbul: Doğan Kardeş Yay.

Karacan, Turgut. (1991):**Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı**, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

Macit, Muhsin (2000):**Nedim'in Hayatı, Eserleri ve Sanatı**,1Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Gürel, Rahşan. (1997): **Enderunlu Vasıf Divanı**,İstanbul: Kitabevi.

Sakaoğlu, Necdet. (1991) "**Osmanlı Eğitim Tarihi**",İstanbul .

Alaeddin, İbrahim. (1341) **Tedrisat Mecmuası**, İstanbul ,C.13, no:66.

Atilla Özkırımlı (1984):**Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, 2.Cilt,3.Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi.

M.Fuad Köprülü (1986):**Türk Edebiyat Tarihi**,3.Baskı, İstanbul: Ötüken Neşriyat AŞ.

Kuşçu, Hüseyin (1999):**Türkçe Sözlük ve İmla Kılavuzu**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Pala, İskender. (1989): **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Cilt: I-II, Ankara: Akçağ Yayınları.

Kürkçüoğlu, Kemal E. (1994): **Edebiyat Lugatı,Tahir'ül-Mevlevi**,3.Baskı,İstanbul,Enderun Kitabevi.

Bilgegil, M. Kaya. (1989):**Edebiyat Bilgi ve Teorileri**,2.Baskı, İstanbul,Enderun Kitabevi

Kaplan, Mehmet (2000): **Şiir Tahlilleri I**, İstanbul: Dergah Yayınları.

Kutlu, Şemsettin. (1983): **Divan Edebiyatı Antolojisi**,İstanbul: Remzi Kitabevi

Kabaklı, Ahmet (1983): **Türk Edebiyatı**, Cilt: II, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yay.